BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
20 A
1 10

PROBLEMATA ARISTOTELIS, AC Philoſophorum, Medicorumq; complurium.

Marci Antonii Zimarae Sanctipetrinatis Problemata, vna cum trecentis Ariſtotelis & Auerrois Propoſitionibus.

Item Alexandri Aphrodiſei, ſuper quęſtionibus nonnullis Phyſicis, Solutionum Liber, Angelo Politiano interprete.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

12-20 A 19

IN ARISTOTELIS AC PHIloſophorum, medicorumque complurium Próblemata, Præfatio.

OMnes homines naturaliter ſcire deſiderant, vt ſcribit Ariſtoteles, princeps Philoſophorum, primo Metaphyſicae, cuius cauſa poteſt reddi talis: quia omne ens naturaliter appetit ſuam perfectionem, & ſimiliter conatur ſimile fieri primo Enti, diuino & immortali, inquantum poteſt. Sed ſcientia eſt de perfectione intellectus. ergo omnes homines naturaliter ſcire deſiderant. Rurſus & alia ratio eſt: nam quodcunque ens naturaliter appetit bonum, vt ſe conſeruare poſſit in rerum natura. Sed omnis notitia ſcientiam progignens eſt de numero bonorum honorabilium, vt patet primo de Animo. Ergo naturaliter omnes

homo deſiderat ſcire, & ex conſequenti omnis ſcientia (in quantum intellectui humano capi poteſt) eſt appetenda. Quamuis igitur quaelibet ſcientia ſit perſcrutāda, magis tamē illa, quae eſt nobilior & cōmunior aliis ſcientiis. Sed philoſophica ſcientia cōfert maximas delectationes, vt patet decimo Ethicorū. Ergo prae caeteris ſcientiis philoſophica diligētius eſt inquirēda, etiā propter alias cauſas. Nam praeſens ſcientia, eſt ſimilis ſciētiae philoſophicae: quia ipſa illuſtrat animam, ac oblectationem habet in vita, vt ait Ariſtoteles in libro de ſomno & morte: quippe quae etiam in tantum illuſtrat hominem vt ipſum primo Enti diuino, immortali, ſimilem facere laboret, teſte Seneca in epiſtola: Hoc mihi philoſophia promittit ſummopere, vt me Deo parem reddat. Libet igitur de animalibus, praeſertim de corpore humano, ex pluribus codicibus Problemata colligere.

PRO-

PROBLEMA PRIMVM *eſt tale.*

Quaeritur, quare inter omnia animalia homo habet faciem verſus coelum eleuatam?

Reſpõdetur multipliciter: Primò, quòd eſt ex voluntate ipſius Creatoris. Et quamuis illa reſponſio ſit vera, non tamen videtur firma in propoſito: quia ſic facilè eſt omnia diſſoluere,

Secundò reſpondetur, quòd omnis artifex opus ſuum primum cõmuniter facit deterius, & poſt hoc opus ſuum ſecũdũ facit melius. Et ſic Deus creauit bruta animalia primò, quibus dedit faciem depreſſam ad terram inclinatã: & ſecundò creauit homines, vt patet in Geneſi, quibus dedit figuram honeſtã, & ad cœlum eleuatam. Sed illa reſponſio nõ videtur

detur iterum valere ad propoſitum, ex quo eſt Theologica & primò derogat bonitati Dei, qui ſua opera quantum eſt ex ſua natura, ſemper facit bona.

Tertiò reſpondetur, quòd inter omnia animalia ſolus homo eſt ordinatus ad regnum cœlorum, & ideo habet figuram eleuatam ad cœlum, quia contemptis terrenis, contemplari debet cœleſtia.

Quartò reſpondetur, quòd omnis rationalis eſt ſimilis intelligentiæ, & poſtremò in Deum ordinata, vt patet per Auerroem primo de Anima, Ergo habet figuram eleuatam ſurſum.

Quintò reſpõdetur, quòd homo exiſtit microcoſmus, id eſt, minor mundus, ſicut vult Ariſtoteles octauo Phyſicorum, ideo omnibus animalibus habet præcipere, & illi obediunt.

Sextò reſpondetur, & vltimò, quòd naturaliter cuilibet rei & operi talis figura eſt computanda, quæ ſuo motui ſit apta. Vt cœlo competit rotunditas,

igni autem competit figura pyramidis, quæ motui ſurſum eſt apta. Ergo rei bipedali, vt eſt homo, figura diametrica, & figura pyramidis eſt aptiſſima. Ergo inter omnia animalia ſolus homo capite eſt eleuatus.

Quare caput animalium eſt piloſum?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum, quòd pili ſunt ornamenta capitis & cerebri, & cerebrũ per generationes pilorum euacuatur à craſſis vaporibus, ã ſupremo vſq; ad partes inferiores, qui exeũt p poros carnis exterioris, & exiccantur, & in pilos conuertuntur. Patet quia in toto homine nihil ſiccius pilis eſt, quia ſicciores ſunt oſſibus, vt patet p Albertum Magnũ, quia quædã animalia nutriuntur oſſibus, vt canes. Sed nullũ animal poteſt digerere plumas vel pilos, quia indigeſti eiiciuntur, & omnino ſicci ſunt, inepti ad alimentum.

Secundò reſpondetur, quòd cerebrum quatuor modis purgatur. Primò ab aquaticis humoribus ſuperfluis, per ocu-

los:à melancholia,per aures : à cholera, per naſum:à phlegmate,per pilos:& illa eſt intentio Medicorum.

Quare homines habent longiores crines in capite,quam caetera animalia?

Reſpondetur ſecundũ Ariſtotelẽ tertio de Generatione animaliũ, quòd homo inter omnia animalia habet cerebrũ humidiſſimum, à quo egreditur ſudor, qui in crines longos capitis conuertitur.

Secundò reſpondetur, ꝙ humores in homine ſunt pingues, non citò exiccabiles,ergo pili in eo prologant̃.In aliis aũt animalibus humores ſũt facile exiccabiles,ergo ceſſat in eis prolũgatio pilorũ.

Quaeritur ad idem,quare in aliis animalibus pili ſolum infiguntur cuti, ſed in homine profundius radicantur in cute?

Reſpondetur ideo, quia plus in homine habent nutrimenti:ergo magis ad interiora prolongantur. Et hæc etiã eſt ratio, quare pili in aliis animalibus variantur ad variationẽ cutis, & nòn in hominibus,niſi aliquando in cicatrice.

Quæ-

Quaeritur, quare mulieres habent longiores crines quam viri?

Reſpondetur, quia mulieres ſunt humidiores quàm viri, & magis phlegmaticæ, ergo in eis plus eſt de materia pilorum, & per conſequens ſequitur longitudo pilorum, & cum hoc talis materia cerebri magis augetur à membris interioribus, & maximè tempore menſtrui, quia tunc materia aſcendit, quòd augetur humor pilorum: Vt dicit Albertus. Si pilus mulieris menſtruoſæ ponatur ſub fimo, ex illo generatur ſerpẽs venenoſus.

Secundò reſpondetur, quia mulieres non ſunt barbatæ, & ſic materia barbæ tranſit in materiam pilorum.

Quaeritur, quare aliqui homines habent crines molles, & aliqui duros?

Reſpondetur ſecũdum Ariſtotelem, quòd cutis pili ſunt termini analogi, modò quædam cutis eſt dura, quædam ſpiſſa, quædam ſubtilis, & quædam craſſa. Ergo pilus qui egreditur per poros ſuper-

perficiales craſſæ cutis, fit craſſus, & qui per poros ſubtiles, fit ſubtilis. Etiam quã do pori ſunt aperti, tunc exit multus humor, ergo pili duri generantur. Et vbi pori ſunt anguſti, ibi molles & ſubtiles crines generant. Et hoc Ariſtoteles in hominibus declarat, huius ſignum habemus primo, quia mulieres habent molliores crines quam viri quod contingit ex eo, quia in eis pori ſunt clauſi propter frigiditatem.

Secundo, quia cholerici ſanè frequenter habent duriores & craſſiores pilos aliis propter caliditatem ipſorum, & in eis pori valdè ſunt aperti, ergo etiã barbeſcunt præ alijs. Ergo Philoſophus in Phyſionomia: Et animalia duros pilos habentia, ſunt audaciora, quia tales pili ordinati ſunt per calorem, & per choleram, & cholera ſemper facit pugnare. Etiam Ariſtoteles ponit exemplum de Vrſo & Apro. Ex oppoſito animalia molles crines habentia, ſunt timida, quia frigida, vt Lepus & Ceruus. Item Ariſtoteles

teles dicit aliam rationem molliciei, & duriciei pilorũ. Quia in regione calida craſſiores pili generantur, vt habent Aethiopes. Per oppoſitum eſt de regione frigida, vt verſus Sptentrionem.

Quaeritur, quare quidam homines habẽt criſpos crines, & quidã planos?

Reſpõdetur, ꝙ cauſa criſpitudinis eſt ſuperabũdantia caloris: vt ſi in homine eſt multus calor, tunc generãtur pili criſpi, quia tunc mouetur ſurſum: & eius ſignum eſt, ꝙ quando aliquis intrat balneum habet crines planiſſimos, poſtea tamen acquirit alios crines criſpos. Itaque balneatores frequẽter habẽt criſpos crines; ſimiliter Aethiopes & cholerici. Sed cauſa planiciei, eſt multa humiditas fumi, diametro tendens deorſum. Et huius ſignum eſt quia mulieres frequenter habent planos capillos, quia ſunt multæ humiditatis, & paucæ caliditatis.

Quaeritur, quare mulieres pubeſcunt circa aluum, & non alibi, ſed viri in pectore barbeſcunt?

Re-

Reſpondetur Medicè, quia in viris & mulieribus eſt fluentia humiditatis ibidem, & magis in mulieribus: quia in viris eſt os veſicæ in illo loco, in quo tenetur vrina, ex qua generantur pili in pectore, & circa vmbilicum. Sed de mulieribus ſic dicitur, quòd humiditas veſicæ & matricis ibi coniungitur, ergo multus fumus ibi reſoluitur, qui eſt materia pilorum, quia eodem modo fit ſubhumeris & in aliis locis hirſutis.

Quaeritur, quare mulieres non barbeſcũt?

Reſpondetur, quia in eis eſt defectus caliditatis, vt etiam in aliquibus viris effœminatis, qui ſunt imberbes propter eandem cauſam, quia habent complexionem muliebrem.

Quaeritur, quare ſuſpenſis creſcũt crines?

Reſpondetur, quia corpora eorum ſunt expoſita ſoli qui calore ſuo totum humidum reſoluit in fumum, ex quo generantur & augentur crines.

Quaeritur, quare pili barbae ſunt craſſiores aliis, & quanto plus abraduntur tanto

plus

plus indureſcunt?

Reſpondetur per regulam Medicorum: Quanto plus de aliquo liquore humor ſeparatur, tanto plus ad talem locum humor contrahitur. Ergo, quanto plus pili abraduntur, tanto magis ibi confluunt humores, & ex eis crines generantur, & ibidem indureſcunt.

Quaeritur, quare mulieres ſunt valde planae & formoſae, reſpectu virorum?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, primo de generatione animaliũ, Quia in mulieribus tota humiditas, & ſuperfluitas, quæ eſt materia pilorũ corporis, expellitur cum materia menſtruali, quę manet in viris, per vapores tranſiens in pilos. Et huius ſignum eſt, quia mulieres rarò habẽt fluxum ex naribus, vel apoſtemata, vel vlcera, quia talis materia eiicitur cum menſtruo. Item illud ſignũ q̃a videmus aliquas vetulas barbeſcere in ſenectute, ſcilicet poſt quadraginta vel q̃nquaginta annos cũ ceſſant mẽſtrua, vt dicit Ariſtoteles nouo de Animalibus.

Quæ-

Quaeritur, quare inter omnia animalia ſoli homines caneſcunt? velut Protagoras & Ariſtoteles primo de generatione.

Reſpondetur ſecundũ Philoſophum, quòd canicies cauſatur in hominibus, quia inter omnia animalia habet calidiſſimum cor. Ideo natura ſagax, ne per calorem cordis homo ſuffocaretur, cor calidiſſimum ſuppoſuit frigidiſſimo cerebro, vt caliditas cordis tẽperaretur frigiditate cerebri, & è conuerſo ſic, quòd temperamentum adderetur vtrobique. Hæc etiam patent ex tali ſigno, quia inter omnia animalia homo habet turpiſſimum odoratum, ſecundo de Animo: Etiam homo quaſi medium vitæ ſuæ conſumit dormiendo, & hoc contingit ex ſuperabundantia cerebri frigidi & humidi, & ſic indiget calore naturali, illud humidum digerente & conſumente. Et illum calorem ſufficientem habet in iuuentute, ideo non efficitur canus: tempore verò ſenectutis deficit in calore naturali. Et ſic vapores aſcendentes à ſtoma-

ſtomacho manent indigeſti, propter defectum caloris naturalis, & ſic conſequenter putreſcunt, & illam putrefactionem humorum ſequitur albedo, quæ dicitur canities.

Ex illo patet, ꝙ canicies nihil aliud eſt quàm albedo crinium, ex putrefactione humorum circa radices pilorum ex defectu caloris naturalis, tempore ſenectutis cauſata. Etiam canicies cauſatur ex malitia complexionis aliquando, & illa bene contingit in iuuentute, aliquando etiam ex humido indigeſto, aliquando ex nimio timore vel cura, vt patet de mercatoribus, nauigantibus, & raptoribus. Vnde verſus:

Cura facit canos, quamuis homo non habet annos.

Quaeritur, quare crines rufi citius albeſcunt quam alii?

Rñdet ſcđm Ariſt. qa rubedo eſt infirmitas pilorũ: nã generanť ex materia infirma & debili, ſcilicet ex materia menſtruali, ideo citiꝰ caneſcũt ꝗ crines nigri

Quæ-

Quaeritur, quare lupi griſeſcunt?

Pro quo nota differentiam inter caniciem & griſitiẽ. Quia canities cauſatur ex defectu caloris naturalis, ſed griſities ex voracitate & comeſtione, vt patet per Ariſtotelẽ, ſeptimo de animalibus, Cum lupus eſt animal multũ vorax, quia multum comedit, & gulosè, ſine maſticatione, & ſemel in tantum quòd contentus ſit per triduum, & tunc ille cibus cauſatur vapores craſſos in corporè ipſius lupi, & per conſequens griſities ex ipſis generatur. Itẽ griſities & canities ſecundò differunt, quia griſities fit per totum corpus, canicies verò ſolũmodo fit in capite.

Quaeritur, quare equi griſeſcunt?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libro de animalibus, Quia eorũ corpora plurimum ſunt in ſole. Et ſecundũ eundem quarto Metheororum: Calor etiam quãdoq; accidentaliter ſignat putrefactionem, ergo ex tali calore materia pilorum putreſcit, & per conſequens etiam valde citò caluantur.

Quaeritur

Quaeritur, quare homines calueſcunt, & arbores in hieme defoliantur?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, vbi ſupra de Animalibus, quòd eadem cauſa homines caneſcunt, & Arbores defoliantur. Quia defectus humiditatis vtrobique eſt cauſa defectus, tam pilorũ quàm foliorum. Et hoc pulchrè declaratur, quia per actum Venereum homo calueſcit. Quia luxuria eſt emiſſio naturalis humiditatis & caliditatis. Et ſic per luxuriã humidum conſumitur, quod eſt nutrimẽtum pilorum, ergo ſequitur caluicies. Et hoc declaratur euidenter in eunuchis, & mulieribus, quæ non calueſcunt, quia tale humidum ab eis non ſeparatur, Vnde eunuchi habent complexionem fœmineam.

Quare eunuchi non calueſcunt, nec habent podagram, id eſt infirmitatẽ pedum, vt dicit Hippocrates ſexta particula Aphoriſmorũ?

Reſpondetur ſecundum Galenum in commento ibidem, quòd cauſa caluiciei eſt ſiccitas, & ſiccitates non ſunt in eunu-

chis, quia carent teſticulis, qui ſupplent calorem per omnia membra, & calor ipſe poros, quibus apertis cadunt pili.

Quaeritur quare mulieres non calueſcunt?

Reſpondetur, quia frigidæ & humidæ ſunt, & hoc vtique operatur permanentiam pilorum. Nam humiditas dat nutrimentum pilis, & frigiditas poros conſtringit.

Quaeritur, quare calui ſunt fallaces? vt dicit metrum?

Si non vis falli, fugias, commercia calui.

Reſpondetur quia caluitas atteſtatur ſupra complexionem, cholericam, quæ eſt calida & ſicca, & cholerici naturaliter ſunt fallaces, iuxta illum verſum.

Hirſutus, fallax, iraſcens, prodigus, audax. Ergo ſequitur à primo ad vltimum, caluos eſſe fallaces.

Quaeritur, quare caeci naturaliter non calueſcunt?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quia oculus habet multum humiditatis: & talis humiditas quæ tranſire debe-

ret per ſubſtantiam oculorũ, tranſit in nutrimentum ſufficiens pilorum, Ergo rarò caluefcunt.

Quaeritur, quare omnibus timentibus contingit pilorum erectio?

Reſpondetur, quia tempore timoris calor vadit in interiora ab exterioribus membris, volens ſubuenire cordi: & ſic pori, in quibus pili figuntur, clauduntur, ad quam clauſionem ſequitur erectio pilorum, & hoc maximè patet in animalibus brutis, ſcilicet in porcis, in apris, & pauonibus.

DE CAPITE.

QVaeritur, quare caput hominis eſt rotundum?

Reſpondetur, quia hæc figura eſt aptiſſima ad capiendum in ſe aliquid, vt patet per Ariſtotelem ſecundò de Cœlo, cùm ipſum caput capit in ſe quinque ſenſus, vt etiam declaratur in ſphæra materiali.

Quaeritur, quare caput ſit durum?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quia continet in ſe humidiſſimam partem animalis, vt cerebrum per ipſum, tanquam per clypeum tueatur.

Quaeritur, quare caput non eſt directe rotundum ſed oblongum?

Reſpondetur, vt in ipſo tres cellulæ aptius poſſint diſtingui, ſcilicet phantaſia, in fronte: logiſtica ſiue rationalis in media: & memoria in poſteriori cellula.

Quaeritur, quare homo imaginando erigit caput ſurſum ſiue verſus coelum?

Reſpondetur, quia imaginatio eſt in anteriori parte capitis ſiue cerebri, ideo erigitur ſurſum, vt cellulæ imaginationis aperiantur, & vt ſpiritus animalis cõcurrẽdo facere poſſit imaginationem.

Quaeritur, quare homo cogitans & recogitans de praeteritis, caput ſuum inclinat ad terram?

Reſpõdetur, quòd ideo, quia occiput ſedes eſt memoriæ, Ergo illa erigitur verſus cœlum, cum caput inclinatur ad

terram,

terram,& ſic aperitur illa cellula,vt ſpiritus animales perficientes memoriam intrent.

Quaeritur,quare caput non eſt carnoſum ſicut alia membra?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libro de Animalibus. Quia caput nimium aggrauaretur,& morari non poſſet,ergo eſt ſine carne. Etiam caput carnoſum deſignat complexioné malam.

Q*uaeritur,quare caput ſaepe patitur dolores?*

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum in libro de Stomachis, Quòd quandoque patitur dolores ex aſcenſione malorum vaporum prouenientes, qui de ſtomacho ad caput extolluntur, & ipſum cerebrum perturbant, & ſic cauſatur dolor. Etiam dolor capitis maximè prouenit à ſtomacho,per nimiã repletioné ipſius ſtomachi. Quia ſecundum Galenũ duo magni nerui trãſeunt de cerebro ad orificium ſtomachi, & ſic iſta mẽbra ſemp ſimul patiunt. Etiã do-

lor capitis quandoque prouenit propter vinum forte, vel propter cibaria fumoſa &acuta, ſicut allium &cępe. Etiam quandoque contingit ex phlegmate in ſtomacho contento, de quo poſſunt venire febres quotidianæ.

Quaeritur quare mulieres ſaepius habent dolorem capitis quam viri?

Reſpondetur ſecundum Albertum, Quia mulieres patiuntur menſtrua, & non viri, & ſic fumus immundiſſimus & venenoſiſſimus reſoluitur, qui ſurſum petens exitum ipſum caput dolere facit.

Quaeritur, quare cerebrum ſit album?

Reſpondetur dupliciter. Primò, quia frigidum eſt. Et frigiditas eſt mater albedinis, vt patet per Philoſophum.

Secundò reſpondetur, quòd ideò, vt poſſit in ſe recipere ſimilitudinem omnium colorum: Modò color albus eſt maximè ſimplex.

Quaeritur, quare omnes ſenſus ſunt in capite?

Re-

Reſpondetur ſecundum Albertum, Quia ibi eſt cerebrum, in quo omnes ſenſus dependent, & diriguntur, & per conſequens omnes ſpiritus ſentire facit, & ab ipſo omnia membra reguntur.

Quaeritur, quare cerebro laeſo vel corde, homo non poteſt euadere mortem?

Reſpondetur, quia cor & cerebrum ſunt duo membra vitalia & principalia in animalibus, ergo ipſis læſis, nullum remedium eſt, quo curari poſſint.

Quaeritur, quare cerebrum eſt humidum?

Reſpondetur, quòd ideò, vt facilius recipiat impreſſionem. Quia humidum facilè impreſſiones recipit, vt patet de cera, quæ facilè recipit in ſe figuram ſigilli.

Quare cerebrum eſt frigidum?

Reſpondetur dupliciter. Primò, vt ex ſua frigiditate clarificet & ſubtilem reddat intellectum hominis.

Secundò, vt eius frigiditate temperetur calor cordis, & hæc eſt ſententia Ariſtotelis in libro de animalibus.

ARISTOTELIS DE OCVLIS.

Quaeritur, quare habemus vnum naſum, & duos oculos?

Reſpondetur, quòd ideo, quia viſus eſt magis neceſſarius homini, quam olfactus. Ergo prouenit ex benignitate naturæ ſcilicet, vt ſi in vno oculo offenſio fiat ſiue deſtructio, ꝙ tunc alter maneat, & ſic certè videmus, ꝙ ſpiritus viſiuus ad vnum oculum dirigitur, vt patet in perſpectiua communi.

Quaeritur, quare pueri in iuuẽtute habẽt magnos oculos, & in aetate graciles reddunt.

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem ſecũdo de generatione, ꝙ eſt propter maximã cerebri humiditatẽ, & propter hãc cauſam pueri ſunt multum ſomnolenti.

Quaeritur, quare oculi nigri in die bene vident, noctu vero male?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, ꝙ propter indigentiã ignis, & propter luminis & humoris in oculis cõgregationẽ, qui illuminat humorem glacialem.

Quaeritur, quare oculi glauci in die male vident, noctu vero bene?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd glaucedo per ſe eſt lucida. Et ſpiritus viſibiles in die debilitantur, & nocte confortantur.

Quaeritur, quare homines habent oculos diuerſos?

Reſpondetur per Ariſtotelem, ꝙ hoc eſt propter diuerſitatem humorũ. Vnde oculi habent quatuor tunicas, & tres humores. Prima dicitur conſolidatiua, quæ eſt exterior, fortis & pinguis. Secũda dicitur cornea, ad ſimilitudinem cornu, & illa eſt perſpicua. Tertia dicitur vuea, ad ſimilitudinem vuæ magnæ. Quarta dicitur tela araneæ. Sed ſecundum alios oculus cõſtat ex ſeptem tunicis, & tribus humoribus. Primus humor dicitur albugineus, ad ſimilitudinẽ albuginis in ouo. Secundus eſt glacialis, id eſt, glaciei ſimilis. Tertius eſt vitreus, id eſt, ad modum vitri clarus. Et illa diuerſitas humorum, facit diuerſitatem oculorum.

Quæ-

Quaeritur, quare homines luſci, & vnoculi ſunt boni ſagittarii? Et quare ſagittarii boni communiter claudunt vnum oculum?

Et quare ſpeculantes aſtra, vident vno oculo per cannas?

Ad hoc dicendum eſt, quòd hæc materia habetur in perſpectiua: & ratio eſt, ſecundum quod patet in libro de Cauſis. Quia omnis virtus vnita fortior eſt ſeipſa diſperſa. Ergo tota virtus viſiua diſperſa in duobus, vno oculo clauſo congregatur ad aliũ, & ſic viſus in ipſa fortificatur, & ꝑ cõſequens certius videt vno oculo clauſo, quàm ambobus apertis.

Quaeritur quare fortiter bibentes, & ridentes lacrymantur?

Reſpondetur, quia dum bibunt, aer inſpiratus non exit per vocalem arteriã, & ſic cũ impetu ad oculos dirigitur, per poros exeundo, & ſic humores oculorum expellit, & iſti humores ſic expulſi adducunt lacrymas.

Quaeritur quare multum flentes parum mingunt?

Reſpon-

Reſpondetur per Ariſtotelẽ, quia humidũ radicale lacrymę, & vrinæ ſunt vnius & eiuſdem naturæ. Ergo vbi fletus multiplicatur, ibi vrina diminuitur: & quòd ſunt eiuſdem naturæ & materiæ, patet in ſapore, quia ambo ſalſa ſunt.

Quaeritur, quare aliqui habentes claros oculos nihil vident?

Reſpondetur ꝙ hoc eſt propter oppilationem & deſtructionem neruorum viſiuorum. Nam temporibus deſtructis, virtus viſiua ad oculum à cerebro deferri non poteſt, vt patet per Philoſophum in libro de Senſu ſenſato.

Quaeritur quare oculus ſit clarus & politus inſtar ſpeculi?

Reſpondetur, quia res viſibiles reuerberantur melius ſuper rem terſam & politam. Ergo oculus eſt politus, vt ex hoc viſus confortetur.

Secundò rñdetur, quia oculus eſt maximè humidus, inter oẽs partes corporis, & aquaticę naturę. Modò ſicut aqua eſt clarè & bene polita, ita & oculus.

Quæritur

Quaeritur, quare homines habentes profundos oculos, acute & longinque vident, & ſimiliter alia animalia?

Reſpondetur ſecundũ Ariſtotelẽ ſecundo de Generatione animalium, quia virtus viſiua in eis non diſpergitur, ſed procedit diametro ad rem viſam. Et hoc declaratur in ſimili. Quia quando aliqs ſtat in profunda fouea, aut in fonte profundo, ſtellas cœli & firmamẽti in clara die ſpeculatur, vt dicit Ariſtoteles in tractatu, De forma ſpeculi: quia tunc virtus viſiua, & radii non diſperguntur.

Quaeritur, quare homines habentes altos oculos, & non profundos, indeterminate vident, & male?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quia radii qui tranſeunt ad viſum, diſperguntur ad latus & non directè pcocedunt ad rem viſam. Ergo viſum debilitant.

Quaeritur, quare multa animalia naſcuntur caeca, ſicut catuli Leonum & Canes?

Reſpondetur, quia talia animalia non ſunt adhuc pfectæ maturitatis, & in eis

non

non operatur fluxus nutrimenti. Et hoc declaratur in ſimili, de hirundinibus, vt ſi illis in nido auferantur oculi, alii recreſcunt eis, & hoc patet in multis aliis animalibus quæ etiam immature generantur, quaſi mortua, vt catuli vrſi: & iſta ratio eſt magis perſpectiua quam naturalis materia.

Quaeritur, quare oculi mulieris menſtroſae inficiunt ſpeculum nouum? vt dicit Ariſtoteles in libro de Somno & vigilia. Et conſimile Problema eſt illud.

Quare Baſiliſcus interficit homines viſu?

Ad primum reſpondetur, quia quando menſtrua fluunt de muliere, tunc aer venenoſiſſimus reſoluitur ab ea, qui aſcendit caput mulieris, & ipſa multum dolens cooperit ipſum cum multis velis & retiis: & quia oculi ſunt poris pleni, ergo petit ibi exitum, & ſic inficit oculos, qui pleni ſunt ſanguine, & apparent in eis oculi guttoſi & lacrymoſi propter malum vaporem in eis exiſtentem, & illi euaporantur, & multiplicantur

vſque

vſque ad obiectum ſpeculi. Et quia tale ſpeculum eſt multum ſolidum, mundum, & politum, itaque facilè immundum accipit.

Ad ſecundum reſpondetur, ꝙ Baſiliſcus eſt animal multum venenoſum, & p oculos illius vapores venenoſi exeunt, & multiplicantur vſque ad rē viſam, & vſq; ad oculum hominis: qui vapores venenoſi ſeu humores intrātes corpora inficiunt, & tandem homo interficitur. Et hæc ratio eſt quare Baſiliſcus recipiens clypeum cum bitumine perfectè factū, aut aliam rem firmam & politam interficit ſeipſum: quia ab iſta re polita & ſolida, iſti humores reflectuntur & repercutiuntur vſque ad Baſiliſcum, ex qua percuſſione interficitur. Et ſimiliter eſt dicendum de muliere menſtruoſa.

Correlatiuum eſt, quòd quædam vetulæ quando tempore menſtrui inſpiciunt ſpecula aut alias res ſolidas, vel firmas, ſeipſas lædunt & offendunt.

Quare

Quare ſcintillatio oculorum in catis & lupis non apparet in luce ſed in tenebris?

Reſpondetur, ꝙ in luce maius lumen nos obfuſcat, & extinguit minus lumen ſic, quòd tunc extraneus color apparet ſcintillare, quãuis habent aliquam materiam lucis, per quam tempore tenebroſitatis apparent ſplendidi, ex quo eſt corpus politum, & ſic illa materia lucis quodãmodo obfuſcatur in die ita, ꝙ non apparet ſplendida, ſed magis colorata propter lucis obfuſcationem. Vnde quanto magis ſunt tenebræ, tanto plus natura lucis, quæ eſt in obiecto viſibili, fortificatur, quia tanto minus impeditur per maius lumen extrinſecum, quo poſſet obfuſcari.

Quare homo ſe vidẽs in ſpeculo, mox obliuiſcitur ſuae diſpoſitionis, & non ſcit qualiter ſit diſpoſitus?

Reſpondetur in libro de Forma ſpeculi, quod idolum viſum per ſpeculum debiliter & reflexè repræſentat ſe potẽtiæ viſiuæ, & ex quo debiliter ſe repręſentat, tunc

tunc debiliter apprehenditur, & per conſequens non diu retinetur.

Quare viſus recreatur per viridem colorem? vt patet per verſum iſtum?

Fons, ſpeculum, gramen, oculis ſunt alleuiamen.

Reſpondetur, ꝙ viridis color mediocriter mouet organum viſus: & ideo confortat viſum: hoc autem non facit color albus, vel niger, quia iſti fortiter mouēt & mutant organum viſus, ideo plus faciunt violentiam: cuius ratio eſt, quia magis tendunt ad excellentiam ſeu violentiam. Sed quanto ſenſibile eſt magis excellens, tanto magis deſtruit & debilitat ſenſum. Vt patet per Ariſtotelem ſecundo de Animo, qui dicit, quòd ſenſibile excellens corrumpit ſenſum.

DE NASO.

Q*Vaeritur, quare naſus excedat vltra alias partes capitis?*

Reſpondetur dupliciter: Primò quia naſus eſt, quaſi cloaca cerebri, per quam phlegmia

phlegma cerebri expurgatur. Ergo excedit alia membra, ne immunditia maculentur.

Aliter reſpondetur ſecundum Conſtantinum, quia naſus eſt maximè decor faciei eminens ſeu ſplendens, cũ naturaliter odorat, & faciem decorat, vt teſtatur Boetius in libro de Diſciplina ſcholaſtica.

Quare homo inter caetera animalia habet malum & turpiſſimum olfactum ſeu odoratum? vt patet ſecundo de Animo.

Reſpondetur per Commentatorem ibidem, quòd homo inter cætera animalia, quoad ſui quantitatem, habet cerebrum humidum & frigidũ. Ergo ex tali excellenti humido & frigido, cerebrum non diſponitur: & per conſequens olfactus, organo non diſpoſito, impeditur ſenſatio, ut patet per Ariſtotelẽ, & Themiſtium libro de Animo. Ergo quidam homines omnino non odorant, & hoc eſt ſignum malæ ſenſationis.

Quare vultures (vt vult Commentator

ſecundo de Animo) optime odorant?

Reſpondetur, quòd habent cerebrum valde ſiccum. Ergo aer deferens odorem non impeditur ab humiditate cerebri, ſed ſubitò tangit ſuum organum, itaque dicit Commentator ſuper tertium de Animo, quòd vultures & tygrides, & alia animalia, prælio facto in Græcia, venerunt à quingentis miliaribus ad cadauera mortuorum.

Quare natura fecit nares ?

Reſpondetur, propter triplicem vtilitatem. Primò, quia clauſo ore ſuſpiramus per nares in refrigeriū cordis. Secunda vtilitas eſt, quia aer procedens ex ore fœtet, quia fumi ſtomachi ſunt ei adiuncti: ſed aer reſpirans ad nares minus fœtet. Tertia eſt, quia phlegma procedens de cerebro per nares purgatur.

Quare homines ſternutant?

Reſpōdetur, vt virtus expulſiua & viſiua per hoc purgetur, & cerebrum à ſua ſuperfluitate purget. Quia ſicut pulmo purgatur per tuſſim, ſic virtus viſiua, & cere-

cerebrum per ſternutationem. Etiam qui ſternutat frequenter, dicitur forte habere cerebrum. Itaque medici ſternutorium dant, vt purget cerebrum. Et qui dolent non potentes ſternutare, citò moriuntur, quia ſignum eſt quòd cerebrum eſt totum impletum malis humoribus, qui non poſſunt expurgari.

Quare apoplectici, id eſt in quibus ſanguis cito effunditur, non poſſunt ſternutare?

Reſpondetur quòd meatus ſeu ventriculi cerebri, ſunt eis oppilati & obturati, & ſi poſſent ſternutare, fortè apoplexia ſolueretur.

Quare calor ſolis prouocat ſternutationem & non calor ignis?

Reſpōdetur, quòd calor ſolis tantum reſoluit, & non conſumit. Ergo vapor reſolutus expellitur per ſternutationē, ſed calor ignis reſoluit & conſumit: itaque magis conſumit ſternutationem quàm prouocat.

DE AVRIBVS.

QVaeritur, quare omne animal mouet aures, praeter hominem?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd quidam muſculus eſt circa mandibulam in homine, qui prohibet motum in auribus, itaque eo extenſo, homines mouent aures, vt viſum eſt in pluribus hominibus, ſed alia animalia illo carēt, ergo aures ſuas mouent.

Quare ex erectione auricularum aſini pluuia praenoſcitur?

Reſpondetur, quia aſinus eſt animal valde melancholicum, & ex melancholia eſt ſentiens pluuiam futuram. Modò tempore pluuioſo aures omnium animalium eriguntur, ergo aſinus ſentiens pluuiam futuram aures erigit.

Quare auiculae non habent auriculas?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd ideo eſt quia natura dat vnicuiq;, quod ſibi congruum eſt, ſed ſi dediſſet auibus auriculas, impedirēt eas in volatu. Simi

liter

liter piſces carent auribus propter natationem,& ſolum habent paruas foueas & poros, per quos audiunt, vt declarat Ariſtoteles de Boue marino.

Quare veſpertiliones aures habent, cum tamen videntur eſſe aues.

Reſpondetur quòd partim habent naturam auicularum in volando, ratione cuius habent alas:& partim habent naturam quadrupedum,eo ꝙ ſunt piloſæ, quia mures ſunt: ideo natura ſagax diſpoſuit eis auriculas.

Quare homo inter caetera animalia habet aures rotundas?

Reſpondetur,quia figura totius & figura partium in toto proportionantur, & maxime inter homogenea. Quia ſicut vna gutta aquæ rotunda eſt, ita & tota aqua, vt probat Ioannes de Sacro Buſto in Sphæra materiali.Sed quia caput hominis eſt maximè rotundum, ergo & aures declinant ſe ad eandem formam ſiue figuram. Sed capita aliorum animalium valde ſunt oblonga, ergo &

aures exinde prolongantur.

Quare natura formauit aures ipſis animalibus?

Reſpõdetur, quòd fecit propter duo. Primò, vt animalia per aures audirent, & vt res audibiles pertingerent ad pelliculam auris. Secundò, quia per aures caput purgatur cholerica ſuperfluitate. Sicut enim caput purgatur per naſum à phlegmatica ſuperfluitate, ſic per aures à ſuperfluitate cholerica.

DE ORE.

QVare os habet labia ipſum circunſtantia?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum, quia labia regunt & minuunt dentes, quia non eſſet pulchrum ſemper dẽtes apparere.

Aliter reſpondetur quòd dentes ſunt frigidæ naturæ, itaque citius læderentur ab exteriori, ſi per labia non tegerentur. Sed tamen alia poteſt eſſe ratio euidẽtior quæ eſt moralis, ſcilicet, quòd

homo debet ſe morari in loquendo.

Quare homo habet duas aures & vnum os & ſimiliter duos oculos?

Reſpondetur quòd eſt ex iſta cauſa, ſcilicet quod homo debet eſſe prouiſor tã in videndo quàm in loquendo, & copioſior in audiendo, vt ſapientior ſit. Quia, vt dicit Ariſtoteles, ſenſus auditus, eſt ſenſus diſciplinæ. Et de viſu dicit. Quod ſenſus viſus multarum rerum nobis differentias oſtendit. Et cum illo concordat Seneca, dicens: Duas aures à natura recipimus, & tantùm vnum os, & ideo natura ſagax aures fecit patientes: linguam verò duplici clauſula circundedit, ſcilicet labiis & dentibus.

Quare homo habet os?

Reſpõdetur ꝓpter multas vtilitates. Prima, quia os eſt oſtium ſtomachi. Secunda quia cibus in ore manditur, & præparatur ad primam digeſtionem. Quamuis Auicenna voluit, quòd ſecunda digeſtio fieret in ore. Tertia, quia in cõcauo oris aer inſpiratus, pro

cordis refrigerio ſubtilior redditur, & propter alias multas cauſas, quæ poſtea patebunt.

Quare labia ſunt mobilia?

Reſpōdetur quòd hoc fit propter formationem vocis, quia ſine ipſis vox perfectè formari non poteſt. Nam ſicut ſine ipſis literis a, b, f, p, voces literales non poſſunt formari, ita nec ipſæ ſine labijs.

Quare homo oſcitat?

Reſpondetur ſecundum Gloſſam vltimæ particulæ Aphoriſmorum Hippocratis, quòd hoc fit aliquando à tædio, vt cum homo ſedet cum ignotis, quibus libenter careret.

Secundò fit oſcitatio ex fumis craſſis replentibus maxillas, ex quarum expulſione fit maxillarum extenſio & oris apertio, & tunc fit oſcitatio.

Quare homo videns alium oſcitare etiam oſcitat.

Reſpōdetur quòd hoc fit ex imaginatione, & hoc declaratur ex ſimili: cum aſinus eſt animal valde ſenſibile, ratione

melancholiæ,quia ſuperfluitates diu retinet,& nunquam vrinaret vel comederet,niſi audiret alium vrinare. Et ſic etiã homo ex imaginatione oſcitat, alio homine oſcitante.

DE DENTIBVS.

Qvare ſoli dentes inter omnia animalia,oſſa ſentiunt ſenſu tactus?

Reſpondetur ſecundum Auicennam & Galenum,vt poſſit diſcernere inter calidum & frigidum, ipſis nociua, quibus non indigent oſſa, quia vtuntur illis cibis ſolum ad ſaporem.

Quare viri habent plures dentes, quam mulieres?

Reſpondetur quòd eſt propter multitudinẽ caloris & ſanguinis, qui abundat in viris plus quàm in mulieribus.

Quare inter omnia oſſa dentes creſcunt vſque ad finem vitae.

Reſpondetur ex ſecundo de Generatione,quòd alias conſumerentur mandendo & molendo.

BIBLIOTECA NAZ ROMA

Quare inter omnia oſſa ſoli dentes recreſcunt eis ablatis, alia oſſa ablata non recreſcunt?

Per Ariſtotelem reſpondetur, quòd omnia alia oſſa generantur ex humido radicali, & ſic generantur in vtero matris: ſed dentes generantur ex humido nutrimentali, quod de die in diem renouatur & augetur.

Quare dentes anteriores in iuuenibus cadunt & recreſcunt & non molares.

Reſpondetur, quòd hoc eſt propter defectum materiæ & figuræ: quia dentes anteriores ſunt acuti, & alij lati, ſcilicet poſteriores?

Aliter reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in ſecundo de generatione Animalium, quòd dentium anteriorum eſt præſcindere cibum, ergo ſunt acuti: Sed poſteriorum eſt comedere & mandere cibum, ergo habent figuram latam, quæ eſt ad hoc apta.

Quare dentes anteriores citius creſcunt?

Reſpondetur ex eo quòd ipſis citius

in-

indigemus ſcindendo, quàm poſteriori-bus mandendo.

Quare in animalibus denies in ſenectute nigreſcunt?

Reſpondetur, quòd hoc eſt ex putredine cibi, & corruptione phlegmatis, cum paruo humore cholerico.

Quare dentes equi in iuuentute ſunt crocei coloris, & in ſenectute albeſcunt?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd equus abundat humore aqueo, qui in iuuentute digeritur, & conuertitur in groſſitatem, ſed in ſenectute calor diminuitur, & remanet ibi aqueus humor, cuius proprius color eſt albedo.

Quare natura dedit animalibus dentes?

Reſpondetur per Ariſtotelem ſecundo de Generatione animalium, quòd quibuſdam dedit vt vitam ſuam tueantur, veluti lupis, apris: quibuſdam verò propter paſtum, vt leporibus: quibuſdam verò propter formationem vocis, vt hominibus, vt patet per Commentatorem in libris de Anima.

Quare

Quare animalia cornuta carent dentibus in ſuperiori mandibula?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libro de Animalibus, quòd eadem eſt materia cornuum & dentium, ſcilicet humidum nutrimentale. Ergo materia quæ tranſit in cornua, nõ trãſit in dẽtes, & ſic deficiunt dentes in ſuperiori mandibula. Et alia animalia ſecundum Ariſtotelem, non poſſunt bene mandere cibum. Vnde propter defectum dentium, ex cõſequenti habent duos ſtomachos. Igitur ſequitur correlatiue, quòd bis mã dunt cibum. Vnde primò mittunt cibũ in primum ventrem, noctu autem reciprocant ruminando.

Quare quaedam animalia naſcuntur cum dentibus, vt hoedi, & agnelli: & quaedam ſine dentibus, vt homines?

Reſpondetur quòd natura nõ deficit in neceſſariis, nec abundat in ſuperfluis, vt patet tertio de Animo. Ergo ex quo iſta animalia ſtatim poſt exitum ventris indigent dentibus, ideo naſcuntur cum

dentibus. Sed homines mamillis matris nutriuntur ad tempus, ideo dentibus ad tempus carent.

Quare auiculae non habent dentes?

Reſpondetur quòd materia dentium tranſit in roſtrũ, ergo digeſtio eſt in eis.

Vel aliter reſpondetur, quamuis dentibus non mandunt, tamen per inſtrumenta ipſorum mandunt.

DE LINGVA.

Quare lingua eſt poris plena?

Reſpondetur per Ariſtotelem ſecundo de Animo, quòd lingua eſt medium guſtus; & per os in poros linguæ ſapor peruenit ad ſenſum guſtus.

Aliter reſpõdetur, quòd ſaliua ſpumalis dirigitur ad os per linguam à pulmone, madefaciendo cibum, ad primam digeſtionem præparãdo: itaque lingua eſt poris plena, & vt ſaliua per eam exeat.

Quare lingua febricitantium omnia iudicat amara?

Re-

Reſpōdetur medicè, quia ſtomachus ipſorum eſt repletus cholerico humore, & cholera eſt maximè amara, vt patet ex felle. Ergo fumus amarus inficit linguam. Quapropter lingua impleta ſaporibus indicat eos amaros, quamuis amaritudo non ſit in cibis, ſed in lingua.

Quare nobis audientibus acida nominare lingua aqueſcit?

Reſpondetur, quòd virtus imaginatiua eſt ſuperior virtute guſtatiua: & cùm imaginetur aliquem ſaporem, tunc ipſum cōcipimus mediante virtute guſtatiua: quia nihil guſtu percipitur, niſi mediante ſaliua, ergo tunc lingua aqueſcit.

Quare aliqui ſunt trauli, aliqui blaeſi, & balbutientes.

Reſpondetur, quòd hoc eſt pluribus de cauſis: aliquando ſcilicet propter linguæ & cerebri humectationem, vt in pueris qui lingua deficiunt, vt patet in proferendis multis literis. Secundò, hoc eſt propter extractionem neruorum ex phlegmate, quia tales ſunt nerui euntes

tes ad linguas,qui nerui corrupti ſunt?

Quare dentes ſerpentum & canum rabidorum ſunt veneno ſi?

Reſpondetur,propter malitiam & ſumoſitatem humoris venenoſi in eis prædominantis.

Quare lingua canis eſt medicinae apta, & e conuerſo equi eſt peſtilens?

Reſpondetur, quòd hoc eſt ex aliqua proprietate occulta. Poteſt dici ꝙ ideo, quia lingua canis eſt multum poris plena, & ſic in ſe attrahit & tollit viſcoſitates vulneris.

Alii dicunt quòd canis ex natura habet quoſdam humores in lingua:quibus ſanat lingendo:oppoſitum eſt de equo.

Quare ſaliua eſt alba.

Reſpondetur quòd hoc eſt ex continuo motu linguæ,quia in continuo motu generatur calor qui dealbat iſtam ſuperfluitatem,quæ eſt ſaliua, vt patet in ſpuma aquarum.

Quare ſaliua eſt inſipida?

Reſpondetur ſi haberet determinatū ſapo-

ſaporem, tunc lingua non ſaperet, quia ſolummodo haberet ſaporē ſaliuæ, & ſic alios ſapores apprehendere non poſſet.

Quare ſaliua ieiuni ſanat apoſtema?

Reſpondetur ſecundum Auicennam, quia eſt probè digeſta, & ſubtilis reddita.

Quare aliqui homines abundant multum ſaliua prae aliis.

Reſpondetur ſecūdum Medicos, quod hoc propter phlegmaticam complexionem fit, quæ in illis prædominatur. Et ideò Medici dicunt, quòd abundans ſaliua debet ſibi cauere à quotidiana febre, ſurgente ex dominatione phlegmatis. Per oppoſitū eſt de illis, qui deficiunt ſaliua, quia calor in eis ſuperabundat, qui conſumit humidum ſaliuæ. Itaque defectus ſaliuæ eſt ſignum febris.

Quare ſaliua hominis ieiuni eſt ſubtilior & albior quam ſaliua hominis ſaturati?

Reſpondetur quòd illa ſaliua eſt ſine viſcoſitate cibi, quæ ſolet incraſſare ipſam ſaliuam hominis pleni.

Quaeritur, vnde prouenit ſaliua hominis?

Reſpon-

Reſpōdetur quòd prouenit a ſpumis ipſius pulmonis, vbi (ſecundum Medicos) eſt ſedes phlegmatis.

Quare animalia multum coeuntia, vt apri, ſunt multum ſputoſa?

Reſpōdetur quòd tunc pulmo & cor ſunt in maximo motu libidinis, ergo generatur ĩ eis multũ de materia ſputoſa.

Quare auiculae non habent ſaliuam?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelẽ in libris de Animalibus ꝗa habẽt pulmonẽ valde ſiccũ, ergo non habet ſputum.

Quare Epileptici, id eſt qui ſubmerguntur proprio ſanguine, & caduci putreſcunt.

Reſpondetur ſecundũ Medicos, quia materia peccans eſt in cerebro. ſed ſi vomit, tunc materia peccans eſt in ſtomacho: ſed ſi multum meiunt, tunc materia peccans eſt in viis vrinæ: ſed ſi ſperma habere incipiant, tunc eſt in vaſis ſeminalibus: itaque Medici ſecundũ hoc faciunt euacuare materiam.

Quare lingua aliquando perdit vſum loquendi?

Reſpondetur ex vltima parte Aphoriſmorum Hippocratis, quòd ex Paralyſi vel Apoplexia, id eſt, ex ſubita ſanguinis effuſione hoc euenit, ſcilicet de humore craſſo. Et etiam aliquando ex infectione ſpiritus animalis in media cella cerebri, qui nõ mittitur ad linguam, & per vocis expreſſionem variȩ paſſionis actus declarant, vt patet in Gloſſa ibidem, & hoc intendit Galenus.

DE PALATO.

QVare fructus ante maturationem ſunt inſipidi vel amari, & poſt maturitatem ſunt dulces?

Reſpondetur ꝙ ſapor inſipidus cauſatur ex frigiditate, & defectu caloris in humido & craſſo. Sed ſapor dulcis cauſatur ex ſufficiẽti calore. Vnde in fructibus maturis humidum eſt ſubtile, & per calorẽ ſolis ſubtile redditum, ideo ſanè frequenter fructus tunc ſunt dulces. Sed ante maturationẽ, humidum eſt adhuc craſſum, & non ſubtile redditum à calo-

rè ſolis. Ergo tunc fructus ſunt amari.

Quaeritur, quare magis delectamur dulci ſapore, quam amaro vel alio.

Reſpondetur, quia natura delectatur dulcedine. Ratio, quia dulce eſt calidum & humidum, & per caliditatem humiditates ſuperfluas diſſoluit, & per humiditatem abluitur immunditia. Sed ſapor acetoſus, ſiue ſtipticus vel ponticus, propter frigus in ipſo prædominans, nimium conſtringit, & pungit, & membra offendit in purgatione. Ergo non delectamur in ſapore, quia Medici volunt, quòd homines in æſtate, & in vehementi calore non debent comedere aliquid amarum: Ratio eſt, quia amarum generat calorem. Sed ſolummodo in hyeme debemus comedere amara. Ergo dicit Ariſtoteles in libro de Nutrimento & nutribili, quòd dulce eſt amicum naturæ & maximè nutrit.

Quaeritur quare ſapor acetoſus plus incitat ad appetitum, quàm alius?

Reſpondetur, qood ſapor acetoſus eſt

frigidus, & frigefacit. Modo frigidi eſt appetere, & attrahere, & ideo cā eſt appetitus. Nota quod nouē ſunt ſpecies ſaporum, quorū tres ſunt à calore, & tres à frigore, & tres à temperato medio.

Quaeritur, quare de ſpiritu aereo plus attrahitur quam emittitur?

Reſpondetur per Ariſtotelē ad Alexandrum Magnū in libro de Motu cordis quòd multæ partes áeris inſpirãtur, & pertranſeunt nutrimentū, cum ſpiritibus vitalibus inter pulmonē continentur. Itaq; tandiu animal non ſuffocatur quandiu aerem in pulmone percipit, & ſic aliqua pars in ea continetur.

Quaeritur, quare aer expiratus, & expulſus videatur, cum tamen aer per ſe ſit inuiſibilis, propter ſui raritatem?

Reſpondetur quia aer inſpiratus admiſcetur fumoſitatibus ipſius cordis, ratione quarū efficitur craſſus, & ſic videtur. Cuius experientia eſt, quia tēpore hyemali videmus anhelitū quia frigus aeris conſtringit anhelum miſtum fumoſi-

moſitatibus,& ſic incraſſatur,& condenſatur,& per conſequens videtur.

Quaeritur quare aliqui homines habent foetidum anhelitum?

Reſpondetur ſecundũ Medicos, quòd aliquãdo fit propter malas fumoſitates ſtomachi,aliquando propter corruptionem ſpiritualium membrorũ,vt pulmonis. Ergo anhelitus leproſorum eſt infectus, quòd inficit auiculas propinquas, quia interiora ipſorũ ſunt maximè corrupta. vt patet ex definitione à Conſtantino data. Quia lepra eſt nutrimentum omnium membrorum cum putrefactione eorundem,& incipit in ſanguine, & terminatur in membris.

Quaeritur,quare leproſi ſunt rauci?

Reſpõdetur. Ideo, quia ĩ eis inſtrumẽta vocalia ſunt corrupta, ſcilicet pulmo.

Quaeritur,quare homines rauceſcunt?

Reſpondet̃ quòd propter rheuma deſcẽdẽs de cerebro,replẽs canalia pulmonis,vel aliqñ ex apoſtematibus in gutture vel ex rheumate in collo congregato.

Quaeritur, quare omnes faemellae inter oĩa animalia graciliores & ſubtiliores habent voces, quam viri, dempta ſola vacca?

Reſpondetur ſecundũ Ariſtotelem in quinto de Generatione animaliũ, ꝙ propter conſtrictioné meatuũ, & arteriarũ vocalium, id eſt, vbi aer intrat, per quas vox formatur, vt patet ĩ ſimili quia fiſtula parua acutius ſonat, quàm maior. Sic etiam eſt in mulieribus, ꝙ via vocalis propter frigiditatem conſtringitur, & arctatur q a frigidi eſt conſtringere: ſed in viris illa via ex calore viri aperitur & ampliatur, & ergo in viris grauius ſonat, quia caloris eſt aperire ſeu diſſoluere. Etiã dicitur, ꝙ mulieres habent voces molliores proter humiditatem pulmonis, & propter debilitaté caloris. Etiam iuuenes & infirmi, eadé de cauſa habent acutas voces. Et eſt cauſa naturalis, quare maſculus in principio ſuæ natiuitatis profert, a, vocem craſſioré, ſed fœmella profert, i, vocem leuiorem, vt vult Laberintus cùm dicit: Maſculus a profert.

Quaeritur, quare in viris & mulieribus vox mutatur tẽpore pubertatis, & iſta mutatio maxime cõtingit tẽpore ſpermatis in viris, & tpe creſcẽdi mamillarũ ĩ mulieribus? Vt dicit Ariſtoteles in lib. de animalibus.

Reſpondetur per eundem, quia tunc remittitur principium vocis, ſeu relaxatur. Et hoc declarat in ſimili de chorda remiſſa, quæ grauiter ſonat. Etiam declarat ex alio. quia animalia caſtrata, vt capones, ſpadones, & eunuchi, habent voces meliores, propter priuationes teſticu lorum.

Quaeritur quare homines rauceſcunt in ſpectione luporum?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quia lupus eſt animal valde & maximè frigidum in cerebro, vnde habet caput graue.

Si ergo videntium hominum ſpiritus viſibilis dirigitur ad eum, tunc attrahit aliqd de frigiditate ad pectus, modo ex illa frigiditate pectus conſtringitur vbi ſunt inſtrumẽta vocalia. Quia lupus no

poteſt dirigere alias fumoſitates, ſed expirâtur ab eo in aerem,& ſic ille aer circũſtans inficitur,& alius aer iterum inficitur ab illo,& ſic vſque ad hominẽ peruenit:& tunc ille aer ſic infectus ab homine attrahitur,& facit eũ raucũ. Etiam dicitur ꝙ lupus eſt animal multũ vorax, vt patet in libris de animalibus, quia auidè ſumit cibum; & comedit vna vice tantũ quantum ſufficiat per tres dies. Et ſic lupus aperiens os ſuũ,emittit humores crudos,& craſſos, & indigeſtos,à quibus aer inficitur propinquus qui aerem alium iterũ inficit,& ſic deinceps,donec perueniat ad hominẽ,quo inſpirato homo inficitur: eodẽ modo ſicut baſiliſcus, qui emittit humores venenoſos oculis, homines inficientes.

Quaeritur, quare homine lupum inſpiciente lupus non rauceſcit?

Reſpondetur, quia homo non eſt ita malitioſus & frigidus, vt lupus. Et propter ſimilem rationem mouetur hic tale Problema.

Quare interfectus interfectore praeſente, ſanguineſcit.

Reſpondetur, quòd hoc eſt opus diuinum, non naturale, quia ſanguis clamat vindictam contra interfectorem. Sed tamen ſi eſſet aliqua naturalis cauſa, maximè eſſet iſta quòd perpetrator huius ſceleris recolens maximè dolet pœnitentia ductus, & ſic maximè æſtuat propter fortem imaginationem, quam de eo habet, ſic quòd omnes ſpiritus eius rebulliunt, & ſic ad inſtrumenta viſus accedunt, & ibi exeunt per radios viſuales oculorum, vſque ad facta ſcilicet vulnera, quæ ſi recentia fuerint, ſtatim ſanguinem emittunt Secundò hoc fit cum iuuamine aeris inſpirati, ſic quòd talis aer expiratur per vulnus educens ſanguinē. Et ſimile eſt de oculo menſtruoſo, vbi poſtea macula apparet, dummodo per eum ſpeculum eſt infectum. Sed & alii dicūnt, quòd hoc fit à natura communi, ad manifeſtandum homicidium.

Quaeritur, quare paruae auiculae plus vo- *ciſe-*

ciferantur & cantant, quam magnae? vt patet ſenſibiliter de alauda, & philomela.

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd ſpiritus paruarum auium eſt leuior & mollior, quàm magnarum. Ergo paruę auiculæ facilè procedunt in quodcũque deſiderium, & ſic frequenter cantant.

Quaeritur, quare maſculi plus cantant, q̃ faemella? vt patet in omnibus animalibus.

Reſpondetur, hoc eſt propter deſiderium coitus, itaque ſecundum Conſtantinum in libro de Coitu, dicitur, quòd tunc ſpiritus maximè mouetur in corpore, & fit appetitus coitus.

Etiam reſpondetur, quòd generaliter loquendo de quolibet animali, fœmellæ ſunt frigidiores, quàm maſculi.

Quaeritur, quare apes, veſpae, muſcae, & locuſtae, & multa talia animalia vociferantur, cum non habent pulmonem, nec inſtrumenta vocis?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem libro de Inſpiratione & reſpiratione, quòd in eis eſt quædam pellicula, ad

quam ſpiritus pulſans facit talem ſonũ, itaque mirabiliter ſonat talis ſonus.

Quaeritur, quare piſces non vociferantur?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, ſecundo de Animo, quia piſces nón habent pulmonem, ſed ſolùm branchias, nec etiam cor, ergo non indigent inſpiratione aeris, & per conſequens non vociferantur. Quia ſecundum Ariſtotelem ſecundo de Animo, Vox eſt perçuſſio aeris inſpirati.

DE COLLO.

Q*Vaeritur, quare animal hẽt collum.* Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libris de animalibus, quòd collum eſt ſuſtentamentum capitis. Vnde ſecundum ipſum, Collum eſt mediũ inter caput & corpus, vt patet per ipſum & eius ceruices & neruos, tanquam per vias medias motus & ſenſus corporis tranſlegantur: & per ipſum tanquã per quandam diſtantiam, cor maximè calidum

dum à cerebro elongatur.

Quaeritur quare aliqua animalia carent collo, vt piſces ſerpentes & alia reptilia?

Reſpondetur, quia talia animalia carent corde. Ergo non indigent tali diſtã tia, de qua dictum eſt.

Aliter reſpondetur. quòd in imo habent collum, ſed non eſt diſtinctum à corde & capite.

Quaeritur quare collum ſit oſſeum?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, vt eo fortius poſſit caput ſubſtentare. Etiam ideo quia ſpina dorſi, in collo con iungitur cerebro, & inde recipit medullam, quæ eſt eiuſdem ſubſtantiæ cum cerebro.

Quaeritur, quare quaedã animalia habẽt lõga colla, vt grues & ciconia, & ſic de aliis.

Reſpondetur ſecũdum Ariſtotelem, quia talia animalia requirunt ſua nutri menta in profundo aquarum, ergo indigent longis collis. Sic etiam quædã animalia habent breuia colla, vt niſus, & ac cipiter, qa talia animalia ſunt rapacia.

Ergo

Ergo propter fortitudinem breui collo indigent. Et etiam patet de boue, qui eſt breuis colli, & ergo fortis.

Quaeritur, quare collum ſit concauum, & maxime in anteriori parte circa linguam?

Reſpondetur, quia ibi ſunt duo meatus, vnus deferēs cibū ad membra nutritiua, ut ad ſtomachū & ad hepar. Et talis, ſecundū Medicos, dicitur Iſophanus, à phagin Græcè, qđ eſt comedere Latinè.

Quare arteria vocalis eſt annuloſa?

Reſpondetur, quòd eſt propter flexibilitatem, quæ producit bonam reſonantiam.

Quare pullus decollatus diu mouetur, & homo decollatus ſtatim immobilis eſt?

Reſpondetur, quòd pullus, & ſimilia animalia habent neruos ſtrictos, & ſic in eis ſpiritus motiuus moratur diutius poſt decollationem. Sed homines & ſimilia animalia habent neruos longos & amplos, itaque ſpiritus ab ipſis citò recedit, & per conſequens non poſſunt mouere corpus.

DE HVMERIS & brachiis.

QVare homo habet humeros, & brachia?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libro de Animalibus, quòd propter delationem,& portationem oneris.

Quare brachia ſunt rotunda?

Reſpondetur, quòd eſt propter maiorem velocitatem motus, & operationis. Quia talis figura motui eſt apta, vt patet per Ariſtotelem primo de Cælo.

Quare brachia ſunt valde craſſa?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd hoc eſt propter fortitudinē ad leuādum & ad portandum onera, etiam ad contingendum ſeu pugillandum. Sic etiam oſſa eorum ſunt valde craſſa, quia ibi eſt multū de medulla,ſeu materia medullosa,ne citò corrùmpantur brachia. Sed medulla in paruis oſſibus non poteſt cō tineri ita bene ſicut in magnis.

Quare dolentes vel infirmi denudant,

vel

vel tegunt brachia, et ĕt laborātes ī agone?

Reſpondetur ſecundum Hippocratē in libro Prognoſticorū, quod in talibus mors eſt propinqua, & eſt ſignum mortis quia ibi eſt dolor maximus, qui facit brachiorum denudationem.

Quare in aliquibus infirmantibus brachia gracilia fiunt, id eſt ſubtilia redduntur, vt in hydropicis, & phreneticis?

Reſpondetur ſecundum Medicos, quia membra ſibi cōpatiuntur, itaq; vno dolente omnes humores ibi concurrunt in doloribus prædictis. Nam capite dolente, humores brachiorum currunt ad caput, & brachia gracilia fiunt.

Quare animalia bruta non habĕt brachia?

Reſpondetur, quòd habent anteriores pedes loco brachiorū, vel pro brachijs.

Aliter reſpōdetur, & melius quia omnia animalia habĕt organa aliqua ad pugnandum, & ad ſe defendendum. Vt lupus habet dentes, vacca cornua, equi pedes, volatilia, roſtra & alas, ſed ſolus homo habet bcachia ad pugnandum.

DE MANIBVS.

Quare ſolus homo habet manus, & animal ei ſimile vt ſimia?

Reſpondetur, quod manus eſt organum organorum, vt dicit Ariſtoteles de Animo, quibus maximè homo indiget. Quia multæ ſunt operationes, quæ per manus fiunt, & non per alia organa.

Quare aliqui ſunt ambidextri, id eſt, vtentes vtraque manu pro dextra?

Reſpondetur, quòd eſt propter multitudinem caloris cordis, & propter ſufflationem eius calidam, qui facit ſiniſtram ita habilem, ſicut dextram, itaque tales homines ſunt proculdubio bonæ complexionis.

Quare mulieres non ſunt ambidextrae, ſicut viri, vt dicit Hippocrates circa vltimam particulam Aphoriſmorum, circa finem?

Reſpondetur ſecundum Galenum. quòd hoc eſt ideo, quia calidiſſima mulier ſana frigidior eſt frigidiſſimo viro

ſano. Et dicitur inſigniter ſana, quia ſi febricitaret, tunc dictum eſſet verũ, quia in tali caſu mulier calidior eſſet viro caliditate accidentali.

Quare digiti articuloſi?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libris de Animalibus, quòd propter aptitudinem ad recipiendum, & ad tenendum receptum.

Quare quilibet digitus tres habet iuncturas ſeu articulos, & pollex tantum duas?

Reſpondetur, quòd pollex etiam habet tres articulos ſeu iuncturas, ſed tertius iũgitur brachio, itaque fortior eſt alijs digitis, vt patet ex nomine, quia dicitur pollex à polleo. Quia ſecundum Ariſtotelem maioris eſt virtutis, cùm etiam maior ſit in quantitate.

Quare digiti dexterae manus ſunt ſubtiliores quam ſiniſtrae, vt vult Aegidius?

Reſpondetur quòd propter calorem in tali parte dominantem, qui facit maiorem ſubtilitatem.

Quare digiti ſunt craſſiores ante cibum

quam poſt? vt dicit Albertus.

Reſpondetur ſecundum omnes Medicos, quòd homo ieiunus, repletus eſt malis humoribus, & fumoſitatibus diuerſis quæ incraſſant oĩa membra, ẽt digitos, ſed cùm illi humores ſunt per cibũ expulſi, ſic digiti magis graciles fiunt. Et eadem de cauſa homo ieiunus eſt grauior, quàm homo cibatus, vt patet expreſsè de ieiunãtibus. Et põt reddi melior ratio, quia poſt cibum calor à membris exterioribus delegatur ad interiora propter digeſtionem cibi, itaq; membra exteriora gracilia redduntur, ſed poſt digeſtionem, ibi è conuerſo dirigitur ad membra exteriora, itaque tunc incraſſantur.

Quare aliqui homines ſunt magis habiles in ſiniſtra manu, quam in dextera, ad aliquod opus faciendum?

Reſpondetur, quia in illis cor non influere facit dextro lateri calorẽ, ſed plus ſiniſtro, & etiam operatur in ſiniſtra manu ſubtilitãtem, & gracilitatem.

DE VNGVIBVS.

Q*Vaeritur vnde generantur vngues?* Reſpondetur ſecundum Galenum in cōmento Prognoſticorum, ꝙ ex fumoſitatibus reſolutus, ingredientibus extremitates digitorũ, quæ aere exteriori exiccantur, & in cornu reducuntur.

Q*uare vngues ſenum nigreſcunt, & palleſcunt?*

Reſpondetur, quia tandem calor cordis deficit, quo deficiente, ipſorum pulchritudo deficit.

Q*uare homines iudicantur bonae complexionis vel malae, ſecundum diſpoſitionem vnguium?*

Reſpondetur quia vngues teſtantẽ bonitatem vel malitiam cordis ergo etiam complexionis. Quia ſit ſunt rubei, teſtãtur choleram bene tẽperatam: ſed ſi aliquo modo ſunt inclinati cum rubeo colore ad nigredinem, teſtãtur ſanguineã complexionem: ſed ſi ſunt crocei coloris vel nigri, teſtantur melancholiam.

Quare aliquando maculae albae apparent ſiue generantur in vnguibus?

Reſpondetur quòd nutrimenta vnguium ſunt diuerſa reddita, quia aliqua pars phlegmatis eſt admiſta, ergo ex tali phlegmate macula iſta cauſatur.

Quare omne animal gradiẽs pedibus habet vngues vel vngulas, vel aliquid proportionabile eis, vt patet in auiculis, ſolum curuos vngues habentibus, & in equis, quorum pedes ſubferrantur, & in alia regula ſecundum Ariſtotelem, quae eſt vera exceptis natantibus, vt patet in Anſere, vel in Anate quae carent huiuſmodi vnguibus?

Quia natnraliter vngues ſunt graues & ſic impedirent natationem. Et reſponſio ſic poteſt elici ex dictis.

DE PECTORE.

QVare pectus eſt concauum?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, Quia ibi eſt ſedes ſpiritalium membrorum, quæ membra ſunt nobiliſſima, vt cor & pulmo. vt ergo

go iſta cuſtodiantur à læſione, neceſſarium eſt, vt pectus ſit concauum.

Quare homo inter omnia animalia habet latiſſimum pectus, vt dicit Ariſtoteles.

Reſpondetur quòd ſpiritus in homine ſunt debiliores & ſubtiliores, ergo requirunt regionem ampliorem, in qua poſſint contineri, vt eſt pectus.

Quare pectora auicularum ſunt rotunda & acuta?

Reſpondetur quia ſunt in continuo motu: atqui figura acuta & orbicularis motui eſt apta, vt patet quarto Phyſicorum.

Quare ea quae diligimus trahimus ad pectus?

Reſpondetur, quòd prior locus cordis eſt ſub pectore. Ergo illa quæ cor amat, ad pectus trahit propter vicinitatem cordis, applicando amatum amanti.

Quare mulieres ſunt breuioris pectoris, quam viri?

Reſpõdetur, quia inviris eſt caliditas, quæ naturaliter ſurſum mouet̃, ſuperio

ra viri incraſſando,& ea ampliando. Ergo magnũ pectus eſt ſignum animoſitatis,vt patet per Ariſtotelẽ in Phyſiognomia,vbi declarat hoc de leone, & Tauro.Sed in mulieribus frigiditas dominatur,quæ naturaliter mouetur deorſum, itaque dicit quòd mulieres frequenter cadunt ſupra culum,quia poſteriora eorum incraſſantur ex frigiditate deſcendente. Sed vir frequenter cadit ſupra pectus propter eius craſſitatem.

DE MAMILLIS.

QVare mamillae ſunt poſitae ſupra pectus?

Reſpondetur, quòd pectus eſt ſedes cordis calidiſſimi, ergo ibi mamillæ generant̃,vt menſtruum ad eas miſſum, calori cordis vicinum citius decoqueretur,& in materiam lactis cõuerteretur.

Quare in aliis animalibus mãmillae ſunt infra pectus ſed ĩ muliere sũt ſupra pectus?

Reſpondetur,quia mulier eſt bipes, ergò mamillæ exiſtentes infra pectus, impe-

impedirent eius tranſitum:ſed alia animalia quatuor habent pedes, ergo ipſa non impediuntur in eorum tranſitu, vel motu progreſſiuo.

Quare viri non habent tam magnas mamillas, ſicut mulieres?

Reſpondetur, quia viris non generantur menſtrua, nec ibi eſt vas menſtruo deputatum. Tamen dicit Ariſtoteles, Viri habent paruas mamillas, & mulieres paruos teſticulos.

Quaeritur, quae mãmillae ſunt magis valentes pueris lactantibus, an paruae, vel magnae, ſeu mediocres?

Reſpondetur, quòd in magnis calor eſt diffuſus, & diſperſus. ergo ibi non eſt bona digeſtio lactis: ſed in paruis eſt vnitus & fortis, cum omnis virtus vnita, eſt fortior ſeipſa diſperſa, & per conſequẽs, ibi eſt bona digeſtio lactis. Ergo paruæ ſunt meliores quàm magnæ, mediocres autem ſunt optimæ. Ex quo omne medium eſt optimum.

Quare tredecimo & decimoquarto anno mã

millae iuuencularum incipiunt creſcere & incraſſari, vt dicit Albertus?

Reſpondetur per Ariſtotelem de Generatione animalium, quòd ideo, quia tunc puella efficitur pubes, & menſtrua incipiunt augeri in ea & fluere, vt dicit Ariſtoteles, quia in eadem ætate puellarum creſcunt mamillæ, & virorum ſperma.

Quare mãmillae mulierum generantium abortum, ideſt, puerum qui egreditur mortuus ex vtero matris, vt dicit Hippocrates i *ſecũda Particula Aphoriſmorũ, molleſcunt?*

Reſpondetur ſecundum Gloſſam ibidem, Quia tunc menſtruum non fluit ad mãmillas, à quo fœtus deberẽt nutriri, ergo tunc molleſcunt.

Quare mulier impraegnata, concipiens maſculum in vtero, dextram mamillam habet duriorem quam ſiniſtram?

Reſpondetur ſecundũ Hippocratem quia maſculi cõcipiũtur in dextero latere matris. Ergo tunc mẽſtruum fluit ad dextram mamillam ipſam indurando.

Quare

Quare mulieris impraegnantis lac fluens de mamillis ſignificat debilitatem foetus?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quia lac eſt proprium nutrimentum fœtus in vtero, itaque quando lac fluit, ſignum eſt quòd fœtus non nutritur, & ex hoc vterque debilitatur.

Quare dura mãmilla indicat ſanitatem, in puero exiſtente in vtero?

Reſpondetur, quia mẽſtruũ conuertitur in lac, & tale lac ſufficiẽter nutrit fœtum, & ex hoc arguitur eius fortitudo.

Quare mulier habet tantum duas mãmillas & aliqua bruta, vt porca & canicula, habent decem vel plures?

Reſpondetur, quia frequẽter mulier cõcipit maſculũ vnum, vel fœmellam, & huic ſufficit vna mamilla, vel duæ. Sed alia bruta habent multas ſciſſuras, procreãtes multos fœtus. Ergo habẽt mamillas primo ſcilicet fœtui primã, ſecundo ſecundam, & ſic de alijs per ordinem.

Quare tempore impraegnationis mamillae ſunt durae, & alio tempore ſunt molles?

Reſpon-

Reſpondetur quia tunc inflantur & tumeſcunt ſicut vterus, quia multa humiditas mẽſtrualis fluit ad eas, quæ alio tempore manet in matrice, & expellitur per locum deputatum.

Quaeritur, per quem modum lac mãmillarum venit ad matricem?

Reſpõdetur ſecundũ Hippocratẽ, vbi ſupra, ꝙ mamilla habet colligantiã cũ matrice, & quaſdam venas, quas abſcindunt obſtetrices tempore partus, & per illas lac fluit ad vmbilicum puerorum, & capiunt nutrimentũ per vmbilicum. Vnde aliqui dicunt, quòd puer exiſtens in vtero nutritur per os, ſed hoc falſum, quia ſi ſic, tunc ſtercora emitteret etiam, ſed hoc eſt falſum, quia non videtur vbi dimittuntur illa ſtercora.

Quare lac egrediens de mamillis ſpiſſum & craſſum & non multum & fluidum, eſt ſignum maſculi in vtero, ſed lac tenue, eſt foemellae?

Reſpõdetur, qa mulier geſtãs maſculũ eſt fortioris caloris, qa digerit ipſum

lac

lac inſpiſſando. Sed in mulieribus habẽtibus fœmellã, nõ eſt tantus calor, ergo manet indigeſtum, & aquoſum, & fluidum ſupernatans, ſi ponatur in aqua.

Quare lac ſit album, cum tamen menſtruum ſit rubeum, ex quo generatur?

Reſpondetur, quia ſanguis non bene decoctus recipit formam albã, vt patet de carne, cuius proprius color eſt albus.

Aliter reſpondetur, quia quilibet humor, qui in tali membro generatur, alicui mẽbro aſſimilatur in colore, inquantum poteſt. Sed quia caro mamillarum eſt alba, ergo & humor lactis eſt albus.

Quare vacca dat copioſe lac, prae aliis animalibus?

Reſpondetur, quia vacca eſt animal multumvorax. Et ubi multum recipitur alimenti, ibi multũ generatur menſtrui. Quia lac non eſt aliud niſi menſtruum decoctum & dealbatum, ergo etiam in ea multum generatur lactis.

Quare lac non eſt ſanum. vt dicit Hippocrates ſecunda particula Aphoriſmorum?

Reſpon-

Reſpondetur ſecundum Gloſſam ibidem, quod propter multas cauſas non eſt ſanum. Prima, quia quandoque coagulatur in ſtomacho, ex quo vlterius malus anhelitus generatur. Sed Hippocrates ponit remedium in loco allegato, dicens: Si tertia pars aquæ admiſceatur lacti, tunc nõ eſt nociuũ, & hoc intelligitur de aqua fluuiali. Alia cauſa, quia lac aliquando in ſtomacho aceſcit, & excoquitur, & iterum ex eo generantur mali humores, inficientes anhelitum.

Quare lac praeſertim dolentibus caput, non valet?

Reſpondetur ſecundum Hippocratem, vbi ſuprà, & ſecundum Gloſſam ibidem, Quia lac citò tranſit in multam fumoſitatem, & multum habet materiæ terreſtris, quę fumoſitas aſcendens morbum gignit.

Quare lac eſt conueniens nutrimentum infantibus & pueris?

Reſpondetur, quia eſt naturalis eorum cibus, & conſuetus, quia etiam in

vtero nutriebantur tali cibo.ergo eſt eis conueniens.

Quare lacticinium tempore partus vaccarum eſt bonum,

Reſpondetur,quia tunc lac eſt multum ſpongioſum. Ergo tempore illo multas fumoſitates expellit, & quodam modo eſt purgatio illo tempore.

Quare lac in mulieribus coeuntibus deſtruit puerum lactantem?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libris de Animalibus, Quia tempore coitus ſubtilior & melior pars lactis vadit ad vaſa ſeminalia,& ad matricem, & peior pars manet in mamillis: quæ deſtruit puerum.

Quare lac mulierum fuſcarum ſit melius quam albarum?

Reſpondetur, quia fuſcæ mulieres ſunt calidiores aliis, & quia calor digerit nutrimentum ſufficienter, & ſic lac melius fit.

Quare in eadem menſa ſimul comedere lac & piſces ſit prohibitum a Medicis?

Reſpon-

Reſpondetur, quia maximè diſponunt ad lepram. Quia ambo ſunt phlegmaticæ naturæ, tam lac quam piſces.

Quare auiculae non habent lac atque mamillas?

Reſpondetur, quia mamillæ impedirent eis volatum. Etiam piſces non habent mãmillas vel lac, quia ipſi emittũt lactes, vt Ariſtoteles in libro de Generatione animalium. Quia fœmella emittit polygramum & maſculus ſuperaddit lactes: ſic eorum ſpecies æternæ fiunt per ſucceſſionem indiuiduorũ.

DE DORSIS.

QVare animalia habent dorſa?

Reſpondetur per Ariſtotelem propter tres cauſas. Prima, vt dorſum eſſet via neruorum à ſpina dorſi extenſorum per totum corpus, vt patet ſufficienter in ſuſpenſis, quia quando ſunt lacerati tunc adhuc nerui dependent in ſpina dorſi. Secunda cauſa eſt, vt eſſet cuſtodia membrorum mollium

lium in corpore exiſtentium vt ſtomachi,hepatis,pulmonis,& ſic de aliis. Tertia cauſa eſt,vt eſſet fundamentum omnium oſſium, quia videmus, quòd alia oſſa,vt coſtæ,figurantur in ſpina dorſi.

Quare homo inter omnia animalia habet dorſum latum,ita ꝗ nullum animal praeter hominē pōt conuenienter iacere in dorſo?

Reſpondetur,quia pectori lato correſpondet dorſum latum. Si ergo homo haberet dorſum acutum, ſicut alia animalia, illa eſſet indecens & inepta diſpoſitio. Ergo requiritur quòd habeat dorſum latum.

Quare homo iacens in dorſo habet horribiles viſiones?

Reſpondetur, quia tunc meatus ſeu neruus phantaſiæ eſt apertus, qui eſt in anteriori parte cerebri, & ergo tunc phantaſia corrumpitur.

Vel alia ratio eſt, quia homo iacens in dorſo habet ſe ita ꝗ humores perturbantur, & mouentur ſurſum, vbi eſt phantaſia,itaq; phantaſia perturbatur.

Quare malum eſt iacere in dorſo?

Reſpondetur ſecundũ Medicos, quia hoc diſponit ad lepram, epilepſiam, maniam, & ad incubum. Vbi nota, quòd mania eſt infectio anterioris partis cerebri, cum priuatione imaginationis. Sed incubus in propoſito, eſt paſſio cordis cum aliquis ſe in ſomno ſuffocari putat, & putat aliquid iacere ſuper ipſum, quod libenter remoueret.

Quare ſpina dorſi habet multos articulos, & multa membra, quae apud medicos ſpondalia dicuntur.

Reſpondetur, quòd propter flexibilitatem ipſius dorſi, quia ſine illis articulis flexiones fieri non poſſent, neque motus, vt patet per Ariſtotelem in libris de Motibus animalium. Itaque dicentes quod elephas non habet membra, dicunt malè, quia non poſſet ſe mouere.

Quare ſpina dorſi in piſcibus fracta, piſces cito moriuntur?

Reſpondetur, quia ſpina dorſi in piſcibus

ſcibus eſt loco cordis. Modo cor eſt primum viuẽs, & vltimum moriens, vt patet in libro de Longitudine, & Breuitate vitæ. Ergo læſa ſpina dorſi, piſces diutius viuere non poſſunt.

DE MEDVLLA.

QVare laeſa medulla, homo facile moritur?

Reſpondetur, quia medulla venit à cerebro: quod eſt vnum membrum principale, vt patet in duobus. Primò, quia medulla ſeu nucha eſt alba, ſicut cerebrum. Secũdo, quia aliæ medullæ non habẽt cutem neque pelliculam. Sed nucha habet duplicem pelliculam, ſicut cerebrum, ſcilicet piam matrem, & duram matrem. Et etiam circa ſpinam dorſi ſunt quinque venæ, quæ ſecundum medicos dicuntur Hæmorrhoides, ab æma Græcè, quod eſt ſanguis Latinè. Ideo modicum videndum eſt de venis Hæmorrhoidum.

DE FLVXV HAEMORrhoidum.

QVare aliqui viri patiuntur fluxum haemorrhoidum?

Reſpondetur, quòd ſunt melancholici. Ergo multum generatur in eis melancholię, quia frigidi ſunt, quæ primò mittitur ad ſplenē ſcilicet ad propriā ſedem melancholiæ, & ibi propter ſanguinis multitudinem retineri nō pōt. Ergo mittitur ad ſpinā dorſi, vbi ſunt aliquæ venæ, quæ terminātur in dorſo, & in collo. E qñ illæ venæ valde replētur ſanguine melācholico, tunc aperiunturviæ Naturæ, & exit ille ſanguis ſemel in menſe, vt menſtrua mulieris. Et tales viri p̱ talē fluxū p̄ſeruātur magis ab infirmitatibus. ſcilicet ab hydropiſi, peſte, & cæteris.

Quaeritur, quare Iudaei indifferenter patiuntur talem fluxum?

Reſpondetur Theologicè, quia ipſi tempore paſſionis Chriſti clamauerunt, Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios

noſtros

noſtros. Ergo dicitur in Pſalmo: Percuſſit eos Deus in poſteriora dorſi.

Aliter reſpōdetur magis naturaliter, quia Iudæi veſcuntur cibariis phlegmaticis & frigidis, ex quibus cibarijs generatur ſanguis melancholicus, qui per fluxúm hæmorrhoidum expurgatur.

Alia ratio naturalis eſt. Quia dicit Ariſtoteles in libro de Cœlo & mundo, ꝙ motus facit calorem, & calor digeſtionem, vt patet quarto Metheororum. Sed Iudæi non ſunt in continuo motu & labore, nec in conuerſatione hominum. Etiam ideo, quia ſunt magno timore, quia timēt nos vlciſci paſſionem noſtri Saluatoris. Et hæc in eis frigiditatem faciunt, & impediunt digeſtionem, & ergo iterum in eis generatur multus ſanguis melancholicus, qui in ipſis tunc tempore menſtrui expurgatur.

DE CORDE.

QVaeritur, quare cor & pulmo dicuntur membra ſpiritalia?

Reſpondetur vno modo, quòd ſpiritu, quia ſpiritus vitalis in corde generatur. Sed illa reſponſio non videtur valere: quia ſic hepar & cerebrum erunt mẽbra ſpiritalia, quod eſt falſum. Quia hepar eſt membrum nutritiuum, ſed cerebrum animatiuum. Sed tamen conſequentia patet, quia ſpiritus vitalis generatũ in hepate, & ſpiritus animalis in cerebro. Itaque reſpõdetur, quòd cor et pulmo ideo dicuntur membra ſpiritalia, quia in eis recipitur ſpiritus & aer. Vel dicuntur ſpiritalia, propter eorum impoſſibilitatem reſpectu aliorum mẽbrorum. Ergo ipſa per ipſam pelliculam diuerſa ſunt ab aliis membris nutritiuis vt à ſtomacho.

Quaeritur, quare pulmo ſit ita rarus, & ſpongioſus?

Reſpondetur, quòd ibi aer melius poſſit recipi pro cordis refrigerio, & expulſione ſuperfluarum fumoſitatum. Quia ſecundum Ariſtotelem in libro de inſpiratione & reſpiratione, Pulmo eſt flabellum

bellum cordis, ſeu ventilabrum. Et ſicut follis inſpirando inflatur, & expirando comprimitur & contrahitur: ſic ſimili modo pulmo inſpirat aerem, dando refrigerium cordi, & inſpirat, ne cor ſuffocetur per nimiam caliditatem aeris inſpirati.

Quaeritur, quare caro pulmonis ſit alba?

Reſpondetur, quòd propter eandem cauſam, quia eſt in continuo motu.

Etiam ſolet quaeri, quare ſola animalia habentia cor, habent pulmonem, & nõ alia?

Reſpondetur, quia pulmo non eſt mẽbrum propter ſe, ſed propter aliud ſcilicet propter cor Ergo ſi animal corde carens haberet pulmonem, tunc ſuperfluè & fruſtra eſſet: modo natura non permittit hoc. Quia natura non deficit in neceſſariis, nec abundat in ſuperfluis.

Quare animalia non habentia pulmonem carent veſica, vt dicit Ariſtoteles?

Reſpondetur, quia talia non recipiũt aquam potabilem, vt potum ſuum & cibum faciant feruere, ſed propter tempe

ramentum cibi, ergo carent veſica, & etiam vrina, vt patet in auiculis, quarũ quædam ſimpliciter non bibunt, vt falco, niſus, accipiter.

Quare cor eſt in medio animalis?

Reſpondetur, quòd ideo, vt aliquo modo omnibus membris influere faciat vitam. itaque comparatur Soli, qui eſt ſitus in medio planetarum, vt aliis plánetis influere faciat lumen. itaque Pythagorici dicentes, Cœlum eſſe magnum animal, dixeruntSolem eſſe cor illius animalis.

Quare in ſolo homine cor collocatur in ſiniſtro latere?

Reſpondetur, vt calor cordis temperet frigiditatem ſplenis. Nam ſplen eſt ſedes melancholiæ, quę etiam in ſiniſtro latere collocatur.

Quare inter omnia membra cor primo generatur? vt dicit Ariſtoteles. Quòd cor eſt primum viuens, & vltimum moriens.

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem iu libro de Iuuentute & ſenectute, quia

cor eſt principium & origo vitæ,& omnium membrorum, & ſine illo nullum membrum viuere poteſt. Nota ſecundum Phyſicos,de ſemine in matrice retento,primò generatur quędam pellicula circundans ipſum ſemen: poſt hoc generatur typus formatiuus, qui ex ſubtiliore ſanguine primò facit cor, & de ſanguine minus ſubtili ſucceſſiuè facit hepar,& de ſanguine craſſo, & frigido facit medullam & cerebrum.

Quare animalia parui cordis ſunt audaciora? vt Leo, qui eſt animal valde ferox & audax.

Reſpondetur, ꝙ in paruo corde animalis calor eſt bene adunatus & vehemens,& ſanguis adueniens in tangendo ipſum,citius calefit, & ad alia membra mouetur ſpiritu calefactiuo, mediante quo audaciam eis tribuit.

Quare animalia magni cordis ſunt valde timida, vt lepus?

Reſpondetur,quia calor ibi eſt diffuſus & diſperſus, & non poteſt calefacere

ſanguinem ad ipſum concurrentem, & ſic timor ibi generatur.

Quare in corde magnorum animalium vt ceruorum & hominum ſecundum Albertum, eſt quoddam os?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quò ideò, vt ſit fundamentum motus continui ipſius cordis: quia ſecundum eund in libris de Motibus animalium, In qu libet motu eſt quidam fluxus & quies.

Quare cor continue mouetur?

Reſpondetur ſecundum Ariſtoteler in libro de Motu cordis, & per Galenum & Aegidium. Quia ibi ſpiritus generatur, qui eſt ſubtilior aere, qui propter maiorem rarefactionem, quęrit locum ampliorem, replendo concauum ipſius cordis, ex quo ſequitur dilatatio cordis. Et quia cor eſt terreſtre: ergo ceſſante impulſione, partes eius ceſſant, & tendunt ad centrum. Et magiſter Galenus ponit experientiã de glande: ſi glan ponatur ad ignem, calor ignis eius humiditatem reſoluit in fumum, qui eſt ma-

io-

ior & [illegible]
locum [illegible]
in te[illegible]
ex igne [illegible]
corde. [illegible]
triang[illegible]
tem m[illegible]
partem verò [illegible]
& in parte mino[illegible]
claudit, & ſic eſt in [illegible]
mus motus, apud Medi[illegible]
ſtole. Sed motus [illegible]
ſionis, vocatur [illegible]
motibus fit pulſus in [illegible]
Medici in venis [illegible]

Quare [illegible]
macra?

Reſp[illegible]
diens [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
viri, [illegible]
ſunt [illegible]

ndum, & hæ
riſtotelem,
abet angu-
ne materia
retineri.
um Ariſto
eſt motui
ſecundum
gonia dici-
gonia an-

le per excel-

eſt in eo
tanquam
e hepate.
cipit ſan-
o.

imalia non

beant cor,
rtionabile
anguillis,
qui

Quare caro a corde eſt cōpacta & ſpiſſa?

Reſpondetur, quia in re denſa, & bene compacta calor fortiter recipitur, vt etiam patet in aliis.

Aliter reſpondetur, vt cor ſua caliditate temperet frigiditatem cerebri, ideo eſt compactum.

Quaeritur, quare eſt cor calidiſſimum in toto animali?

Reſpondetur, quia ibi eſt materia ſpiſſa & denſa, & bene cōpacta, & calor fortiter recipitur in eo, vt patet in ſilicibus. Etiam alia ratio eſt, quia cor ſua caliditate temperat frigiditatem cerebri.

Quaeritur, quare cor eſt principium vitae?

Reſpondetur, quia in eo generatur ſpiritus vitalis qui eſt ſedes vitæ. Vnde ſecundum Auguſtinum in libro de differentia ſpiritus & animæ, Cor habet duos ventres, ſcilicet dexterum & ſiniſtrum. Dexter enim venter plus habet de ſanguine, quàm de ſpiritu, quia ſpiritus generatur ad viuificandum totum animal.

Quæritur

Quaeritur, quare cor ſit rotundum, & habet figuram pyramidis inſtar?

Reſpõdetur ſecundum Ariſtotelem, Quòd figura rotunda non habet angulos. Et ideò eſt rotundum, ne materia corpori nociua ibidem poſſit retineri.

Aliter reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, Quia figura rotunda eſt motui apta. Et ideo figura rotunda ſecundum Ariſtotelem metaphoricè Agonia dicitur, ab alpha quod eſt ſine, & gonia angulus, quaſi ſine angulo,

Quaeritur, quare in ſolo corde per excellentiam ſit ſanguis?

Reſpondetur, quia ſanguis eſt in eo tanquam in proprio loco, vel tanquam efficiente, quod alii dicunt de hepate. Vnde cor à nullo membro recipit ſanguinem, ſed alia membra ab eo.

Quaeritur, quare aliqua animalia non habent cor?

Reſpondetur, licet non habeant cor, tamen habent aliquid proportionabile cordi, vt patet de piſcibus & anguillis, qui

qui ſpinas dorſi habent pro corde.

Quaeritur, quare, vt videmus ſenſu, in brutis animalibus, vt in auibus & pullis, capite ipſis amputato, cor adhuc pulſat & viuit?

Reſpondetur, quia ſpiritus vitalis diutius manet in eo, quàm in aliis membris, eo quòd cor eſt primùm viuens, & vltimum moriens, vt dicit Ariſtoteles de Senectute & iuuentute. Ergo cor pulſat, & plus mouetur, quàm alia membra.

Quaeritur, quare omne animal carens corde vel proportionali ipſi cordi, caret ſanguine? vt patet in muſcis.

Reſpondetur, quia cor eſt principiũ ſanguinis, modò deficiente cauſa, deficit effectus.

Quaeritur, quare pulſus cordis certius indicatur in dextro latere, quam in ſiniſtro?

Reſpondetur, quia calor cordis ibi facit maiorem habilitatem & calorem, itaque ibi plus ſentitur, quàm in ſiniſtro latere.

Quare calor aliquando e medio deſinit, vt patet in caducis & epilepticis?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum in libro de Stomacho, quòd hoc fit ex defectu ſui ipſius, & pellicularum, quibus cooperitur, quibus tunc infectis, cor è medio deficit: & aliquando fit ex infectione membrorum vicinorum. Vnde quando ex orificio ſtomachi exit humor venenoſus, lædit ille cor, & membra ſibi vicina, & tunc illa inducunt è medio defectionem cordis. Notandum quòd ſecundum Ariſtotelem, Diſpoſitio cordis maximè cognoſcitur per pulſum cordis. Quia pulſus velox, magnus & frequens cognoſcitur, ſiue teſtatur de caliditate cordis, & de bona complexione. Et pulſus tardus & debilis teſtatur de frigiditate cordis, & malitia complexionis. Vnde mulieres, inquantum ſunt ſanæ habent tardiorem & debiliorem pulſum, quam viri: & hoc etiam patet per alias cauſas, vt infra patebit.

De

DE STOMACHO.

Quare ſtomachus eſt amplus?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libris de Animalibus. Quia in eo cibus, vt in olla primò decoquitur & digeritur, vt purum ab impuro ſeparetur: itaque per multitudinem cibi natura ampliat ſtomachum.

Quare ſtomachus eſt rotundus?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinũ in libro de ſtomacho, quia ſi haberet angulos, tunc in illis cibus potius maneret, & ſic homo nunquam febribus careret: qui tamen humores eleuantur & conſumuntur, & non abcondunt̃ propter eius rotunditatem.

Quare caro ſtomachi eſt multum neruoſa, & ſenſibilis?

Reſpondetur, ſecundum Ariſtotelem & Conſtantinũ, quia nerui ſunt dilatabiles & extenſibiles: itaque ſtomachus tempore repletionis dilatatur, & tempore famis refringitur, ergo natura ſagax

gax diſponit neruoſum ſtomachum.

Quare ſtomachus digerit?

Reſpondetur, propter calorem in eo exiſtẽtem, quia calor prouenit à mẽbris vicinis, ſcilicèt ab hepate & corde: quia videmus in fabrica arte, ꝙ calor ignis ſe parat æruginea, vt ſcoriam à ferro, aurũ à cupro, argentum, à ſtanno. Sic digeſtione per calorem fit ſeparatio puri ab impuro, & talis digeſtio eſt quadruplex ſecundum medicos.

Quare ſtomachus adiungitur hepati? vt patet ſenſu?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum, vt ſupra, quia hepar eſt valde calidum: vt ergo ſua caliditate poſsit iuuare ad digeſtionem, igitur circundat ipſum.

Quare communiter patimur plus frigus poſt prandium, quam ante?

Reſpondetur, quia tunc totus calor vadit ad ſtomachum ad digeſtionem faciendam, & ſic partes exteriores frigeſcunt calore priuato.

Quare malum eſt iacere in dorſo?

Reſpondetur ſecundũ Medicos, quia hoc diſponit ad lepram, epilepſiam, maniam, & ad incubum. Vbi nota, quòd mania eſt infectio anterioris partis cerebri, cum priuatione imaginationis. Sed incubus in propoſito, eſt paſſio cordis cum aliquis ſe in ſomno ſuffocari putat, & putat aliquid iacere ſuper ipſum, quod libenter remoueret.

Quare ſpina dorſi habet multos articulos, & multa membra, quaè apud medicos ſpondalia dicuntur.

Reſpondetur, quòd propter flexibilitatem ipſius dorſi, quia ſine illis articulis flexiones fieri non poſſent, neque motus, vt patet per Ariſtotelem in libris de Motibus animalium. Itaque dicentes quod elephas non habet membra, dicunt malè, quia non poſſet ſe mouere.

Quare ſpina dorſi in piſcibus fracta, piſces cito moriuntur?

Reſpondetur, quia ſpina dorſi in piſcibus

ſcibus eſt loco cordis. Modo cor eſt primum viuẽs, & vltimum moriens, vt patet in libro de Longitudine, & Breuitate vitæ. Ergo læſa ſpina dorſi, piſces diutius viuere non poſſunt.

DE MEDVLLA.

QVare laeſa medulla, homo facile moritur?

Reſpondetur, quia medulla venit à cerebro: quod eſt vnum membrum principale, vt patet in duobus. Primò, quia medulla ſeu nucha eſt alba, ſicut cerebrum. Secũdo, quia aliæ medullæ non habẽt cutem neque pelliculam. Sed nucha habet duplicem pelliculam, ſicut cerebrum, ſcilicet piam matrem, & duram matrem. Et etiam circa ſpinam dorſi ſunt quinque venæ, quæ ſecundum medicos dicuntur Hæmorrhoides, ab æma Græcè, quod eſt ſanguis Latinè. Ideo modicum videndum eſt de venis Hæmorrhoidum.

DE FLVXV HAEMORrhoidum.

QVare aliqui viri patiuntur fluxum haemorrhoidum?

Reſpondetur, quòd ſunt melancholici. Ergo multum generatur in eis melancholię, quia frigidi ſunt, quæ primò mittitur ad ſplenē ſcilicet ad propriā ſedem melancholiæ, & ibi propter ſanguinis multitudinem retineri nō pōt. Ergo mittitur ad ſpinā dorſi, vbi ſunt aliquæ venæ, quæ terminātur in dorſo, & in collo. E qñ illæ venæ valde replētur ſanguine melācholico, tunc aperiuntur viæ Naturæ, & exit ille ſanguis ſemel in menſe, vt menſtrua mulieris. Et tales viri ꝑ talē fluxū ꝓſeruātur magis ab infirmitatibus. ſcilicet ab hydropiſi, peſte, & cæteris.

Quaeritur, quare Iudaei indifferenter patiuntur talem fluxum?

Reſpondetur Theologicè, quia ipſi tempore paſſionis Chriſti clamauerunt, Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios

noſtros. Ergo dicitur in Pſalmo: Percuſſit eos Deus in poſteriora dorſi.

Aliter reſpōdetur magis naturaliter, quia Iudæi veſcuntur cibariis phlegmaticis & frigidis, ex quibus cibarijs generatur ſanguis melancholicus, qui per fluxum hæmorrhoidum expurgatur.

Alia ratio naturalis eſt: Quia dicit Ariſtoteles in libro de Cœlo & mundo, ꝙ motus facit calorem, & calor digeſtionem, vt patet quarto Metheororum. Sed Iudæi non ſunt in continuo motu & labore, nec in conuerſatione hominum. Etiam ideo, quia ſunt magno timore, quia timēt nos vlciſci paſſionem noſtri Saluatoris. Et hæc in eis frigiditatem faciunt, & impediunt digeſtionem, & ergo iterum in eis generatur multus ſanguis melancholicus, qui in ipſis tunc tempore menſtrui expurgatur.

DE CORDE.

QVæritur, quare cor & pulmo dicuntur membra ſpiritalia?

Reſpondetur vno modo, quòd ſpiritu, quia ſpiritus vitalis in corde generatur. Sed illa reſponſio non videtur valere: quia ſic hepar & cerebrum erunt mẽbra ſpiritalia, quod eſt falſum. Quia hepar eſt membrum nutritiuum, ſed cerebrum animatiuum. Sed tamen conſequentia patet, quia ſpiritus vitalis generatͬ in hepate, & ſpiritus animalis in cerebro. Itaque reſpõdetur, quòd cor et pulmo ideo dicuntur membra ſpiritalia, quia in eis recipitur ſpiritus & aer. Vel dicuntur ſpiritalia, propter eorum impoſſibilitatem reſpectu aliorum mẽbrorum. Ergo ipſa per ipſam pelliculam diuerſa ſunt ab aliis membris nutritiuis vt à ſtomacho.

Quaeritur, quare pulmo ſit ita rarus, & ſpongioſus?

Reſpondetur, quòd ibi aer melius poſſit recipi pro cordis refrigerio, & expulſione ſuperfluarum fumoſitatum. Quia ſecundum Ariſtotelem in libro de inſpiratione & reſpiratione, Pulmo eſt flabellum

bellum cordis, ſeu ventilabrum. Et ſicut follis inſpirando inflatur, & expirando comprimitur & contrahitur: ſic ſimili modo pulmo inſpirat aerem, dando refrigerium cordi, & inſpirat, ne cor ſuffocetur per nimiam caliditatem aeris inſpirati.

Quaeritur, quare caro pulmonis ſit alba?

Reſpondetur, quòd propter eandem cauſam, quia eſt in continuo motu.

Etiam ſolet quaeri, quare ſola animalia habentia cor, habent pulmonem, & nō alia?

Reſpondetur, quia pulmo non eſt mēbrum propter ſe, ſed propter aliud ſcilicet propter cor Ergo ſi animal corde carens haberet pulmonem, tunc ſuperfluè & fruſtra eſſet: modo natura non permittit hoc. Quia natura non deficit in neceſſariis, nec abundat in ſuperfluis.

Quare animalia non habentia pulmonem carent veſica, vt dicit Ariſtoteles?

Reſpondetur, quia talia non recipiūt aquam potabilem, vt potum ſuum & cibum faciant feruere, ſed propter tempe-

ramentum cibi, ergo carent veſica, & etiam vrina, vt patet in auiculis, quarũ quædam ſimpliciter non bibunt, vt falco, niſus, accipiter.

Quare cor eſt in medio animalis?

Reſpondetur, quòd ideo, vt aliquo modo omnibus membris influere faciat vitam. itaque comparatur Soli, qui eſt ſitus in medio planetarum, vt aliis planetis influere faciat lumen. itaque Pythagorici dicentes, Cœlum eſſe magnum animal, dixeruntSolem eſſe cor illius animalis.

Quare in ſolo homine cor collocatur in ſiniſtro latere?

Reſpondetur, vt calor cordis temperet frigiditatem ſplenis. Nam ſplen eſt ſedes melancholiæ, quę etiam in ſiniſtro latere collocatur.

Quare inter omnia membra cor primo generatur? vt dicit Ariſtoteles. Quod cor eſt primum vinens, & vltimum moriens.

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem iu libro de Iuuentute & ſenectute, quia

cor eſt principium & origo vitæ,& omnium membrorum; & ſine illo nullum membrum viuere poteſt. Nota ſecundum Phyſicos,de ſemine in matrice retento,primò generatur quędam pellicula circundans ipſum ſemen: poſt hoc generatur typus formatiuus, qui ex ſubtiliore ſanguine primò facit cor, & de ſanguine minus ſubtili ſucceſſiuè facit hepar,& de ſanguine craſſo, & frigido facit medullam & cerebrum.

Quare animalia parui cordis ſunt audaciora? vt Leo, qui eſt animal valde ferox & audax.

Reſpondetur, ꝙ in paruo corde animalis calor eſt bene adunatus & vehemens,& ſanguis adueniens in tangendo ipſum,citius calefit, & ad alia membra mouetur ſpiritu calefactiuo, mediante quo audaciam eis tribuit.

Quare animalia magni cordis ſunt valde timida, vt lepus?

Reſpondetur,quia calor ibi eſt diffuſus & diſperſus, & non poteſt calefacere

ſanguinem ad ipſum concurrentem, & ſic timor ibi generatur.

Quare in corde magnorum animalium, vt ceruorum & hominum ſecundum Albertum, eſt quoddam os?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd ideò, vt ſit fundamentum motus continui ipſius cordis: quia ſecundum eundẽ in libris de Motibus animalium, In quolibet motu eſt quidam fluxus & quies.

Quare cor continue mouetur?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libro de Motu cordis, & per Galenum & Aegidium. Quia ibi ſpiritus generatur, qui eſt ſubtilior aere, qui propter maiorem rarefactionem, quęrit locum ampliorem, replendo concauum ipſius cordis, ex quo ſequitur dilatatio cordis. Et quia cor eſt terreſtre: ergo ceſſante impulſione, partes eius ceſſant, & tendunt ad centrum. Et magiſter Galenus ponit experientiã de glande: ſi glans ponatur ad ignem, calor ignis eius humiditatem reſoluit in fumum, qui eſt maior

ior & rarior humiditate, itaq; maiorem locum occupat, & ſic non poteſt manere in teſta, ergo ipſam eleuat, & facit eam ex igne ſaltare. & ſic conformiter eſt de corde. Vnde nota, quòd cor animalis eſt triangularis figuræ aliquo modo, & partem minorem habet verſus ſiniſtram, partem verò maiorem verſus dextram, & in parte minori ſe continuè aperit, & claudit, & ſic eſt in continuo motu. Primus motus, apud Medicos, vocatur Diaſtole. Sed motus contritionis ſiue clauſionis, vocatur Siſtole. Ex quibus duobus motibus fit pulſus in toto corpore, quē Medici in venis arteriis ſentiunt.

Quare animantia magni cordis ſunt macra?

Reſpōdetur, quia calor naturalis egrediens de corde conſumit humiditatem aquoſam, quam humiditatem oportet conuerti in pinguedinem. Et ſanè frequenter mulieres ſunt pinguiores quam viri, quia habent multum de humido, & ſunt humidioris cordis quàm viri.

Quare caro a corde eſt cõpacta & ſpiſſa?

Reſpondetur, quia in re denſa, & bene compacta calor fortiter recipitur, vt etiam patet in aliis.

Aliter reſpondetur, vt cor ſua caliditate temperet frigiditatem cerebri, ideo eſt compactum.

Quæritur, quare eſt cor calidiſſimum in toto animali?

Reſpondetur, quia ibi eſt materia ſpiſſa & denſa, & bene cõpacta, & calor fortiter recipitur in eo, vt patet in ſilicibus. Etiam alia ratio eſt, quia cor ſua caliditate temperat frigiditatem cerebri.

Quæritur, quare cor eſt principium vitae?

Reſpondetur, quia in eo generatur ſpiritus vitalis qui eſt ſedes vitæ. Vnde ſecundum Auguſtinum in libro de differentia ſpiritus & animæ, Cor habet duos ventres, ſcilicet dexterum & ſiniſtrum. Dexter enim venter plus habet de ſanguine, quàm de ſpiritu, quia ſpiritus generatur ad viuificandum totum animal.

Quæritur

Quaeritur, quare cor ſit rotundum, & habet figuram pyramidis inſtar?

Reſpōdetur ſecundum Ariſtotelem, Quòd figura rotunda non habet angulos. Et ideò eſt rotundum, ne materia corpori nociua ibidem poſſit retineri.

Aliter reſpondetur ſecundum Ariſtotelem. Quia figura rotunda eſt motui apta. Et ideo figura rotunda ſecundum Ariſtotelem metaphoricè Agonia dicitur, ab alpha quod eſt ſine, & gonia angulus, quaſi ſine angulo,

Quaeritur, quare in ſolo corde per excellentiam ſit ſanguis?

Reſpondetur, quia ſanguis eſt in eo tanquam in proprio loco, vel tanquam efficiente, quod alii dicunt de hepate. Vnde cor à nullo membro recipit ſanguinem, ſed alia membra ab eo.

Quaeritur, quare aliqua animalia non habent cor?

Reſpondetur, licet non habeant cor, tamen habent aliquid proportionabile cordi, vt patet de piſcibus & anguillis, qui

qui ſpinas dorſi habent pro corde.

Quaeritur, quare, vt videmus ſenſu, in brutis animalibus, vt in auibus & pullis, capite ipſis amputato, cor adhuc pulſat & viuit?

Reſpondetur, quia ſpiritus vitalis diutius manet in eo, quàm in aliis membris, eo quòd cor eſt primùm viuens, & vltimum moriens, vt dicit Ariſtoteles de Senectute & iuuentute. Ergo cor pulſat, & plus mouetur, quàm alia membra.

Quaeritur, quare omne animal carens corde vel proportionali ipſi cordi, caret ſanguine? vt patet in muſcis.

Reſpondetur, quia cor eſt principiũ ſanguinis, modò deficiente cauſa, deficit effectus.

Quaeritur, quare pulſus cordis certius indicatur in dextro latere, quam in ſiniſtro?

Reſpondetur, quia calor cordis ibi facit maiorem habilitatem & calorem, itaque ibi plus ſentitur, quàm in ſiniſtro latere.

Quare calor aliquando e medio deſinit, vt patet in caducis & epilepticis?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum in libro de Stomacho, quòd hoc fit ex defectu ſui ipſius, & pellicularum, quibus cooperitur, quibus tunc infectis, cor è medio deficit: & aliquando fit ex infectione membrorum vicinorum. Vnde quando ex orificio ſtomachi exit humor venenoſus, lædit ille cor, & membra ſibi vicina, & tunc illa inducunt è medio defectionem cordis. Notandum quòd ſecundum Ariſtotelem, Diſpoſitio cordis maximè cognoſcitur per pulſum cordis. Quia pulſus velox, magnus & frequens cognoſcitur, ſiue teſtatur de caliditate cordis, & de bona complexione. Et pulſus tardus & debilis teſtatur de frigiditate cordis, & malitia complexionis. Vnde mulieres, inquantum ſunt ſanæ habent tardiorem & debiliorem pulſum, quam viri: & hoc etiam patet per alias cauſas, vt infra patebit.

De

DE STOMACHO.

Quare ſtomachus eſt amplus?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libris de Animalibus. Quia in eo cibus, vt in olla primò decoquitur & digeritur, vt purum ab impuro ſeparetur: itaque per multitudinem cibi natura ampliat ſtomachum.

Quare ſtomachus eſt rotundus?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinũ in libro de ſtomacho, quia ſi haberet angulos, tunc in illis cibus potius maneret, & ſic homo nunquam febribus careret: qui tamen humores eleuantur & conſumuntur, & non abcondunt propter eius rotunditatem.

Quare caro ſtomachi eſt multum neruoſa, & ſenſibilis?

Reſpondetur, ſecundum Ariſtotelem & Conſtantinũ, quia nerui ſunt dilatabiles & extenſibiles: itaque ſtomachus tempore repletionis dilatatur, & tempore famis refringitur, ergo natura ſagax

gax diſponit neruoſum ſtomachum.

Quare ſtomachus digerit?

Reſpondetur, propter calorem in eo exiſtētem, quia calor prouenit à mēbris vicinis, ſcilicèt ab hepate & corde: quia videmus in fabrica arte, q calor ignis ſe parat æruginea, vt ſcoriam à ferro, aurū à cupro, argentum à ſtanno. Sic digeſtio ne per calorem fit ſeparatio puri ab impuro, & talis digeſtio eſt quadruplex ſecundum medicos.

Quare ſtomachus adiungitur hepati? vt patet ſenſu?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum, vt ſupra, quia hepar eſt valde calidum: vt ergo ſua caliditate poſſit iuuare ad digeſtionem, igitur circundat ipſum.

Quare communiter patimur plus frigus poſt prandium, quam ante?

Reſpondetur, quia tunc totus calor vadit ad ſtomachum ad digeſtionem faciendam, & ſic partes exteriores frigeſcunt calore priuato.

Quare

Quare poſt prandium immediate ſit malum ſtudere?

Reſpondetur, quia cùm calor debet laborare pro imaginatione ſtudii,tunc non laboraret pro cibo digerendo, & ſic cibus permaneret crudus. Ideo ſecundũ Medicos,homo prius debet ſpaciari poſt prandium ad centum paſſus, vel ſecundum aliquos mille.

Quare mulieres,& maxime impraegnatae, primo & tertio menſe habent appetitum inordinatum, ad comedendum carbones,cineres,&c?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum,vt ſupra,quia quales ſunt humores in ſtomacho illarum mulierum, talia nutrimẽta appetituum. Et quia mulieribus impraegnatis ſunt putridi & corrupti humores, replentes ſtomachum, ideo appetunt ſimilia,cum omne ſimile applaudat ſibi ſimili.

Quare ſtomachus carnes valde pingues tarde digerit?

Reſpondetur, quia tales carnes natãt in ſto-

in ſtomacho. Modo optima digeſtio fit in profundo ſtomachi, vbi carnes pingues non poſſuntvenire.Itaq; tales ſunt multum ſomnolenti, poſt eſum pinguium carnium,quia in eis digeſtio retardatur,

Quare ſtomacho infirmo, omnia alia mẽbra habent in ſe male, eo ſano, melius ſunt ſingula membra diſpoſita?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinũ in prinicipio ſui libri, quia ſtomachus colligantiam habet cum cerebro,corde, & hepate qui ſunt membra principalia; ergo ipſo dolente,omnia dolent.

Aliter reſpondetur,quia impedita prima digeſtione aliæ dgeſtiones impediuntur.Nã in prima digeſtione principium eſt infirmitatis,ſcilicet ſtomacho.

Quare iuuenes citius eſuriũt,quam ſenes?

Reſpondetur ſecundum Hippocratẽ in prima particula Aphoriſmorum, & Galenum ibidem in Commento, quòd iuuenes propter tria cibo indigent. Primò propter incrementum,ſecundò pro-

per reſtaurationem vitæ, tertiò propter conſeruationem vitæ.

Aliter reſpondetur, quòd iuuenes ſunt calidiores ſenibus, eo quòd ſenes ſunt frigidi & ſicci, vt patet ſecundum Ariſtotelem in libro de generatione animaliũ. Ergo calor in iuuenibus plus digerit, & per cõſequens plus appetunt.

Quare medici praecipiunt, quod existente appetitu comedendi, debet quis cõmedere?

Reſpondetur ſecundum Auicennam quòd tolerare famẽ, eſt ſtomachum malis humoribus & putridis adimplere, quos attrahit ad ſe loco cibi, vt patet per experientiã. Cùm ieiunamus, nocte habemus appetitũ comedendi, ſed ſequẽti die minime. Ergo eſt ſignum ꝙ ſtomachus tũc eſt repletus malis humoribus, & maximè orificiũ eius: quæ repletio nõ eſt vera, ſed mendax eſt. propter hoc, sũpto modo cibo, regreditur ſtatim appetitus: itaque dicunt vulgares cõmuni prouerbio ꝙ os eſt trufator, quia licet fuerit corruptum malis humoribus,

ſumpto

ſumpto tamē cibo reuertitur appetitus,

Quare conſilium medicorum eſt, quod homo debet ſucceſſiue comedere?

Reſpondetur ſecundum Auicennam, quia ſtomachus nimium repletur & tunc cibus ſupernatabit in eo quod eſt valde periculoſum.

Alia cauſa eſt, ſicut ligna multum frigida ſuffocant ignem, ſic cibaria ſuffocant calorem naturalem. Itaque optima medicina eſt vti modeſtia & temperamento in cibo & potu. Vnde verſus.

Eſſe cupis ſanus, ſit tibi parca manus.
Pone gulæ metas, ætas vt ſit tibi lōga.

Quare alio & alio tempore anni appetuntur alia & alia cibaria? vt in hyeme carnes bouinae, & vaccinae, & porcinae, in aeſtate appetuntur carnes ſubtiliores, vt vitulinae, agninae?

Reſpondetur ideo', quia complexio variatur ſecundum tempus anni, vt patet per Gilbertum in libro ſexto Principiorum.

A liter reſpōdetur, & melius, quia hoc

propter qualitatem ipſorum temporũ, quia frigus hyemis facit meliorem digeſtionem: nam ventres calidiores ſunt in hyeme propter frigus circunſtans, vt dicit Hippocrates in prima particula Aphoriſmorum, & Ariſtoteles in primo Metheororum.

Quare cibus non debet eſſe nimis calidus vt piper, zinziber?

Reſpondetur, quia cibus calidus adurit ſanguinem, & diſponit ad lepram. Sic è conuerſo, cibus frigidus mortificat & congelat ſanguinem. Etiam cibus nõ debet eſſe nimis acetoſus, quia ille citò inducit ſenectutem. Item cibus nõ habet eſſe nimis conditus, quia ille adurit interiora, & poſt illum cibum oportet potare multum, vt poſt alia cruda. Item cibus non debet nimis eſſe dulcis, quia dulcedo maximè conſtipat venas.

Quare ſit bona conſuetudo caſeum comedere poſt prandium, & pira poſt omnia fercula immediate?

Reſpondetur, quia caſeus ratione ter

ſeſtritatis & craſſiciei tendit ad fundum ſtomachi, & ſic deprimit carnes, & ille cibus digerit omnes alios, ſeipſum digerere non poteſt. Sic etiam dicitur de piris. Notandum de caſeo, quod caſeus recens cæteris laudabilior, ſed caſeus vetus & ſiccus & ſalſus eſt peſſimus, citò faciens dolorem capitis & hepatis conſtipationem. & quantò fuerit veterior, tantò & deterior. Vnde verſus.

Caſeus eſt nequam, nam digerit omnia ſe quàm.

Quare poſt piſces ſit bonum comedere nuces? vt dicit Metriſta.

Poſt piſces nuces, poſt carnes caſe⁹ adſit.

Reſpondetur, quia piſces ſunt aliquãdo venenoſi quia ſunt difficilis digeſtionis, & facile putreſcunt & corrumpuntur. Et nuces iuuant digeſtionem, quia ſunt mediocriter calidæ.

Alia ratio, quia aliquãdo ſunt venenoſi, vt dictum eſt, mox nux eſt remediũ contra venenum Ergo piſces temperantur per nuces, & ſic ſanum eſt ſumere nuces

poſt piſces. Sed tamen notanda eſt regula de piſcibus, quia piſces debent eſſe de aqua clara & petroſa, & non frigida & lutoſa, nec quieta. Vnde verſus.

Hi currant per aquam mundam, claramque petroſam.

Sint cocti vino piſces cũ petroſelino.

Et tales piſces minus nocent.

Quare nouus cibus multum nocet ſtomacho? vt in feſto paſchae multi laeduntur ex nouo cibo.

Reſpõdetur quia talis cibus nimis auidè comeditur, ergo replet ſtomachũ, & ſic ſtomachus difficulter poteſt digerere iſtum cibum, & ſic eius immoderata comeſtione multi moriũtur. Quia eſt regula Galeni & Hippocratis, ꝙ gula interficit plures quàm gladius, ideo ſummoperè valet moderatio cibi & potus.

Quare ſit malum differre in menſa, & paulatim diuerſa cibaria comedere?

Reſpondetur, quia quando vltimum apponitur, tũc primum incipit digeri, & ſic partes in digerẽdo non æquantur, & cibus

cibus decoctus corrũpitur : & hoc bene perpendunt Gallici, quia ad maius duo vel tria fercula comedũt:eſt tamẽ notanda regula de ordine cibariorum, quia ſi plura habentur fercula, quorum quædã ſunt ſubtilia in digeſtione,ſicut caro pullorum,hœdorum & vitulorũ, oua mollia, & ſubtilia, & huiuſmodi, tunc illa ſubtilia debẽt precedere. Sed craſſa, vt caro ceruorum,porcorũ,vaccarũ, aſſatura porcina vel vaccina,oua dura in patella frixa debent poſt comedi. Ratio eſt,quia ſi præponerẽtur,tũc ipſa citò digeſta impedirent digeſtionem aliorũ, & tũc ſubtilia iam digeſta violenter retinerentur,& in ſtomacho corrumperentur: ex quo ſequitur eructatio, nauſea, faſtidiũ, & dolor capitis,dolor ventris, & magna ſitis: Et per conſequens eſt valde nociuũ, in eadem menſa comedere lac, & bibere vinum,quia diſponunt ad lepram.

Quaeritur,quid melius eſt ſtomacho,cibus vel potus?

Reſpondetur,quòd potus citius dige-

ritur quàm cibus, quia cibus eſt magis materialis quam potus. Ergo cibus difficilius digeritur.

Quare bonum eſt potare in prandio?

Reſpondetur vt potus temperet cibum, & reddat eum aptum digeſtioni: quia olla repleta carnibus aut piſcibus, ſi non habeat humiditatem, tunc ſequitur illius pulmenti & ollæ deſtructio. Et ſtomachus habet ſe vt olla decoquēs cibum. Ergo à Medicis eſt conſultum inter prandia potare.

Quare bonum ſit coenam dimittere ſerotinam?

Reſpondetur quod ideo, quia poſt cœnam non ſequitur motus, ſic cibus non intrat profundum ſtomachi, ſed remanet indigeſtus & ſic inducit nocumenta. itaq; bonum eſt cœnam eſſe breuem & modicam. Vnde verſus.

Cœna leuis cœnaque breuis tibi ſit quia magna.

Cœna nocet, medicina docet, res eſt manifeſta.

Et magna cœna ſtomacho ſit maxima pœna.
Vt ſis nocte leuis, ſit tibi cœna breuis.

Quare ſtomacho ieiuno vinum bibere ſit valde inſanum?

Reſpondetur, ſecundum Auicennam, quòd talis ſobria potatio vini dat magnum periculum in cerebro, & quandoque inducit morbum caducum vel apoplexiam.

Quare aquam frigidam multum bibere eſt periculoſum?

Reſpondetur, quòd vnum contrariorum expellit & impedit reliquum, vt patet per Ariſtotelem primo de Generatione. Sed quia aqua eſt ſummè frigida, ergo veniens ad ſtomachum impedit digeſtionem, & calorem digerentem.

Quare bibere de nouo muſto ſit valde periculoſum ipſi ſtomacho?

Reſpondetur, quia eſt indigeſtibile. Ergo multum inſtat ventrem, & ſic aliquo modo prouocat dyſenteriā, ideſt fluxum ventris ſanguinem. Vnde verſus.

Impedit vrinam muſtum, ſoluit citò ventrem.

Sed de vino bono bibere, eſt conueniens. Vnde verſus.

Vinum ſit clarum, vetus, ſubtile, maturum.
Ac bene lymphatum, ſoluens, moderamine ſumptum.

Quare ſtatim poſt prandiū laborare ſit prohibitum a Medicis iuxta hunc verſum.

Poſt menſam pauſa: nec eas, nec ſtes, ſine cauſa.

Reſpōdetur, quòd huiuſmodi triplex eſt ratio. Prima eſt, quia motus poſt prā dium lædit virtutem digeſtiuam, & ſic cibus indigeſtus depellitur. Secunda eſt, quia motus poſt prandium facit vt membra crudum attrahant cibum, quod ſtatim eſt cauſa ægritudinis.

Tertia eſt quia motus facit cibum deſcēdere, antequam digeratur, & ſi homo inciperet ambulare poſt prandium, tūc motus paulatim incipiet. Sed poſt cœnam motus eſt bonus, quia poſt cœnam

citò conſequitur ſomnus. Ergo paruũ eſt ſpaciandum, vt per hoc cibus intret profundum ſtomachi.

Quare de mane ante prandium ſit bonum ſpaciari?

Reſpondetur, quòd talis motus dat membra commoda, & congrua ipſi facienti, quia calorem naturalem fortificat, & facit deſcendere ſuperfluitates ſtomachi. Itaque dicit Auicenna, quòd dimittentes exercitium & motum, incurrunt hecticam. Et ille motus patet in his verſibus.

Ante cibum perge, motus primus moderatus.

Poſt cœnam ſtabis, aut paſſus mille meabis.

Quare ſecundum Doctrinam Auicennae, & Hippocratis, vomere ſit valde ſanum?

Reſpondetur ſecundum eos, quia purgat ſtomachum ab omni humore nociuo: nam ibi expellitur materia paſſiua, ſcilicet glauca vel viridis, quę ſi in ſtomacho maneret, febrilia induceret. Etiam

ſecundum

ſecundum Auicennam, Vomitus purgat oculos, purgat caput, & mundificat cerebrum.

Quare ſomnus valde fortificat ſtomachum, & virtutem digeſtiuam?

Reſpondetur, quia in ſomno vadit calor naturalis interius digeſtionem cõfortando. Sed calor in vigilia, manet circa locum ſenſuum, & in toto corpore diſperſus.

Quare homo patitur infirmitates vt cibus & potus a ſtomacho receptus, in eadem qualitate & quantitate per inferiora expellantur?

Reſpondetur, quòd hoc eſt propter debilitatem virtutis naturalis, ſcilicet appetitiuæ vel attractiuæ, digeſtiuæ, retẽtiuæ & expulſiuæ, quæ infirmitas, lyenteria vocatur.

Nota differentiam inter lyenteriam dyariam, & dyſenteriam. Vnde verſus.

Cruda lyen ſimplex dyen, ſed ſanguine dyſen.

DE SANGVINE.

QVare omne animal habens ſanguinem, neceſſe eſt habere hepar?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quòd ſanguis primò generatur in hepate, eo quòd hepar eſt ſedes ſanguinis, ſecundum aliquos medicos, & attrahitur à ſtomacho per quaſdam venas principales, à quo generatur talis ſanguis.

Quare ſanguis ſit rubeus?

Reſpondetur, quia aſſimilatur membro in quo generatur, ſcilicet hepati, quòd eſt rubei coloris, Etiam ſanguis eſt dulcis, q̃a eſt bene digeſtus, & coctus, & parũ de terreſtritate sãguini admiſtum cauſa eſt ſalſedinis in eo, vt patet per Philoſophum in libris Metheororum.

Quare mulieres habent ſpiſſiorem ſanguinem, quam viri?

Reſpondetur, ꝙ propter frigiditatem iuſpiſſantem. Frigiditas ex illa natura condenſat, coadunat, conſtringit, vel

conge-

congelat, vt patet in libris Metheororũ.

Quare ſanguis venit ad totum corpus ab hepate, & per quem modum?

Reſpondetur quòd per venas principales, vt patet per hepaticam, cephalicã, medianam, & per venas capitales de quibus patet in libro Aphoriſmorum.

DE VRINA.

QVaeritur quõ vrina venit ad veſicam cum tamen veſica ſit clauſa?

Aliqui dicunt, quòd ſudando: & videtur eſſe verum, cùm vrina non ſit mortificatiua, vt patet per Aegidium. Ergo aliter reſpondetur, ſcilicet, ꝙ ſemipellicula, quia eſt in veſica, aperitur, & per eam intrat vrina, & quia illa pellicula eſt duplicata, ideo è conuerſo clauditur. Et dicit Theophylactus. Vrina eſt nuncius non fallax, quia teſtatur de ſanitate & ægritudine animalis. Vt dicit Hippocrates in libro Aphoriſmorum, quòd homines habent mane vrinam albam, & ante prandium rubeam, & poſt

prandium candidam, & ſimiliter poſt cœnam. Et multi colores vrinæ, de quibus nihil ad præſens

Quare hidropiſis venit ab hepate?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum, quòd virtus digeſtiua in hepate, non poteſt materiam craſſam conuertere in quatuor humores, ſed conuertitur ſolum in aquam, quæ tumeſcit, & inflat hominem, & maximè ventrem.

DE FELLE.

QVare animalia habent fel?

Reſpondetur quòd ibi recipitur humor cholericus, qui ſuo acumine multum iuuat viſcera, àd expellendum ſuperflua: etiam iuuat ipſum ſtomachum, in digerendo.

Quare iſtericia venit a felle?

Reſpondetur quia humor fellis eſt glaucus, & croceus. Igitur cùm pori fellis obſtruuntur tunc ille humor nõ põt intrare ſacculũ fellis, ſed miſcetur cum

ſanguine

ſanguine vadens per totum corpus, inficiendo cutem.

Quare equus, muli, aſinus & coruus, non habent fel?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, in libris de animalibus: quamuis illa animalia ſic dicta, non habent fel in ſacculo, habent tamen fel diſperſum per paruas venas.

DE SPLENE.

QVare ſplen eſt caro nigra? vt patet ſenſu?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, in loco prius allegato, quòd ſplen cauſatur ex materia terreſtri, id eſt, ex materia nigra. Modò effectus aſſimilatur ſuæ cauſæ.

Aliter reſpondetur ſecundum Medicos quia ſplen eſt reſeruaculum melancholiæ. Modò melancholia, eſt nigra cholera.

Quare homo habens magnum ſplenem, ſit macer?

Reſpon-

Reſpondetur, quia ſplen multam trahit ad ſe materiã; quæ debet tranſire in pinguedinem. Itaq; per oppoſitum, homines parui ſplenis pingues efficiuntur.

Quare ſplen facit ridere?

Vt dicit Iſidorus, Splene ridemus, felle iraſcimur, corde ſapimus, iecore amamus, & cerebro ſentimus, vt ẽt tãgit Ebardus capitulo de verbis.

Cor ſapit, & pulmo loquitur, fel commouet iram.

Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Reſpondetur valde naturaliter, quia ſplen attrahit ad ſe melancholiam, eo ꝙ eſt proprius locus eius, quæ melancholia eſt cauſa triſtitiæ, & illa ibi conſumitur, & ſic deficiente cauſa, deficit & effectus. Quòd autẽ melancholia eſt cauſa triſtitiæ patet per Ariſtotelẽ in prooemio de anima. itaque illa conſumpta ſequitur oppoſitũ triſtitiæ, ſcilicet gaudium: Et eadem de cauſa fel facit iraſci, quia cholerici ſunt iracundi, quia multum habent de humore fellis. Et nota

pro dilucido intellectu illorum, quatuor mores ſunt in homine, ſcilicet ſanguis, cholera, phlegma, & melancholia, quorum quilibet habet ſpeciale reſeruaculum, & mẽbrum ſpeciale, in quo reſeruatur, & cõſeruatur. Vnde ex parte materiæ ſiccæ & calidæ generatur cholera quæ vadit ad fel, vbi habet locum in quodã ſacculo. Sed ex parte materiæ frigidæ & ſiccæ generatur melancholia, quæ vadit ad ſplenem, tanquam ad ſuum receptaculum ſecundum Medicos. Sed ex parte materiæ frigidæ & humidæ generatur phlegma, quod vadit ad pulmonem, tanquam ad ſuum receptaculum, vel ſecundum Medicos, ad ſplenem. Sed ſanguis qui eſt nobiliſſimus humor, dicitur generari in hepate, & ibi videtur ſuus proprius locus.

DE COITV.

Quæritur, quare coeunt animalia?

Reſpondetur ſecundum Aui-

cenam, ſecundo de anima ſuper illam literam, Naturaliſſimū quidem operum in viuentibus eſt, generare ſibi ſimile in ſpecie, quod fit propter conſeruationem ſpeciei. Quia ſi coitus non eſſet, omnes ſpecies dudum periiſſent.

Quaeritur, quid ſit coitus?

Reſpondetur, quòd coitus eſt mutua actio maris & fœminæ, per inſtrumenta ad talem actum deputata ad ſeruandam ſpeciem. Et ideo dicunt Theologi, quòd quando coitus non fit propter generationē ſibi ſimilem, tunc eſt maximum peccatum.

Quare coitus temperatus ſit conueniens, ſaltem quibus licitum eſt?

Reſpondetur ſecundum Auicennā & Conſtantinum in libro de Coitu, ꝙ coitus alleuiat corpus, animam exhilarat, caput & ſenſum cōfortat, aufert multas ægritudines melancholiæ, quia expellit fumum ſpermatis de cerebro, & expellit materiam apoſtematicam. Itaque ſecundum Auicennam tertio Canonis, ex di-

miſſione Coitus aliquando cauſatur tenebroſitas oculorum,& vertigo capitis, Vnde ſperma viri vltra debitum tẽpus retentum,conuertitur in venenum.

Quare diſtemperatus coitus, & nimis aſſiduus ſit nociuus?

Reſpondetur,quia deſtruit viſum, & corpus exiccat. Quia dicit Ariſtoteles ſecundo de Generatione Animaliũ,Luxuria eſt emiſſio puræ humiditatis, & cerebrũ conſumit.Et inducit febres acutas,ſecundum Auicennã,vt expertũ eſt. Et maximè abbreuiat vitam, ſecundum Ariſtotelem, in libro de Lõgitudine & breuitate vitæ.Et hoc declarat Albertus de paſſere,qui propter nimium coitum, tantum peruenit ad tertium annum.

Quare melancholicis,& cholericis, & in vniuerſum macris valde nocet coitus?

Reſpondetur, quia os multũ exiccat, cùm ex ſe ſint ſicci ipſi,inducit ſiccitatẽ, Per oppoſitum phlegmaticis & ſanguineis multum prodeſt coitus,vt dicit Auicenna,quia in eis multũ de tali materia,

quæ

quæ neceſſario à natura expellenda eſt. Quamuis Ariſtoteles dicit, quòd omne animal pingue ſit pauci ſpermatis, quia materia tranſit in pinguedinem.

Quare foemellae animalium brutorum non appetunt coitum poſt impraegnationem?

Reſpondetur ſecundum Albertum, quia tunc matrix fœminæ eſt clauſa, & menſtrua tunc ſunt retenta, ergo appetitus circa illa ceſſat.

Quare tunc mulieres, & equa poſt impraegnationem appetunt coitum? vt dicit Ariſtoteles in libris de Animalibus.

Reſpondetur ſecundum Galenũ de mulierẽ, ꝙ recordatio iuuat ad coitum. Et qa mulieres recordantur delectationem in coitu præcedenti habitam, & ſic appetunt coitum.

Sed de equa reſpondetur, quia eſt animal multum vorax, quare habet in ſe multas fumoſitates diſtemperatas, ergo appetit aliud ſperma, eo quòd omne ſimile appetit ſuum ſimile.

Quare repleto corpore non eſt coeundum?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quia prohibet digeſtionē. Similiter non bonum eſt ventri famelico, quia ille coitus valde debilitat corpus animalis.

Quare non ſit bonum, poſt balneum coire?

Reſpōdetur, quia tunc pori ſunt aperti, & calor per totum corpus eſt diſperſum. Ergo coitus ſequens balneum, maximè frigefacit ipſum corpus.

Quare poſt vomitum & poſt ſolutionem ventris, minime valet coitus?

Reſpondetur, quia eſt valde periculoſum, facere duas purgationes in vno die, vt dicit Hippocrates & Galenus. Sic eſt de coitu & ſolutione ventris, cùm renes per coitum purgantur, & inteſtina per vomitum.

Quare animalia egregia, in coitu ſunt furibunda?

Quod patet in ceruis, qui tunc maximè clamant & vociferantur, vt etiā patet de Aſinis, qui tunc ſolent inſanire, vt dicit Conſtantinus ex authoritate Hippocratis.

Reſpõdetur, quia tunc membra ſunt maximè incenſa, ex appetitu Venereo, natura laborat ad expellendum ſuperflua, quæ in ſenſu diſponunt ad iram, & ad furorem. Ergo poſt coitum ſunt ſtatim manſueta.

Quare in coitu eſt tanta delectatio?

Reſpondetur, quia coitus eſt opus deſpectum in ſe, & totum malum, & valde immundum, ita quòd omnia animalia naturaliter aborrent illum actum. Et ſi non fuerit tanta delectatio in eo, nunquam fieret actus coitus, qui talis actus immundus eſt, & malitioſus. Itaq; natura in tali delectatione ſic libẽter exercetur, vt ſpecies rerum poſſit conſeruari.

Quare frequenter coeuntes non habent tantam delectationem, ſicut raro coeuntes?

Reſpondetur quòd fit propter três rationes. Prima ratio eſt, q̃a meatus ſeminis eſt nimis largus & amplus, ergo ſemen non facit ibi moram ex cuius mora inducitur delectatio. Secunda ratio eſt, quia illis ſemper coeuntibus, propter cõ

tinuum coitum eſt paucitas ſeminis & ſic iterum non facit delectationem. Tertia ratio eſt, quia in illis aliquando loco ſeminis emittitur ſanguis crudus, & indigeſtus, vel alia materia aquoſa, & quia hæc materia non eſt calida, ergo non facit talem delectationem.

Quaeritur vtrū coitus poteſt fieri per os, ſcilicet quod animalia cōcipiant per os? vt dicunt quidā de cornicibus, quod oſculando ſe roſtro, coeant, & concipiant. Et quidam dicunt, quod muſtella concipit & parit per os?

Reſpōdetur, ſecundum Ariſtotelem, in libris de Animalibus quod ille ſermo eſt penitus falſus & fictus, q̄a licet colūbæ roſtris ſe contrectant, tamen ex hoc non concipiunt, nec etiam ſi coeunt. Etiam quia muſtella ſemper portat in ore fœtum ſuum de loco ad locum, itaq; ipſi putant ꝙ pariat per os. Vnde Ariſtoteles ita declarat & arguit: Quicquid intrat per os, hoc digerēdo conſumitur. Sed ſi ſemina per os intrarent, tunc digerendo conſumerentur. Ergo, &c. Maior

patet,

patet,quia non eſt debilis inſtantia, ſed conſequentia tenet in Darii.

Sed diceret forte aliquis. Tamen beata Virgo concepit per aurem, ſcilicet per verba. Ergo etiam poſſibile eſt, quod aliqua mulier concipiat per os.

Reſpondetur,quòd hoc non fuit naturale,ſed ſupra naturam, & miraculosè, & de illa cõceptione nihil eſt ad propoſitum. Vnde dicit venerabilis dominus Albertus. Quid mihi de Theologia,cum Phyſicè loquor?

DE SPERMATE.

Q*Vaeritur vnde generatnr ſemen viri?* Reſpondetur,quòd de hoc ſunt diuerſæ opiniones Medicorũ,& Phyloſophorũ,& dicunt quidam, quòd ſit humor ſuperfluus quartę digeſtionis. Et ali qui dicunt,quòd ſperma ſit ſanguis purus,à cerebro fuſus, & eſt decoctum, & in teſticulis dealbarum. Sed alii dicunt, quòd ſit ſuperfluum ſecundæ & tertiæ digeſtionis. Sed quia ſimilia ſunt ſudori

vrina,

vrina,ſputū, phlegma,cholera,ergo dicit Ariſtoteles in libris de Generatione animalium,quòd ſperma ſemper eſt ſuperfluum vltimi nutrimenti,ſcilicet ſanguinis, per totum corpus diſperſi. Sed tamen præcipuè diffunditur & decidi-tur à membris principalibus, ſcilicet à corde, hepate, & cerebro. Et huius ſignum eſt,quia talia membra in digeſtione virtutis ſeminalis maximè debilitantur, & ex illo patet, quòd coitus ſit minimè proficuus.Sed tamen aliqui aſſerunt,quòd prædicta ſunt intelligenda de coitu excellenti, ſed non de moderato. Notandæ;ſunt aliquæ virtutes, quæ lucidè patent in his metris,de moderato coitu.Vnde verſus.

Alleuiat corpus coitus moderamine factus.
Quibus ſit licitus,quibus non, valde nociuus.

Quare ſemen vini eſt album,cum tamen ſemen mulieris ſit rubeum?

Reſpōdetur, quòd in viris eſt album

propter

propter magnam caliditatem,&eſt magis decoctum,quia in teſticulis dealbatur,quorum caro eſt alba: ſicut & caro mamillarum. Sed ſemen mulieris eſt rubeum,quia eſt ſuperfluum ſecundæ digeſtionis,quę celebratur in hepate quia hepar eſt membrum rubeum Igitur,&c.

Aliter reſpondetur, quia menſtruum eſt ſanguis corruptus & indigeſtus, ergo habet colorem ſanguinis.

Quaeritur, vtrum ſperma decidatur a membris, vel ab humoribus?

Reſpondetur ſecundum aliquos, q᷑ à membris,ſicut iam dictum eſt. Et hoc ſic probatur, quia ſenſibiliter videmus, quòd claudus generat filium claudum, & pater habens cicatricem, generat filium habentem cicatrlcem,vt dicit Ariſtoteles in libris de Animalibus: & hoc non fieret,ſi nõ eſſet deciſio à membris, Sed tamen alii dicunt quòd deciſio fit ab humoribus,quia fit ab vltimo nutrimẽti. Modò nutrimentum non eſt membrum ſed humor.

Sed ad primam opinionem, de patre truncato reſpondetur quòd Ariſtoteles ſecundo de Generatione Animalium vult, quòd hoc fiat propter imaginationem matris tempore coitus.

Quare imaginatio matris de Aethiope, generat filium nigrum?

Et hoc etiam eſt verũ de aliis opinionibus. Vnde refert Albertus magnus, quòd quædam regina in coitu imaginabatur Aethiopem prope lectũ depictum imagine magna & diſtorta, & ſic concepit & peperit filium nigerrimum.

Ad hoc reſpondetur ſecundum Auicennam, quòd imaginatio de caſu facit homines cadere, & de lepra facit hominem leproſum. Sic etiam in propoſito, imaginatiua eſt ſuperior formatiua fœtus. Et tale præcipit formale, quale ſcilicet imaginatum eſt.

Quaeritur vtrum ſemen viri ingrediatur ſubſtantiam & materiam foetus?

Reſpõdetur, quòd vtrunq; ſemẽ, tam patris quàm matris materia, intrat ſubſtan-

ſtantiam embryonis. Quia vt lac coagulatum intrat ſubſtantiam caſei, ita habet ſe ſperma vel coagulum, & menſtruum plenitudinem habet lactis. Sed illa opinio non videtur valere. Ergo reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, & ſecundum alios Philoſophos, quòd ſemen viri non intrat ſubſtãtiam fœtus: quod probatur ſic, quia ſic materia & cauſa efficiẽs coincíderent, quod eſt contra philoſophum. Valet conſequentia, quia ſemen viri nõ intrat ſubſtantiã fœtus, eo quòd eſt principium efficiens ipſius pueri. Sicut domus ſtructor eſt cauſa efficiens, & principium ipſius domus. Item alio modo probatur, quia eadem eſt materia nutrimenti, & generationis, ſecundo de Anima. Quia ex eiſdẽ ſumus, & nutrimur, ideò ſperma non poteſt eſſe materia nutrimenti, ſecundum Auerroem.

Vnde ſecundum rei veritatem reſpondetur, quòd ſemina ambo claudũtur in matrice. Sed ſemen viri diſponit ſemen mulieris ad receptionem formæ, ſeu animæ,

mæ. quo facto, cõuertitur in humidũ, & exaltatur ꝑ poros matricis, quod patet, quia ſolum mẽſtruũ eſt materia fœtus.

Quare matrix auide & cupide attrahit ſemen?

Quia vt dicit Auerroes ſecundũ Colliget capite decimo. Fuit quædã puella in balneo, vbi ſperma iactum fuit, & illa puella ab attractione ſeminis concepit, & peperit.

Reſpondetur ſecundũ Auerroẽ, quòd matrix & natura ſpecifica attrahit ipſum ſemen, vt magnes ferrum, & agathes chalybem, ſic attrahit ipſum ad ſuam perfectionem propriam.

DE MENSTRVIS.

QVare mulieres habent menſtrua?

Reſpondetur ſecundum Medicos, quia ſunt frigidæ reſpectu virorum. Ergo totũ nutrimentũ non poteſt conuerti in eorũ ſanguinem, itaque magna pars tranſit in menſtruum. Quia omni menſe à qualibet muliere eius ætatis, & ſana,

ſana expelluntur :quia ante tredecimū annum non fluunt, etiam de ſana. Quia aliquæ mulieres infirmę non patiuntur monſtrua.

Quare menſtrua fluunt a mulieribus?

Reſpondetur, quia menſtruū eſt materia venenoſa. Nam dicit Ariſtoteles in Generatione animalium, quod menſtruum recens, & fluens, ſi tangat arborem vel ramum arboris virentem, talis arbor decreſcit vel deficit. Itē dicit Ariſtoteles. Si canis guſtaret de menſtruo, tertia die eſſet rabidus, & ſi muſcæ tangerentur ab ipſo, illo die moriuntur. Itaq; natura ſagax omni mēſe expelli voluit a mulieribus menſtruum, tanquā inimicum vitæ contrarium. Ergo retentum à mulieribus vltra debitum tempus, ſecundum Ariſtotelem, inducit peſſimas infirmitates, ſcilicet ſyncopen, & extaſin.

Quare ante tredecimum annum non fluunt menſtrua?

Reſpondetur, quia iuuenculæ ſunt calidæ, ita ſcilicet, quòd bene digerunt totum

rum cibum. Ergo menſtruum in eis non generatur ante illud tempus, & per conſequens non expellitur, & hoc eſt verũ, niſi bonitas vel malitia complexionis impediat.

Quare mulieres poſt quinquageſimum annum, non patiuntur menſtruum? Vt patet in metris.

Adde decem tribus mulierum menſtrua cernis.
Ad quinquaginta durat purgatio tota.

Ibi reſpondetur, quòd mulieres veteres ſunt ſteriles, ergo non habent menſtrua.

Aliter reſpondetur, & melius, quia tunc natura eſt debilis, & ſic non poteſt ipſum expellere, præ nimia debilitate. Ergo generatur in eis maximæ quantitatis immunditíes, in vna maſſa, & ſic efficiuntur ita immundæ, vt ſuo anhelitu inficiantur homines, & ergo tunc in eis tuſſis abundat, & alia mala. Ergo ſecundum conſilium Medicorum, abſtinẽdum eſt à talibus vetulis.

Quæ-

Quaeritur, quare mulieres taliter exiſtentes, veneno non inficiunt ſemetipſas?

Reſpondetur, quia venenum nõ agit in ſeipſum, ſed in aliud ſibi obiectum.

Aliter reſpõdetur, & melius, quia cõſuetum eſt mulieribus talem naturã habere, ergo eis nõ nocet. Refert enim Albertus Magnus de quadam puella, quæ in Colonia ad ipſum ducebat, comedit omnes araneas, nil ei nocentes, ſed fuerunt ei cibus aptiſſimus: Et dicit Ariſtoteles in libris de Regimine principum ad Alexandrum regem, & narrat illi de quadam puella, quæ in iuuentute fuit nutrita veneno. Et hoc dicit Commentator in ſecũdo Phyſicorũ, Quòd quidam homines cõſueuerunt comedere venenũ ſic, quòd erat eis cibus quotidianus.

Quare mulieres impraegnatae non patiuntur menſtrua?

Reſpondetur, quia tunc menſtruum tranſit in lac, & in nutrimentum fœtus. Ergo mulier imprægnata quando patitur menſtruũ, hoc eſt ſignũ abortionis.

Quare tribus primis menſibus, menſtruum mulieris impraegnatae adhuc fluit?

Reſpondetur ptopter paruitatem, & nouitatem pueri, quia adhuc non poteſt ſumere totam materiàm menſtrualem.

Quare foemellae animalium brutorum, vt volucrum, & piſcium, non patiuntur menſtrua?

Reſpondetur per Ariſtotelem, & Albertum quòd in brutis greſſilibus menſtruum tranſit in materiam pilorum: in piſcibus tranſit in ſquāmas, & in auibus in plumas. Et ex hoc conſiderandum eſt ſic eſſe verum, quia inter bruta animalia fœmellæ frequenter magis ſunt hirſutæ, quàm maſculi, & fœmellæ piſciū magis ſunt ſquammoſæ, & fœmellę auiū magis ſunt pennoſæ, &c.

Quare menſtruum recipit nomen a menſe?

Reſpondetur, quia eſt ſpacium tēporis menſurandi motum Lunæ. Quia Luna motum ſuum perficit in vigintinouem diebus, & quatuordecim horis. Modo Luna habet dominium in humidū,

vt patet ſecundo Metheororũ. Sed quia menſtruum eſt humidũ, ergo capit denominationem a menſe. Nam humidũ creſcit Luna creſcente, & ipſa deficiente, deficit.

Quare quaedam mulieres diutius patiuntur talem fluxum, & quaedam breuius: quaedam per ſex dies, quaedam per ſeptem, aliae vero per tres, vt frequenter in omnibus?

Reſpondetur, quòd primæ ſunt frigidiores, ergo plus generatur in eis de mẽſtruo, & per conſequens longiore tempore expellitur, & aliæ ſunt calidiores, ergo minus generatur, & in breuiori tempore expellitur.

Quaeritur, vbi reſeruatur menſtruum ante fluxum?

Dicunt aliqui quòd in matrice, ſed Auerroes hoc probat, & dicit, quod matrix eſt locus generationis, ſed tale menſtruum ad generationem nihil facit. Reſpondet ipſe ſicut dicebatur de fluxu hæmorrhoidum, ſcilicet, quòd quædam vena circa ſpinam dorſi ipſa menſtrua

reſeruat: Et huius ſignum eſt, quia mulieres iſtæ tempore menſtrui maximũ patiuntur dolorem dorſi, propter eius expulſionem a natura.

Quaeritur, vtrum menſtrunm, quod omni tempore expellitur, & menſtruum, de quo foetus generatur, ſint idem?

Reſpondetur, quòd non: quia primũ eſt impurum, & male diſpoſitũ ad generationem, ſed ſecundum̄ eſt valde purũ & clarum: itaque ſanguis ille eſt aptus generationi.

Quare mulieres impraegnatae tpre menſtrui generant filios leproſos, & imbecilles?

Reſpondetur, quia menſtruum eſt venenoſum, imò venenoſiſſima eſt mulier menſtruoſa. Modò vt patet in libro de Cauſis, Cauſæ relucent in effectibus: Etiam per Philoſophum, Effectus gerit aliquam ſimilitudinem ſuæ cauſæ. Ergo ille natus male diſponitur.

Quare mulieres non vniformiter, eodem tempore menſis, patiuntur menſtrua? quia quaedam, in nouilunio, quaedam in plenilu-

nio, quaedam defectu Lunae.

Reſpondetur, quòd propter diuerſas complexiones mulierum. Vnde licet omnes mulieres reſpectu virorum ſint phlegmaticæ tamen mulieres inter ſe ſic ſe habent, ꝙ vna eſt magis ſanguinea, alia magis cholerica. Et quomodò quælibet lunatio habet quadras, ſic illæ habẽt quatuor complexiones: prima eſt ſanguinea, ſecũda cholerica, &c. Mulier ſanguinea patitur in prima quadra: cholerica, in ſecunda: melancholica in tertia: & ſic de aliis.

Quare mulieres ſanguineae patiuntur fluxũm menſtrui in prima quadra?

Reſpondetur ſecundum Galenum in libris Aphoriſmorum, & ſecundum Gilbertum in Sex principiis. Quòd omne tale additum ſuo tali, facit ipſum magis tale. Ergo prima quadra Lunæ mulieri ſanguineæ auget ſanguinem, ergo tunc ſic expeditur.

Etiam reſpondetur, quòd Luna noua recipit iuuenes: quia tales ſunt magis ſã-

guineæ quàm ſenes, iuxta hũc Verſum.

Luna vetus veteres, iuuenes noua Luna requirit.

Quare tam frequenter omnes mulieres in fine menſis patiuntur menſtruum?

Reſpõdetur, quia generaliter omnes mulieres ſunt phlegmaticæ. Modò vltima quadra eſt phlegma.

Aliter reſpõdetur, ꝙ hoc eſt propter defectum, ergo in eis frigiditas operaẗ, ad multiplicandum illam materiam, & materia multiplicata tunc expellitur.

Quaeritur, quare in tali fluxu mulieres patiuntur dolores?

Reſpondetur, quia eſt ſimilis dolori ſtrãguriæ, ideſt proiectionis vrinæ paulatim & guttatim. Quia ſicut ſtrãguria quæ fit potu indigeſto, vias vrinales ſubtiles lædit, ſicut cõtingit poſt balneum, ſic ẽt materia menſtrualis eſt, quæ terreſtris, & indigeſta lædit vias, per quas digeri debet, & tranſit.

Quare poſt fluxum menſtrui, mulier facile concipit?

Reſpon-

Reſpondetur,quia tunc melius eſt diſpoſita ad conceptionem,quia eſt mundata à menſtruis. Vnde legitur in Exodò, Cùm Iudæi eſſent in Aegypto, breui tempore augebanẽ ſuper Aegyptios. Huius non fuit alia ratio naturalis, niſi quòd viri Iudæi,non coibant cum mulieribus ſuis, niſi eſſent purificatæ, & mundatæ à menſtruo, quia tunc erant aptæ ad concipiendum.

Quare dolor mulierum menſtruoſarum mutatur in pallorem?

Reſpōdetur,quia tali tempore calor recedit ab omnibus membris exterioribus ad mēbra interiora, ad adiuuādum naturam,& expellendum mēſtrua, quæ priuatio caloris facit pallorem in facie.

Aliter reſpondetur, quia menſtrua ſunt crudi humores, ergo ipſis fluentibus poſſunt decolorare faciem, & per cō ſequens,inducunt pallorem.

Quare mulier menſtruoſa abhorret cibum capere?

Reſpondeẽ, quia natura plus laborat

ad expulſionem menſtrui, quàm ad dige ſtionẽ, ergo ſi caperet cibũ, ille maneret crudus, ergo natura ſagax hoc non admittit.

DE STERILITATE.

QVare quædam mulieres ſunt ſteriles, nec concipiunt?

Reſpondetur ſecundũ Medicos, ꝙ propter multas cauſas. Prima eſt, quia aliquando ex parte viri eſt defectus, ſcilicet quando vir eſt frigidæ naturæ, quia tũc ſemen eius eſt ineptum generationi. Secunda cauſa eſt, quia ſemen eius eſt aliquoties aquoſum, non faciens moram in matrice. Tertia quia ſemina viri, & mulieris nõ habent eandẽ proportionẽ, vt ſi vir eſt melancholicus, & mulier ſanguinea: vel ſi vir eſt cholericus, & mulier maximè phlegmatica. Quia vt patet ex primo de Generatione animalium, & ſecundo de Animo: Agens & patiens habent habere eandem proportionẽ, alias actio impeditur.

Quare mulieres pingues raro concipiunt?

Reſpondetur,quia habent matricem lubricam per quam ſemen receptum labitur nec retinetur.

Aliter reſpõdetur quia tales pingues habẽt orificia matricũ valde ſtricta, ita quòd ſemen impeditur,& ſi intrat, tunc tardè intrat,ita quod ſemen medio tempore frigeſit. & ſic non valet ad generationem,ſed in materiam carneam reſoluitur.

Quare mulieres nimis calidae raro concipiunt?

Reſpondetur,quia ſemen in eis receptum extinguitur,& corrumpitur, ac ſi pauca aqua in magnum ignem funderetur. Ergo videmus, quòd mulieres feruenter appetentes luxuriam, & libidinem,raro concipiunt.

Quare mulieres publicae,vt meretrices, non concipiunt?

Reſpondetur quòd eſt propter diuerſa ſemina,ex quibus earum inſtrumẽta concipiendi deſtruuntur,& lubrica effi-

ciun-

ciuntur, ita quòd natura ſeminalis non retinetur. Vel etiam, quia vnum ſemen deſtruit aliud, ita quòd nullum valet ad generationem. Vnde verſus.

Impedit & ſemen aliud ſimul & mediante

Quo impedito, ſequitur destructio prolis.

Itē nota, vt patet p Albertum, Quòd ſummum remedium eſt ad cōceptionē, recipere matricē leporis puluere aſperſam, & purificatā in potu, quæ à tota natura ſpecifica operatur ad conceptionē.

DE CONCEPTIONE.

Quare quaedam mulieres concipiunt maſculos?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum & Ariſtotelem, Quod ſi ſemen cadat ad dexteram partem matricis, tūc generatur maſculus, quia hæc pars eſt calidior, & calor ſecundum prædicta operatur ad generationē maſculi. Ergo ſecundum Albertum, Quādo dextra pars

 mulie-

mulieris maximè tumet, eſt ſignum maſculi in vtero. Sed alii aſſignant aliã cauſam, ſcilicet quando ſemen patris habet dominium ſuper ſemen matris, tunc generatur maſculus, ſed quando eſt e conuerſo, tunc generatur fœmella.

Quare quaedam mulieres concipiunt foemellas?

Reſpondetur, quia ſemẽ eſt elapſum ad ſiniſtram partem matricis, quę eſt frigidior ratione ſplenis adiacentis, quia ſplẽ cooperatur ad frigiditatẽ, & illa eſt cauſa fœmellæ. Item, vt dicit Albertus, Quãdo mulier poſt coitum iacet in dextro latere, concipiet maſculum, ſi autẽ in ſiniſtro, concipiet fæmellũ. Quia ſi ſemina recluſa ad illam partem matricis fluunt, in qua mulier iacet, tunc talis fætus illic formatur.

Quare mulieres habent matricem?

Reſpondetur ſecundum Auerroé, in libro qui dicit̃ Colligamentum, Quia eſt ꝓprius locus generationis, & illa eſt ſita in medio mulieris. Quia ſicut ad cloa-

cloacam ſluunt omnes immunditiæ ciuitatis, ita ad matricem fluit ſanguis menſtruoſus & immundus.

Quare quaedam mulieres portant pueros longos & graciles, & aliae portant breues & ſpiſſos?

Reſpodetur ſecundum Auerroē, vbi ſupra, & etiam ſecundum Galenum, q̄ą puer formatur ſecundum quantitatem matricis. Sed quia aliquæ mulieres habent matricē longam & ſtrictam, ergo pueri erunt longi & graciles, ſed aliæ per oppoſitum dicuntur habere matricem oppoſitam, ergo etiam pueri per oppoſitum diſponuntur.

Quare mulier aliquando concipit gemellos?

Reſpondetur ſecundum Galenum in libro de Natura humana, Quia in matrice ſunt ſeptem cellulæ receptacula ſeminis, & tot poſſunt naturaliter generari pueri, in quot cellulas ſemē ceciderit, & diuiſum fuerit, q̄ą tres cellulæ ſunt in dextro latere, & illic generant̄ tres maſculi,

ſculi, & tres ſunt in ſiniſtro latere, in quibus generant tres fœmellæ. Sed alia eſt in medio iſtarum, vbi antiqui autentici dicunt generari Hermaphroditen, id eſt hominem habentem membrum vtriuſque ſexus. Si ergo mulier pareret vltra ſeptem pueros, hoc potius fieret miraculosè quàm naturaliter.

Quare gemelli ſunt ſemihomines, & non ita fortes ſicut alii? vt dicunt leges, ipſos pro dimidio homine in duellis depugnantes?

Reſpõdetur, quia ſemen & materia, quæ deberet tranſire in vnum fœtum, cecidit in duos, & ergo debilitantur, & ſecundum rei veritatem, non diu ſanè frequenter viuunt.

DE HERMAPHRODITIS.

Quaeritur, quomodo generantur hermaphroditae?

Reſpondetur per talem modum, quia in matrice ſunt tres cellulæ principales, vna in dextro latere, alia in ſiniſtro, tertia verò in medio, in quam ſemen

men elapſum, dicitur generare hermaphroditen per talẽ modũ. Quia natura ſemper tendit ad melius, ergo intendit ſemper generare maſculum, & nunquã fœmellã. Quia fœmella eſt vir occaſione natus, & monſtrum in natura, vt patet in libro de Animalibus. Ergo quandoque generatur maſculus, quo ad omnia membra principalia: ſed tamen propter malam diſpoſitionem matricis, & obiecti, & ſecundum inæqualitatem ſeminis, cùm non poſſet perficere maſculum perfectum, ſic generat fœmellàm, vt hermaphroditen. Itaque dicunt naturales, quod hermaphrodites ſit impotens in membro virili, vt patet per experientiam.

Quare natura non diſponit in eo duo membra virilia, vel duo foeminalia, ſed ſemper vnum virile, & aliud foeminale?

Reſpondetur, quia natura tunc faceret aliud fruſtra. quod eſt contra Ariſtotelem in multis locis, ſcilicet in tertio de Anima, & quarto Methaphyſicorum,

rum, vbi dicitur quòd natura nihil facit fruſtra & Deus.

Quaeritur, vtrum ille ſit habendus pro viro vel muliere?

Reſpondetur, conſideranda eſt quantitas vnius membri, per quantitatem alterius membri, & debet conſiderari in quo membro ſit potẽs in actu Venereo, & ſi ſecundum actum muliebrem, tunc eſt mulier, ſi ſecundum actum virilem, tunc eſt vir.

Quaeritur, vtrum debet baptizari nomine viri vel mulieris?

Reſpondetur, quòd nomine viri. Ratio eſt, quia nomina imponuntur ad placitum, & ſecundum nomen dignius debet baptizari. Quia omnis vir dignior eſt muliere, quia omne genus præſtantius eſt ſuo paſſo, vt dicit Ariſtoteles tertio de Anima.

Quaeritur vtrum debeat ſtare in iudicio loco viri vel mulieris?

Reſpondetur ſecundum regulam Iuris, quòd primò debet iurare, antequam emit-

admittatur ad iudicium, quo membro poſſet vti, & ſecundum hoc eſt admittendus, iuxta vſum & potentiã illius membri. Et ſi vteretur ambobus mẽbris æqualiter, tunc ſecundum ſanctam matrem Eccleſiam eſt tolerandus.

Ex quo etiam quæritur, & ſoluitur tale Problema, Vtrum ipſe poſſit promoueri ad ſacros ordines? Et reſpondetur ſecundum iam dicta.

DE MONSTRIS.

Quæritur an natura facit monſtra?

Reſpondetur, ꝙ ſic. vt patet ſecundo Phyſicorum, q̃a ſic non tunc priuaretur ſuo fine, nã ex poſſibilibus ſemper intẽdit ꝑducere id quod melius & ꝑfectius eſt, ſed tandẽ ex mala diſpoſitione materiæ, & influxu cõſtellationis ſpecialis, nõ potẽs eſt perficere, & ſufficiẽter producere intentũ, ergo producit illud q͛d poteſt, Vt contigit temporibus Alberti, quòd in quadam villa vacca peperit vitulũ ſe

mihominem, tunc ruſtici ſuſpicantes de paſtore, ipſi rei cauſam variam impoſuerunt, & tandē ipſum cum vacca volebāt cremare. Sed Albertus Aſtronomiæ expertus, agnoſcens rei veritatem, ex conſtellatione ſpeciali hoc factū eſſe dixit, & paſtorem à manibus eorum redemit.

Hæc ſunt verba Alberti.

Vidimus, bicorpora eorum in nullo erant coniuncta, niſi dorſo: & habebant duo capita, quatuor pedes, quatuor manus, & ibant ad quancunq; partē vertebantur. Verba Alberti: Vidimus hircum non habentem alios niſi pedes anteriores & partem poſteriorem, ſcilicet, culum & trahit poſt ſe ſuper terram. Verba Alberti: Narrauerent nobis, quòd duo homines fuerunt in dorſo coniuncti, & erant contrariæ complexionis, & cum vnus fuit furibūdus, alter fuit manſuetus, & vixerunt per duos annos, & vnus prius moriebatur, alter verò tam diu ſuperuixit, donec ex fœtore infectus moriebatur.

Quaeritur quomodo fiant haec?

Reſpondetur, quòd per talē modum, quia ſemē funditur ad cellulas matricis, quod pro generatione duorū ſufficit: tūc forte quandoque contingit quòd interſtitium pellis, medians inter duas cellulas rumpitur, & in dorſo ramificantur & coniunguntur, habentes duo capita diſtincta.

Quaeritur, vtrum ſit vnus homo vel duo?

Reſpōdetur ſecundum Ariſtotelem, reſpiciendum eſt ad cor; vnde quando ſunt duo corda, duo ſunt homines.

Quare aliquando homo generatur cum magno capite, vel cum ſex digitis in vna manu, vel cum quatuor?

Reſpondetur ſecundum Albertum, Quòd eſt propter ſuperfluitatem, & nimiam abundantiam materiæ. Vnde quando materia ſuperfluit, tunc generatur caput nimis magnum, vel ſex digiti, vel quatuor pedes, vel aliorū ſuperabundantia membrorum: ſed quando materia deficit, tunc generatur membrū minus

nus quàm deberet, vel pauciora membra. Et ſic Albertus & Auerroes diſtinguunt, ſecundo Phyſicorum, quantitatē diſcretam, & continuam.

Quare mulier ſit monſtrum in natura?

Reſpondetur ex ſecundo Phyſicorũ, Omne occaſione natum, eſt monſtrum. Sed mulier occaſione producta eſt, ergo, &c. Minor probatur, quòd natura nunquam intendit generare fœmellam, ſed ſemper maſculum. Sed natura generat quandoque fœmellam, propter materię malam diſpoſitionem, vt prius dictum eſt.

DE INFANTIBVS.

QVare quidam in totum aſſimilantur patri, quidam in totum matri; quidam vtrique, quidam neutri parentum?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelē, ſi ſemen patris in totũ ſuperat ſemē matris, etiã puer in totũ aſſimilatur patri. Si autem per oppoſitum, tunc matri. Sed

quandoque neutri aſſimilatur, & hoc cõtingit variis de cauſis: quandoque ex diſpoſitione primarum qualitatum, quandoque ex influxu conſtellationis cœleſtis. Et ſic refert Albertus Magnus exemplum, ꝙ quodam tempore erat bona cõſtellatio pro generatione porcorum, & generabatur homo habẽs faciem inſtar porci, ſecundum hoc producuntur monſtra diuerſimodè.

Quare pueri frequentius aſſimilantur patri quam matri?

Reſpondetur, quòd hoc eſt propter imaginationem matris de diſpoſitione patris in coitu. Vnde ratione fortis imaginationis, de qua memoratur tempore conceptionis, pueri maximè attrahunt eius diſpoſitionem. Aut color eſt, vt ſuperius patuit de regina, imaginante imaginem nigram, quæ peperit filium nigrum. Et rurſus patuit de quadam regina Aethiope, quæ tempore conceptionis imaginabatur de albiſſimo colore, & tũc peperit filium album. Et idem habetur

ex

ex artificio Iacob,qui virgas diſcoloratas miſit in aquas tempore commiſtionis ouium.

Quare pueri aliquando aſſimilantur auis & atauis,pluſquam parentibus?

Reſpondetur naturaliter,quia virtus auorũ eſt impoſita in cordibus generantium,& poteſt dici, quòd fit aliquando ex ſimilitudine nutrimenti,& tunc fœtus formatur ex ſimilitudine auorum.

Quare membra pueri ſunt diuerſis modis diſpoſita,quaedam molliora?

Reſpõdetur,quòd hoc eſt propter dominium diuerſorum elemẽtorum, quia oſſa fiunt ex materia terreſtri,ergo ſunt magis dura. Sed medulla & cerebrum fiũt ex materia magis aquoſa, ergo ſunt magis mollia. Sed ſpiritus vitales & animales generantur ex materia magis aerea,& hoc intelligitur de eorum membris,ex quibus reſultant, ſicut hepar & cor, in quibus principaliter ſpiritus vitales exiſtunt.

Quare ſecundum vſum & curſum na-

turae, pueri exeunt vterum maternum nono menſe?

Reſpondetur, quia tunc fœtus eſt in totum perfectus: vel hoc ideo contingit, quia tunc regnat planeta mollifluus & beneuolus, ſcilicet Iupiter, quia eſt amicus naturæ. Nam ſecundum Aſtronomos, ipſe eſt calidus & humidus, itaque temperat malitiam Saturni frigidi & ſicci. Et ideo omnes pueri generati in nono menſe, ſunt ſani frequentius.

Quare pueri exeuntes in octauo menſe, tam frequenter moriuntur, & illi pueri dicuntur foetus Lunae.

Reſpondetur, quia Luna eſt planeta frigidus, habens dominium in fœtum, ergo ſua frigiditate ſtringit fœtum, ita quòd oportet eum mori.

Quare puer exiens ſtatim flet?

Reſpondetur, ꝙ propter ſubitã præparationem à caliditate ad frigiditatem, quæ frigiditas maximè lædit ſuam teneritatem. Sed alia ratio eſſe poteſt talis, quia tunc pueri habent membra mollia

&

& tenera, quæ comprimũtur, cum exire debent per portam matricis ſtrictam & anguſtam. Et præcipuè cerebrum humidum, capite compreſſo, de ſe facit ſtillare quoſdam humores, qui patiẽtes exitum per oculos, cauſa ſunt fletus & lacrymarum. Sed Theologi aſſignant aliã cauſam, videlicet quod hoc fit propter tranſgreſſionẽ primorũ parentum, & propter peccatum originale.

Quare puer cum exit ponit digitum in os?

Reſpondetur, quia puer exiens à matrice, exit à calido balneo. Ergo intrans frigiditatem, ponit digitum in os, propter defectum caliditatis.

Quare mulieres aſſerunt, quod puer clamans in vtero eſt malum ſignum?

Reſpondetur ꝙ eſt malum, eo ꝙ non viuus exit. Ergo dicũt Theologi, ꝙ dum puer cognoſcit ſe priuari diuino intuitu propter carentiam baptiſmi, tunc clamat. Sed naturaliter reſpondetur, quòd clamor eſt ſignum ſuæ paſſionis: quia ſi maximè non pateretur, non clamaret.

Quaeritur quomodo puer exit de vtero?

Reſpondetur, quòd primò caput exit, & ſi alio modo exiret, ſcilicet per crura vel per brachia, tunc interficeret matrem & ſemetipſum.

DE FOETV.

QVaeritur quomodo foetus ſucceſſiue generatur?

Reſpondetur, quòd in primis ſex diebus fœminæ habent colorem lactis, ſed in ſex diebus ſequentibus habent colorem rubeum, qui eſt calor propinquus diſpoſitioni carnis, & tunc tranſmutatur in materiam ſpiſſi ſanguinis, & coagulati, non fluentis, ſicut maſſa carnea. Sed in duodecim diebus ſequentibus poſt illos materia condenſatur, & conſolidatur, ita quòd poſſet ſuſcipere fabricationem & formationem. Quia res fluida & humida non tenet impreſſionem, vt patet per Ariſtotelem ſecundo de Animo, ſic ſingulis diebus, vſque ad partum aliter diſponitur. Sed quomo

do fœtus per ſingulos menſes regatur per planetas, hoc patet alibi; ſcilicet in Boetio. Et ille modus tranſmutationis ſeminis, patet in his metris.

Suſceptũ ſemen ſex primis credo diebus
Eſt quaſi lac, reliquisque nouem fit ſanguis, abinde
Conſolidat duodena dies, bis nona deinceps
Efficiat totũ, tempusq; ſequẽs oriũdum.

Quaeritur vtrum foetus ſtercus emittat, & mingat?

Reſpondetur, quòd non, & ratio eſt quia non habet primam digeſtionem, quæ eſt in ſtomacho: quia cibus non venit ei per os, ſed per vmbilicum, itaque non vrinat, ſed ſudat, quæ vrina eſt paruæ quantitatis, & reſeruatur in quadam pellicula matricis, & in partu emittitur magna copia,

Quare in fine impraegationis, ſcilicet ſeptimo, octano, & nono menſibus, puer facile exit?

Reſpondetur ſecundum Galenum,

quia

quia quando fructus ſunt maturi, tunc ligamenta facilè franguntur, & ſic facilè cadunt.

DE ABORTIVO.

QVare mulieres comedentes cibum imp fectum, puta carnes rancidas, facile generant abortiuum?

Reſpondetur, quia in eis generatur ſemen infectum, quod anima abhorret, & piicit ab agro naturæ, ſcilicet à matrice, quia non eſt aptum pro forma nobiliſſima, ſcilicet humana, quòd ei anima infunderetur.

Quare corporea luctatio & ſaltus faciunt abortiuum, vt aliquae mulieres aſtutae beneficiunt & faciunt?

Reſpondetur quia per talem motum ligamenta embrionis ſoluuntur, & per conſequens ſequitur abortiuus, quia materia diutius retineri non poteſt.

Quare ictus fulminis & tonitru faciunt abortiuum?

Reſpondetur, quia ille vapor eſt aduſtiuus,

ſtiuus, ratione cuius facile lædit materiam tenerrimam ipſius fœtus, intrans per poros matricis. Imò dicit Albertus, Si puer actu viueret in vtero materno, per fulmen & tonitru interficeretur.

Quare mulieres iuuenes & non vetulae, ꝓpter cauſas prius dictas abortum faciunt?

Reſpondetur, quia corpora mulierum iuuenum ſunt magis rara, poris plena, & graciliora. Ergò vapor fulminis citius corpora earum intrat, procurando abortiuum in eis. Sed mulieres vetulæ habent carnes craſſas & compactas, ita quòd vapores eas facilè intrare non poſſint, ergo non ſequitur talis actio in eis.

Quare multum gaudium facit abortiuum? vt vult Ariſtoteles.

Reſpondetur, quia tempore gaudii matrix deſtituitur calore, & per conſequens abortiuus efficitur. Eadem ratio eſt, cur timor facit abortiuum, quia tunc calor vadit ad cor, ſubeundo ipſi, derelinquens matricem.

Quare in principio impraegnationis, ſcilicet primo, ſecundo & tertio menſibus, facile ſit abortiuus?

Ad hoc Galenus reſpondet quòd ſicut fructus pomorum vel pirorum in principio facilè cadunt, quia ligamenta adhuc ſunt mollia & debilia, ita etiam eſt de puero in vtero.

Quare tempore impraegnationis adhuc medio, ſcilicet tertio, quarto, quinto, ſexto menſibus difficulter ſit abortiuus.

Reſpondetur, quia tunc ligamenta plus ſunt fortificata, vel ſolida, & per conſequens non citò corrumpuntur.

DE VARIIS.

Quare aliquibus mulieribus maior accidit dolor parturiendo, & aliquibus minor?

Reſpondetur, propter tres cauſas, aliquando propter fœtus magnitudinem, vel quia obſtetrix eſt indocta. Etiam aliquando fit, quia fœtus mortuus eſt, quia tunc non habet flexibilitatem, ſed

in exeundo eſt inflexibilis. Sed dolor minor contingens in aliquibus oppoſitum fit.

Quare homo non habet caudam, ſicut alia animalia?

Reſpondetur, quia homo eſt animal, cuius proprium eſt ſedere; ſed hoc nulli aliorum animalium caudas habentium eſt proprium.

Quare balneatores cum aqua frigida, & non cum aqua calida, expellunt calorem de fornace?

Reſpondetur quia illæ ſunt qualitates contrariæ, quæ maioris actionis ſunt adinuicem, & ſic calor in lapidibus melius repellitur.

Quare aqua calefacta magis congelatur quam frigida.

Reſpondetur, quod ideò, quia talis eſt magis rara, & per conſequens magis dat ingreſſum frigiditati.

Quare homines ſunt magis pingues & craſſi circa ventres quam alibi.

Reſpondetur, quia maxima digeſtio-

eſt in

eſt in ſtomacho. Ideo partes quæ ſunt magis propinquæ ſtomacho, magis impinguantur & craſſæ fiunt.

Quare animal poſt coitum triſtatur?

Reſpondetur, quia actus luxuriæ eſt in ſe turpis & immundus, & ſic omne animal abhorret talem actum, quia homines cùm ſuper hoc cogitant, erubeſcunt, & triſtantur.

Quare ebrii non habent diſcretionem inter ſapores, ſicut ſobrii?

Reſpondetur, quòd caro linguæ eſt multum poris plena, ſiue ſpongioſa, & in ſe multum capit de humiditate, & magis in ebriis quã in ſobriis. Ergo lingua repletur malis humoribus ex frequenti potatione, & ſic ex iſta repletione caro linguæ repletur, quod organum guſtus craſſum fit. Quia guſtus eſt vena linguæ, ſubtili carne ſubtracta. Ideo propter incraſſationem medii, id eſt ipſius guſtus, potus ab ipſis ebriis ſumptus non perfectè ſentitur, quia ad debitam ſenſationem requiritur proportio debita

bita medii. Et ex illo elicitur cauſa, quare ebrii non habent perfectum modum loquendi.

Quare animalia melancholica habent longas aures? & quare huiuſmodi homines habẽtes longas aures, vt plurimum non ſunt ſapiẽtes ſicut habentes breues aures? vt patet per Ariſtotelem in libris de animalibus.

Reſpondetur, quòd aures generantur ex materia frigida & ſicca, quæ dicitur chartilago, quę eſt in potẽtia propinqua ad os, vel ad oſſis generationẽ. Sed quia animalia melancholica tali materia abundant, ergo habent longiores aures, ex quo habent materiam ſufficientem & abundantem, pro aurium generatione; & ſic tunc aures abundantes generantur.

Quare praedicti ſint ſemifatui?

Reſpondetur, quia animæ ſequuntur corpora. Nã ſi ſenſus corporis ſunt ſubtiles, tunc anima exercet ſubtiles operatiões, tã practicas, quàm ſpeculatiuas, & per oppoſitum eſt de corpore craſſo.

Quæ-

Quaeritur, quomodo anima intellectiua coniungitur puero in vtero matris? ſcilicet vtrum pater generans dıſponit materiam, ad receptionem animae intellectiuae?

Reſpõdetur Theologicè, quòd in materia ſufficienter diſpoſita Deus infundit animam intellectiuam. Et hoc idem vult beatus Auguſtinus, dicens: Anima creando infunditur, & infundendo creatur.

PROBLEMATA Varia.

SOlutis & adductis problematibus de partibus corporis humani, ex varijs dictis Ariſtotelis, & aliorum philoſophorum & medicorũ codicibus dilucidè electis, ſequuntur alia problemata vtilia, quorum primum eſt.

Quare lepores apertis oculis dormiunt?

Reſpondetur, quia habent oculos pre eminentes,

eminentes & palpebras breues, & ſic cū difficultate clauduntur. Alia poteſt eſſe cauſa, quia ſunt animalia meticuloſa, ideo vt ſe cuſtodire poſſint, apertis oculis dormiunt.

Quare corui non cibant pullos ſuos ante nouem dies?

Reſpondetur, quia vident eos nō eſſe eiuſdem coloris, ſeu non cōformes colori ſuo, & ideo putant eſſe de alio genere, ſed tamen Deus omnipotēs paſcit eos per illos dies, rore cœli. Vnde Pſalmiſta: Qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum.

Quare ouis & columba animalia ſunt mitiſſima?

Reſpondetur, quia carent felle. Et fel commouet ad iram, vt patet ſupra.

Quare aues habent teſticulos introrſum?

Reſpondetur quia ſi haberent eos extrorſum, impedirent eorum volatum & leuitatem.

Quare auiculae non meiunt?

Reſpondetur, quia illa ſuperfluitas

quæ deberet conuerti in vrinam,conuertitur in pennas, & patet,quia in pennis multa apparet humiditas. Alia ratio eſt quia ſunt in continuo motu: itaq; multum humidum in eis exiccatur per aerem & ventum.

Quare oua oblonga efficiunt mares, & obtuſa fœmellas?

Reſpõdetur, vt vult Hippocrates, quia calidi eſt mittere à centro ad circunferentiam frigidi. Vnde ſi oua ſint oblonga, ſignum eſt quòd habent multum caloris, & ideo tranſeunt ad materiam maſculi. Quia in omni genere animalium, maſculus eſt calidior fœmella, teſte Philoſopho. Si verò oua ſunt obtuſa: ſignum eſt quòd calor in eis eſt diſperſus & remiſſus, & ideo tendunt ad materiã fœmellæ.

Quare melius auditur noctu, quam in die?

Reſpõdetur ſecundum Ariſtotelem, quia nocte maior eſt trãquillitas, quàm in die: quia ſol non ita bene eleuat vaporem

rem noctu, ſicut in die, ideo tunc medium eſt melius diſpoſitū, & per ipſum melior fit motus, qui dicitur eſſe cum ſono. Alia ratio eſt, quia in die plures fiūt motus aeris & ſoni quàm nocte, qui ſe mutuò impediunt. Etiam nocte eſt maius ſilentium, quod eſt oppoſitum ſono. Sed quia oppoſita iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt, ideo quāto magis oppoſita ſunt iuxta ſe poſita, tanto magis ſe declarant.

Quare homo tactus ſub axillis, citius ridet, quam tactus in alio membro?

Reſpondetur, quia ibi eſt concurſus plurium neruorum, & quia etiā mediū tactus, ſcilicet caro eſt ibi ſubtilior, & ergo fit maior, & ſubtilior ſenſātio. Et hoc eſt verum, ſi talis locus non nimis tangitur: quia ſi fieret per excellens ſenſibile, tunc non fieret talis delectatio, & quando, ſic tangitur, tunc fit diffuſio ſpirituum ex multis neruis ibi collectis, tandem venit ſpiritus ad faciem, & ſic inde cauſa eſt riſus.

Quare lignum aduſtum conuertitur in carbonem, & os aduſtum vertitur in corpus album?

Reſpōdetur, quia lignū ante eius aduſtionem eſt ſufficienter humidum, & ſic poſt aduſtionem acquirit ſibi calorē per accidēs, & ille calor humidum in ligno totum conſumere nō poteſt, & ſic remanet humidum poſt aduſtionē, & cōuertitur in corpus nigrū, eò quòd humidū in ligno fuit ſatis viſcoſum, & nō potuit ab illo igne in totum conſumi. Os autē ex ſua natura eſt frigidum & ſiccum, modicum habens in ſe de humiditate, quæ & aduſtionem in totum conſumit, & ſic per accidens humido conſumpto os albeſcit.

Quare aliqui magis delectantur colore albo, & aliqui colore nigro?

Similiter reſpondendum eſt vt ſupra.

Quare aliquae mulieres plus diligunt viros albos, & aliquae viros nigros?

Reſpondetur, quòd huius duplex eſt cauſa. Prima eſt, quia aliquæ babent viſum

ſum debilem,& iſtæ magis lætantur nigredine: quia albedo propter ſufficiens lumen ſuper naturam lucis, quam in ſe habet, magis lædit viſum, quam nigredo. Secũda cauſa eſt, quia omne ſimile applaudit ſuo ſimili: ſed quia quædam naturæ calidæ ſunt, & iſtæ magis delectantur nigredine: quia nigredo ſequitur calorem. Sed quædam frigidæ ſunt, & iſtę magis delectantur albedine: quia frigiditas eſt mater albedinis.

Quare animalia dormiunt?

Reſpondetur quòd propter neceſſitatem, quia ex longitudine diuerſorum actuum organa ſunt fatigata, ſed per requiem quæ fit in ſomno confortantur, vt patet per Ariſtotelem, in libro de Sõno & Vigilia.

Quare ſtudentes, ſtatim poſt prandium volentes ſtudere, impediuntur per ſomnum, & non tempore ſolatii?

Reſpondetur, quia cum aliquis dat mentem ad ſtudendum, tunc calor naturalis ingreditur introrſum à membris

exterioribus,& ſic per congregationem confortatur, & ſic facit aſcendere fumum cibalem vſque ad cerebrum, & ſic cauſatur ſomnus per ingreſſionem fumi. Vel poteſt dici quòd ideo, quia cum virtus animalis intenditur, tunc naturalis remittitur. Sed quando homo eſt in ſolatio, tunc per ſolatium calor naturalis diffunditur, & non permittit fumum aſcendere ad cerebrum, & ſic homo non dormit, ſed dilatatur per totum corpus, & per conſequens, ſolatium impedit ſomnum.

Quare poſt labores, homines libenter dormiunt?

Reſpondetur, quod in labore calor diſpergitur, per continuũ motum ad mẽbra exteriora, qui è conuerſo poſt laborem ad interiora colligitur circa loca digeſtiua, & facit digeſtionem, à qua fiunt vapores, qui procedunt à corde ad cerebrum, & obſtruunt meatus, per quos calor naturalis ad mẽbra exteriora deberet diffundi, & ſic frigefactis, & craſſis

redditis

redditis iſtis membris exterioribus, ex frigiditate cerebri, tunc cauſatur ſomnus. Ex hoc patet, ꝙ multum comedētes & bibentes multum dormiunt, & diu, eo quòd exinde reſoluitur multus & magnus vapor, qui non poteſt bene digeri & conſumi à calore naturali, &c.

Quare multum dormientes ſunt male diſpoſiti, & male colorati?

Reſpondetur, ꝙ in ſomno colliguntur multæ humiditates, quæ in vigilia expelluntur, quæ non poſſunt in corpore cōſumi, & ſic petunt citò eiici, & petunt per ſuperficiē corporis, & præcipuè ad faciem, & ſic cauſam afferunt malę diſpoſitionis, ſeu mali coloris, vt patet clarè in phlegmaticis, qui præ cæteris ſunt longioris ſomni.

Quare aliquibus apparet in ſomno, quod comedunt & bibunt aliqua dulcia?

Reſpondetur, quia & phlegma eleuatum ſtillat ad fauces & ad guttur & tale phlegma quodammodo eſt dulce, igitur in eis hoc apparet.

Quare aliquibus apparet in ſomno, quod ſunt in aqua, & ſubmerguntur, & aliquibus quod ſunt in aqua & non ſubmerguntur, & hoc contingit maxime in phlegmaticis?

Reſpõdetur ſecundum Ariſtotelem, quòd huius cauſa eſt, quia quando materia phlegmatica fluit ad ſuperiora, tunc apparet illis quòd ſunt in aqua, & ſubmerguntur: ſed quando fluit ad interiora tunc apparet illis quòd euadũt. Alia poteſt eſſe cauſa ſcilicet nimia repletio ſeu ebrietas. Vnde cum homo eſt nimio cibo repletus, tunc fumi ſurſum aſcendunt, & multiplicantur, & inde videntur quòd debeant ſubmergi, ſeu ſtrangulari. Si autem non poteſt tam maximè aſcendere, tunc apparet eis ac ſi euaderent.

Quaeritur, vtrum aliquis poſſit cauſam ſomni afferre ab extrinſeco?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quòd ſic, ſed hoc modo: nam ſi aliquis alicui remiſſè loqueretur ad aures, ſic

quòd

quòd ipſe excitaretur, tunc ex commotione ſpirituum in capite tonitrua fiūt, vel aliquod aliud ſimile, & ſic de illo fieret eius ſomnium. Et ſic ſæpe aliquis ex reuelatione diuina poteſt habere ſomnium de Deo glorioſo, ipſum in ſomno honorante. Cui quidem Conditori totius vniuerſi, Filioq; virginis illibatæ, condigna laus, & gloria, gratiarumque actio ſit nunc, & ſemper, per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

MARCI ANTONII ZIMARAE SANctipetrinatis.

Ad Ioannem Caſtriotã, Ferrandinae Ducem illuſtriſsimum, Problematum Liber.

MARCVS ANTONIVS Zimaræ Sanctipetrinas Hydruntrinus, illuſtriſſimo Ferrandinæ Duci, Domino Ioanni Caſtriotæ.

S.P.D.

QVI opus aliquod Principibus dedicant, Dux illuſtriſſime, in operis praefatione, multa de laudibus eorum relaxatis eloquentiae habenis proſequi conſueuerunt, vt ea potiſſimum ratione illos in ſui amorem alliciant, atq; obnoxios reddant, quorum ego conſuetudines minime obſeruare inſtitui. Vereor enim, ne ſi de tuis laudibus agere velim, idem mihi obiiciatur, quod illi qui apud Lacedaemonios de Herculis laudibus agere voluit. Quis Herculē? ſcilicet, vitupat aut minus de eo bene ſentit? quis illū non inter īmortales Deos enumerat, colit, obſeruat? vt tu laudare velis Lacedaemoniis. Tanta enim eſt virtutum tuarū am

plitudo

plitudo, tantus in omni honorum genere ſplendor, vt fruſtra quis praedicet, quibus ſis inſtitutus, aut quo ingenio polleas. Admirant caeteri in te naturae & fortunae dotes: quidam prudentiam, alii fortitudinem & magnificentiam. Ego autem vnam prae caeteris admiror in te praecipuam charitatem, qua literatos amplecteris hac tempeſtate, qua ob bellorum importunitates, pax vna cum literis interire viſa eſt. Inuideo (Dux inuictiſſime) priſcorum temporibus, apud quos tanta erat Philoſophorum authoritas, vt ſine ipſa philoſophia omnium laudatarum artium procreatrice, & quaſi virtutum omnium parente, neque Reſpublica, neque priuata conſtare poſſe vllo modo videretur. Philippum Macedoniae regē maximo gaudio affectum fuiſſe traditur, quod huic Alexander filius temporibus Ariſtotelis naſceretur. Quid de ipſo Alexandro dicam? quippe qui tanta obſeruantia Ariſtotelē praeceptorem coluit, vt omiſſis reliquis muneribus, quibus ab eo fuit locupletiſſime donatus,

donatus Stagyram ciuitatem ſuam, a Philippo patre ſuo dirutam, ſuis precibus inſtaurauerit. Verũ nullus huius aetatis Princeps eſt, q philoſophos amet, nullus q philoſophis (te excepto) faueat. Quo fit vt tibi maxime iſtae philoſophiae reliquiae reddantur obnouiae, quippe qui nunquam viris virtute praeditis fauere deſiſtas. Verum ne opuſculum noſtrum in caput (vt aiunt) excreſcat, libellum noſtrum de quibuſdam quaeſitis, ad vtrãque philoſophiam ſpectantibus, ex tempore editum, ob immenſum beneficiorum tuorum erga me relatorum cumulum, gratitudinis erga te meae argumentum, in praeſentia ſuſcipias, ſeueriora in poſterũ ſuſcepturus. Vale.

MARCI ANTO. ZIMARAE Sanctipetrinatis Problematum liber, ad illuſtriſſimum Ferrandinæ Ducem, Dominum Ioannem Caſtriotam.

PROBLEMA PRIMVM.

QVam ob rem Sapientum omnium iudicio, Seipſum cognoſcere, omnium fere difficillimum habitum eſt?

An quia nihil cognoſci poteſt ignorata ſua forma. Sui ipſius autem formam cognoſcere, vt Philoſopho videtur, ſatis admodum difficile eſt. Atque homo Platonis authoritate, aut nihil eſt, aut ſiquid fuerit, nihil aliudeſt, quam anima. An quia niſi actu reflexo hoc fieri nequit? Reflecti autem ſupra ſeipſum maximè immaterialitatis eſt argumentum. Quippe à ſenſibilibus affectibus ſeductum oportet, qui ſeipſum cogniturus eſt. hoc autē

1. De anima. ca. 4.

Plato alibi de anima.

quàm diffi.i'e ſit nemo eſt qui ambigat. An quia homo? quia homo intellectus viuit. Hominis autem intellectus ſeipſum non poteſt capere, niſi poſt captum aliorum: & hoc perdifficile eſt.

;. de anima. text. cap. 8.

II.

Propter quid Apollinis Pythii oraculo Socrates Græcorũ omnium ſapientiſſimus diiudicatus eſt? Cum Ariſtotelis ſententia, olum circa mortalitatem verſatus fuerit, de natura nihil.

Primo primae Philoſo. text. 5. 1. de Par. animal.

An quia ad communem hominum commoditatem magis expedire videtur bene viuere, quam ſpeculari? An quia (vt Platoni videtur) paſſim illud profiteri conueuit: Vnum ſcio, ꝙ nihil ſcio?

III.

Cur homines praecipue de ingenio contendunt?

An quia reliqua ex bonorum genere in aliena poteſtate cõſtituta eſſe credũt? Quemadmodũ corporis dotes, naturæ: extrinſeca verò bona, fortunæ imperio ſubiacent. Quo fit, vt vnuſquiſq; facilè

ſe

ſe vinci in talibus ſinat, vtpote non ſui culpa aut occaſione contingentibus. Ingenium vero in noſtra poteſtate conſtitutum eſſe prorſus autumant.

An quia animi bona cæteris prę ſtãt, idcirco de reprę ſtantiore cõtẽdere, naturale admodũ eſt? An quia cõmunis eſt illa hominũ ægritudo (vt ſapienti cuidã videtur) quòd quilibet credit ſe eſſe doctum plus quàm ſit, & cupit cõplere omnia quæ credit, ſine ſtudio & labore? *Rabbi Moſes in 28.*

IIII.

Quam ob cauſam, cum omnes homines ſcire contendant natura, pauci tamen admodũ ſcientiae inſudant?

An quia virtutẽ poſuere Dii ſudore parandam. vt Heſiodo placuit? An quia corporis voluptas, cui hominis natura maximè obnoxia eſt, animũ à veritatis indagine diſtrahit? Neceſſe autem eſt, vt qui animo viuere cupit, corporis mortem, vt diuino videtur Platoni, meditetur. An qa natura hominis multis modis ſeruire cogitur, vt Ariſtoteli placet? *Plato i Phae-*

Quo fit vt deficiẽtibus adminiculis naturale deſideriũ nõ deducat̃ in actus: non enim natura per ſe ſufficiens eſt ad contemplandum.

n. In rooe-io pri-ae phi ſoph.

V.

Propter quid, nudam eſſe philoſophiam praedicant?

thi.ca. o.

An quia nuda eſt veritas nullusq; verborum color requiritur, vbi de veritate agitur? Quippe Sophiſtarũ intereſt, de nominibus diſputare, vbi rerũ ſynceritas quærit̃. An q̃a male philoſophant̃? qui philoſophiam nõ propter ſe, ſed lucri, aut ambitionis gratia proſequũtur. An quia nudũ a paſſionibus corporeis oportet eſſe eũ qui philoſophiæ vacare deſiderat? Nam vt Ariſtoteli videt̃, Anima ſedẽdo & quieſcẽdo fit prudens. An vulgariũ opinione hoc firmatũ eſt, iuxta illud Tuſci Poetæ. Pouera & nuda vai Philoſophia, dice la turba al vil guadagno ĩteſa, quãdoquidẽ hoc rationi minime ſit conſentaneum. Facilè enim eſt Philoſophis ditari, dum velint quemadmodum

hyſi-ae au-ulta-ionis, ommen .10.

modum Thaletis Mileſii exemplo perſpicuum apparet.

VI.

Propter quid homines maxime in opinione eſſe appetunt, vt nonnulli pyramides, alii ſimulacra ſignaque, & varia ſui fabricent monumenta?

An quia omnia, vt Ariſtoteli videtur, perpetuum, & diuinum eſſe participare concupiſcunt ſecundùm quod poſſint. Inde prouenit, vt ſi in eſſe naturæ non permanent, nituntur vt ſaltem permaneant in eſſe rationis. *2. de Anima. text. 34.*

An quia ad ſucceſſionem excitamentum ita conſuetudo tulit quò à parentibus minimè degenerare videantur?

VII.

Propter quid eſt quod hominis deſiderium circa ea quae fortunae ſunt in immenſum creſcit?

An quia, vt Senecæ videt, naturalia deſideria finita ſunt, quæ autem ex falſa opinione proueniunt, vbi deſinant non habent? *Epiſto. 16. ad Luciliũ*

VIII.

Quam ob rem Poetæ ſemp principibus ali quem ſapientem familiarem conſtituunt? quemadmodum Homerus Neſtorem Agamenoni: Euripides Tireſiam Creonti: Heſiodus Prometheum Ioui: & Maro. Achaten Aeneæ.

Plato epiſtola ad Dionyſium.

An quia naturæ lege ita comparatũ eſt, vt diuino datur cernere Platoni, vt ſapientia, potentiaq; in idẽ tẽdant, ſemperque iſta duo ſeinuicem affectant, per ſequuntur, congrediuntur?

IX.

Propter quid Homerus cum de Legatis meminit, eandem verbotenus imperantis legationem ſignificare facit?

An quia Legatorum intereſt, meram imperantis voluntatẽ ſententiamq: exe cutioni mandare? quare nihil addere, ni hilque ſubtrahere oportere certum eſt. An quia imperantis mandatũ vtpote ſa pientis, peroptimè digeſtũ, abſolutũq; eſſe præſumitur? quamobrẽ variaſ ordo verborũ, & tanquã perfectus, cui nihil

defi-

deficiat, ſignificare debet ſapientiũ, quippe quorum eſt, vt Philoſopho videtur, imperare, conſtitutionesque atque decreta abſoluta eſſe iudicare.

X.

Cur Ariſtoteles in rebus difficilibus mira vtitur breuitate?

An quia mos ſapientũ eſt, verba onerare ſententiis? An quia vt obſcurus fiat quatenus, vt expoſitoribus videtur, ingenia rudia deterreat, & a ſuorũ operũ lectione ſecludat? An quia in re difficili prolixus ſermo de veritate ſuffectus redditur? quandoquidem veritas conſiſtit in paucis. An quia, vt Sapienti videtur, in multiloquio plerumq; contingit delinquere?

XI.

Quam ob rem illuſtres in aliqua ſcientia viri dum in aliquo errant, grauius errant minus illuſtribus?

Sicut de eo aſſerit Commentat. in 2 Metaphy.

An quia proprii ingenij freti facultatibus valde admodum à ſenſibus abſtrahuntur? quare neceſſe eſt eos falli. Argu-

 men-

15. Secundo Colliga. ca. 10. mento eſt Auicenna qui cũ ſua celebritate ĩ Philoſophia dixit, Hominẽ ex terra naturaliter poſſe ꝓduci. Et maximus ille Auerroes, quẽ nulla lex potuit perſuaſione cõuertere, vetulæ cuiuſdã verbis ſeductus eſt, vt ſibi perſuaſerit, Puellam in balneo ſine viri cõmiſtione poſſe concipere.

XII.

Quare ſcientes, ſi iniuſti euadant, magis iniuſti ſunt minus ſcientibus?

An quia ſęuiſſima eſt iniuſtitia, ferre arma? vt Philoſopho videtur. An quia contrariorum vna eſt ſcientia?

EX ARISTOTELE.

C*Vr homo, qui a Deo eruditione praeditus eſt, animantium omnium iniuſtiſſimus ſit?*

An quia ingenio, cogitationeque plurimum valet ad voluptates? Igitur, & fœlicitatem rimatũ maximè atque perpenſat, quæ niſi cum iniuria aſſequi nemo poteſt.

Quam

XIII.

Quam ob rem magis cupiunt videri homines, quam eſſe, & non videri?

An quia ſolus homo honoris eſt particeps? Quo fit, vt quilibet videri bonus facilè appetat, laborem autem natura ſubterfugiat. Virtutes autem nō niſi labore conſequimur. An quia Sophiſtarum natura hæc eſt (vt Philoſopho videtur) vt cupiat magis videri, & nō eſſe, quam eſſe, & non videri? Cæterum pauci admodum ſunt qui virtutes ipſas verè aſſequantur. *1. Elen*

XIIII.

Cur quidam in adoleſcentia, foeminas, dum ſunt aut conſiſtentes, aut in primo ſenio mares procreant?

An q̄a nimis coeūtibus refrigeſcit ſemē? Quare cùm in ætate cōſiſtētiæ & primo ſenio minus coeāt, calidius eſt eorum ſemē, q̄d marium eſt productiuū.

XV.

Cur pueris coeuntibus, cum genituram non emittant, contingit delectatio?

An quia vt Philoſopho videtur, ex ſpiritus emiſſione pruritus & titillatio accidit? Quemadmodum in adultis, ex ſeminis emiſſione conſimile contingit.

'rimo
e gene-
tione
Anima-
um ca.
4.

XVI.

Quam ab cauſam frequenter coeuntes minus delectantur?

An quia ex ipſa coitus frequentia contingit, ſemen & ſpiritus diminui, & refrigeſcere; Quare non ita pruritiuum neque titillatiuum eſt ſemē, quod delectationis cauſam aſſerunt philoſophi.

XVII.

Propter quid plus laedit immoderatus coitus, quam immoderata phlebotomia?

An quia ſpiritu plenius eſt ſemen, & magis proximum naturæ mēbrorum diſpoſitum nutrimētum, quàm ſanguinis? Quippe, vt Galeno videtur, Subſtantialis eſt membrorum cauſa ſperma, & ex ipſo corpus augeſcit ac nutritur, ac quēadmodum eſuriens magis læditur ex panis, quam ex farinę ſubtractione: Sic corpus debilitatur magis ex ſeminis ablatione,

tione, quam ex euacuatione ſanguinis.

XVIII.

Quam ob cauſam, qui prolixiores ſunt ad modum pene gignere nequeunt?

An quia per longum, procedente ſemine, interſtitium, neceſſe eſt ſpiritus exhalare? Quapropter frigidũ, & prorſum generationi ineptum redditur neceſſariò.

Primo de generatione animalium, ca 20.

XIX.

Propter quid corpulenti, in coitu parum ſeminis emittunt, & frequenter ſteriles ſunt?

An quia talibus ſemen in corporis alimentum tranſit? Nam eadem ratione, vt Philoſopho videtur, Corpulentæ mulieres parum menſtrui excrementi eiiciunt.

XX.

Quam ob cauſam mulieres, aeſtiuo tempore, mares vero hiberno, ad Venerem ſunt promptiores?

An, vt Philoſopho videtur. Quia teſtes eo tẽpore magis demittũtur, & flaccent

Particula. 4

roble- eent quàm per hyemem?cum qui concū
atum, biturus ſit retrahat ac ſuſcipiat illos
oble- neceſſe ſit.
ate. 5. An quia naturæ calidæ prę nimio ca lore æſtiui temporis æſtuant, collabun turque, frigidæ verò refrigeſcunt & vigent? Eſt autem vir calidus & ſiccus: mulier frigida & humida. Ergo virorum tunc vires infirmantur, mulierum corroborantur, & vigent per compenſationem, qualitatis contrariæ. Eadem ratione animalia frigidæ naturæ, vt Galeno
par videtur, hyberno tempore frigiditate ae
. A- ris opprimuntur, vt quæ mortua in ca-
por. c. uernis accubantia reperiantur, & quæ
5. inſenſibilia, & nullum motum habentia, quædam verò ibidem pereuntia: vnde pauco admodum aut nullo extrinſeco tunc alimento nutriuntur, quæ tunc ſuperueniente calore reuiuiſcunt.

XXI.

Cur pueris nomina ſeptimo die imponere conſueuerunt?

. de hi- An, vt Philoſopho videtur, Quoniā

ante

ante ſeptimum diem plures intereunt? quo fit vt tunc nomina imponantur, tanquam ſaluti pueri magis credamus.

ſtoriis anima. c.12.

XXII.

Quam ob rem prae caeteris animalibus homo maxime ſuperbit?

An propter variam & multiiugam cognationem? ſiquidem, vt Philoſopho datur cernere, Sunt omnia ſenſibilia per ſenſum: omnia intelligibilia per intellectum: quare quid reſtat, quòd eius cognitionem ſubterfugiat? An quia nexus videtur eſſe Dei & mundi? Mediæ quippe naturæ eſt, quæ intentio æternitatis, & temporis conſtituta eſſe creditur. An quia cęteris animantibus imperat, omnia hæc caduca ad ſui videntur redacta fuiſſe arbitrium? An quia illud reſpondebo, hominis ſuperbiam ex ſui ignoratione prouenire? Quippe ſi ſe inter ſtercus & vrinam conceptum fuiſſe reminiſceretur, ſi ſe nudum in lucem prodiſſe animaduerteret, ſi ſe cum miſeriis & laboribus vitam

Philo ſo. 3. anima tex. 3

Herm tis ſe tentia

tam ducere perpenderet, ſi tandem ſe mortis vinculis aſtrictum penſitaret, non vtique ſuperbiret.

EX ARISTOTELE.

CVr homo maxime aliud intelligat, aliud faciat?

An quia contrariorum eadem ſcientia eſt?

An quia mentis officium complura contingit: appetitus in vnũ tantummodo profluit? Atqui homo, mente magna parte viuit ratione: beſtiæ appetitu, ira, cupiditateque ducuntur.

XXIII.

ot. 1. Quam ob cauſam, cum ſecundũ in-
tent. tellectum quædã bona eſſe iudicamus,
f. 39. illorum tamen oppoſita plerunq; proſe-
l. quimur? iuxta illud Poetæ, video melio
ra proboque, deteriora ſequor.

An ex naturali plenitudine libertatis voluntas poteſt indiſcriminatim, vt ſubtilibus videtur, in oppoſitos actus? vt eis mediantibus libera etiã eſt in oppoſitis obie-

obiecto, in quæ tendit: huius autem, prę ter voluntatis naturam, non oportet aliam quærere rationem & cauſam, in diſciplinati ſiquidem eſt, omnium quæ rere cauſas. Nam, vt philoſopho videtur, Principiorum non eſt altera cauſa. An Peripateticè reſpondebo, ex corporis connexione prouenire voluntatem noſtram, non ſemper confirmari ratione. Quod argumento abſtractorum intellectuum corroboratur, ſiquidem in eis non eſt aliud volitum & aliud intellectum. Quo fit, vt incontinentes ſecundùm concupiſcentiam agere dicantur, vt Ariſtoteli placuit, non intellectione, aut voluntate: apparet enim aliud quiddam, præter rationem illis ineſſe. quod repugnat, reſiſtitque rationi. Vt enim reſolutæ corporis partes, ſi ad dexteram mouere velis, in ſiniſtram feruntur: ſic & in animo in contrarium feruntur, in continentiam appetitus voluntate. Adſtipulatur huic ſentētiæ aurea illa Apoſtoli authoritas, dicētis: Sen

primo poſſeſſorum, & 8. phyſicorum, text. 15. Aucr. 12. Meta. 23. 9. 15. 3. Et cap. 5.

primo Ethic. ca. 29.

tio

tio aliam legem in membris meis pugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducẽtem in legem peccati, quod eſt in membris meis. Quare ſapienter dictum eſt, vt è cœlo emanauit, Corpus quod corrumpitur aggrauat animam.

EX ARISTOTELE

Par. 30. Prob. 3. Cõm. in libr. de hiſt. aĩa lium ca. 1. lib. 3. de nat aĩalium cap. 19. Scdo de partib. aĩal. ca. 4. & Auicen. in ca. de

Cvr omnium animantium homo prudentiſſimus eſt.

Vtrum, quia capite minimo eſt, ſcilicet ad ſui corporis proportionem? vt Philoſopho videtur in Problematibus. An quia natura perfectiſſima eſt, & ob eam rem, virtutum habitus in eo cõſpectiores continentur? An quia ſolius hominis ſanguis tenuiſſimus eſt, ac mũdiſſimus. Sanguis quippe naturæ cauſa eſt, cur permulta animalibus eueniãt, tum per mores, tum etiam per ſenſum: ratio eſt, materia enim totius corporis eſt. Quippe cum alimẽtum materia ſit, ſanguis autem vltimum alimentum habeatur, facit igitur, vt plurimum differen-

rentiæ exiſtat, ſi calidus, aut frigidus ſit, ſi tenuis, aut craſſus, ſi turbulentus, aut nitidus. an quia ex ſui cōſtitutione perfectiſſimū obtinet ſenſum tactus? quod experiméto cōprobatur in ipſis hominibus. Quippe qui molles obtinēt carnes, acumen & acrimoniā ingenii poſſident, quorū verò craſſior ac durior fuerit cutis, hebetudinē & tarditatem. Quapropter hominis temperatura maximè ad prudentiā ſapientiamq; videtur idonea, fortè ratione: quod in molli corpore primus maternusq; ſpiritus animę facilius funditur, & libentius expeditiusq; diſcurrit: contra durities & craſſitudo obtūrat oppīlaturq;, & ergo repagulo ſunt, ne purus & liquidus tranſmittatur. Et enim omnibus ſua cuique portio ſpiritus, ad functionē & miniſteriū tributa eſt, quo circa fieri contrà, vt à prima anima, qui præciſi abiunctiq; videantur.

viri b. cordis trac. 1 c. 8 2. d Anim. tex. in tertio d partib. anima. cap. 4. Ratio Themiſtii ibidem. Rō Themi. ibidem.

XXIIII.

Quā ob cauſam mulieris ingenium, in bonis ineptū, in malis vero promptiſſimū eſt.

Quod

Quod & Euripides in Medea ſentire videtur.

Καὶ πεφύκαμεν γυναῖκες, εἰς μὲν ἔσθλ' ἀμηχανώταται, κακῶν δ' ἐπάντων σοφώταται

An propter priuationem, quæ cum ſui natura videtur eſſe connexa? Nam, vt Philoſopho datur cernere, Fœmina eſt qui mas læſus: Priuationis verò ea cõditio eſt, vt ſemper malum moliatur, atque perniciem machinetur.

2. de generatione Animal. ca. 3. & 7. 1. Phyſicae cõſultationis text. 8.

XXV.

Quamobrem aiunt primum mulieris conſilium fore eligendum?

Vtrum, quia quemadmodum in rebus ratione carentibus, cernimus à ſuperiore Autore, in proprios fines dirigi earum actiones, & motus? Namque veriſſimum puto, quòd dicitur prouidentiam fuiſſe, q̃ & turpi deſiderium honeſtatis, & egenti opulentiæ, quantum ſit ſatis iniecerit. Sic & mulieris intellectus, & ſi boni verique rationem non capiat, ad talia tamen capeſſenda, à certa veritate

veritate plerunque dirigitur. Conſilia verò, quæ propria indagine ipſa molitur tanquam inualida, & quàmpluribus erroribus infecta relinquenda eſſe conſpiciuntur.

XXVI.

Cur mulieres corporis cultu magis delectantur, quam viri?

An quia mulierum natura imperfecta eſt: quo fit, vt ſuæ conditionis defectum artis beneficio ſupplere contendant, atq; nitantur? Natura ſiquidē cōparatum eſt, vt turpe, pulchrum & honeſtum appetat & proſequatur. An quia mentis decore carentes, corporis ornamento prorſus vacare coguntur?

XXVII.

Propter quid raro longus ſapiens eſt?

Vtrum quia corporis prolixitas ex exceſſu caloris, humiditatisque exuberantia proficiſcitur: atqui vt ſapientibus videtur complementum & perfectio, atque valentia ad noſtras perficiendas operationes, non niſi multa ſic-

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO ... ROMA

citate perficitur, quæ aſſiduè progreditur donec nos inducat ad interitum noſtri. Siquidem corporis conſtitutio, à ſui primordio ab vltima humiditate profluxit. Caloris inſuper excellentiâ authoritate philoſophi tranquillitatem mentis, iudiciumque peruertit.

XXVIII.

Quam ob cauſam multitudo Principum mala?

Quod & Homerus ſentit.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς

Vtrum quia vbicunque fieri poteſt, vnum eſſe quàm plura melius eſt, vt Philoſophi fert ſententia? An quia ſi imperium in tyrannidem tranſeat, ac conuertatur, ſatius eſt vnius quàm plurium ſubire iugum? An quia ad commune Reipublicæ commodum, rara imperantium multitudo reſpicere conſueuit? Quo fit, vt vno diſſentiente maximum vniuerſitati immineat malum. Facilius quippe eſt vnum, quàm plures ad bonum

bonumdiſponi. In principatu enim multorum, non deſunt inuidiæ, iurgia, contentiones, rixæ. Proinde cum experimẽto comprobatum ſit regnum non capere duos, quàm veriſſimè illud Ariſtoteles enunciauit: Multitudo Principum praua. vnus ergo ſit Princeps.

12. prioris Philoſophiae, in fine.

XXIX.

Cur, cum caeteris animalibus cor in medio ſit pectore, homini ſolum paulo vergit ad laeuam.

Vtrum ut eius partis refrigerationẽ moderetur, atq; compenſet? Omnium enim animaliũ, vt Ariſtoteli placet, maximè homo refrigeratam habet partem ſiniſtram. An, vt medicis videtur, vt hepati magis cederet? quod in parte dextra collocatum eſt.

3. de part. animal. cap. 4.

XXX.

Quam ob cauſam mulier virum, qui eam defloraverit, praecipuo amore proſequitur?

1. Phyſico. 1[illegible]

Vtrum qa, quemadmodũ materia formã, ſic fœmina marẽ appetit? An obve

Plato in Sympoſio. recundiã? Nam, vt diuino libuit Platoni, Verecũdia amorem proſequitur. Rationabile eſt, vt illũ, qui ſui pudoris vincula relaxauit, vehementer admiretur & amet. An qa præcipuæ delectationis initium maximam alteratioñe inducit in toto, qua poteſtates animæ maximè oblectantur, & ei immobiliter adhærent & acquieſcunt? Quapropter Heſiodus, Puellam uxorem ducere præcepit.

Auerr. Coeli l. 2. Cõ. 42. & l. cap. de Subſtantia orbis, & philoſo 4. de part. animal. cap. 5.

XXXI.

Quamobrem noctes plenilunii calidiores ſunt, cum Mathematicorum ſententia, Luna frigida ſit natura?

An quia Peripateticorum autoritas præferenda eſt aſſerentiũ, Lumen quodlibet calefacere, quatenus reflectitur.

XXXII.

Cur noctes autumnales frigidiores ſunt uernis?

Vtrum quia tunc temporis aer maximè rarus eſt? Rarefacta autem corpora, maximè diſpoſita ſunt, vt quamcitiſſimè calefiant & refrigeſcant. Quod & in

in aqua eſt facie cernere: Nam qui circa Pontum ſunt, ad piſcium venationes, glacies aqua calida decidentes, circunfundunt calamis, ea ſiquidem ratione, quia citius cõcreſcit. Vtuntur enim glacie quaſi plumbo vt calami conſiſtant. Nam, vt Philoſopho videtur, maximè confert ad celeritatem concretionis, prę calefactam eſſe aquam.

XXXIII.

Cur corpora autumno magis laeduntur a frigore quam Vere?

An quia Vere aſſueta frigiditati corpora ad caliditatem accedunt? quare naturalis, & non ſubitaneus eſt motus, Autumno autem, a calore ad frigus, nulla aſſuefactione, aut medio interpoſito, properant: quare neceſſe eſt ea proferri. Natura autem ſubitaneas mutationes non patitur, ſicut Galenus ſentire videtur.

Tertiae Peritae artis.

XXXIIII.

Cur homines piloſi maxime ſunt ad libidinem prompti ac procliues?

Vtrum quia in his maxima copia excrementi eſſe præſumitur & ſeminis, vt philoſopho videtur?

XXXV.

| de generat. |
|:ialiũ, |
|ap.5. |

Cur homines, qui paruum caput obtinẽt, naturaliter ſunt iracundi?

An quia paruo exiſtente capite, cerebro cordis caliditas, propter oppoſitionem contrariæ qualitatis, debito modo non poteſt refrigerari? Atqui ira ex ſanguinis ebullitione circa cor, propter deſiderium rei contriſtantis contingit.

XXXVI.

Quã ob cauſam, vbi homo minxit, e veſtigio comprimit anum?

An quia ſtatim aer ad replendum vacuum proficiſcitur? Quare aeris frigiditate membra alterari, & inhorreſcere neceſſe eſt.

XXXVII

|Ari.lib. |le mor- |e & vi- |a.

Quã ob rem nonnulli ex triſtitia perierũt, quidam vero ex gaudio, ex ira vero nulli?

An quia gaudiũ intima viſcera prorſus refrigerat? Triſtitia verò interiora

extin-

extinguit & ſuffocat,exteriora frigefacit? Calore verò manente,ſtat vita, natura:vt Philoſopho datur cernere,Permanſio animæ in calido naturali, vita eſſe dicitur.

XXXVIII.

Cur pubeſcentibus,dum ſemen ferre incipiunt,vox immutatur?

Vtrum quia cor(vt ſolertiſſimus Naturæ rimator Ariſtoteles ſentit, quicq̃d Medicis videatur) ſanguinis, & venarũ principium eſt:quo fit,cùm in parte ſuperiori vocatum ſit ſeminalis excrementi mutatio,hic primum innoteſcere neceſſe ſit.Ex quo fit, vt etiam voces cum marium, tum fœminarum immutentur,dum ſemen ferre incipiunt.

De pa. aĩaliu. ca.3. e 5. de g nerati. animæ cap.7.

XXXIX.

Cur lebetis pleni aqua ferueſcente,fundum frigidum eſt?

An quia calidi vapores ſurſum tendunt?Quare cum ſuperiores calefiunt, fundum etiam interea frigiditate aquæ contiguæ frigefit.

XL.

Cur grana, quae aeſtiuo tempore formicae in horreis reponunt, corroſa vna ex parte reperiuntur.

Vtrum quia à natura diriguntur, vt particulam primam, in qua virtus ſemi naria cōſtituta eſt, abſumant ne pullule tur. Hercules. Illic germinātibus ꝓpriis laboribus, fraudarentur alimento, priuatu neceſſario.

XLI.

Quam ob cauſam matres ardentius amant filios, quam patres?

Vtrum quia magis elaborauerunt? An propter maiorem certitudinem, quam habent de ipſis? vt Ariſtoteles.

XLII.

Quam ob cauſam pater non aeque amaẗ a filio, quemadmodum filius a patre?

Eth. p. 8. Vtrum quia, vt ſapientibus videtur, amor non retrocedit, ſed aſſiduè ad vlteriora progreditur quandoquidem amorem natura viuentibus inſeruit, vt ſpecies ipſa perſeueret, quo fit vt natura

le

le deſiderium, neglectis prioribus, ſemper futura reſpiciat.

An quia, vt Philoſopho videtur, pater habet aliquid ſui in filio: filius nihil ſui in parte repoſuit?

XLIII.

Cur materia ad filii productionem actiue non concurrente, ſecundum ſententiam Ariſtotelis, filii ex maiore parte potius matris effigiẽ prae ſe ferunt, quam patris?

Vtrũ quia omnes ſimilitudines, quæ in humana natura vel ſpecie continent, poteſtate & virtute in ſemine patris ſũt. Quo ſit, vt plerunque filius neutri aſſimiletur, ſed auo vel proauo, quandoque vero nulli ex eorum familia ſimilis eſt fœtus.

An quia ex forti imaginatione hoc prouenit. Tales enim vehementi admodum amore vxores proſequi conſueuerunt. Nam, vt Auicennę fert opinio, cõtingit plerunque corpus ab effectibus animalibus immutari: valde enim admodũ imprimunt res naturales. Quẽad- *Auicen in 2 Sẽ primi, ca. 24*

modumc

modum euenit, vt puer illam præ ſe ferat, cuius effigies fuerit præconcepta in ipſo concubitu mulieris & viri. Et huic ſententiæ vulgares qui rerum cauſas, & habitudines non capiunt, minimè acquieſcunt, ſapientes verò illi aſſentiunt, tanquam poſſibilia continenti. Et proinde euenit, vt ſanguis ad exteriora moueatur, & profluat in eo qui rubeas res maximè quadam applicatione animi, cõiectat & conſpicit. Eodemque modo dentium ſtupor contingit dum aliquẽ, rem acritudine participantem comedere cernimus. Et plerũque membra eadem in nobis languent, cum aliquẽ dolere in talibus intuemur. Sępe etiam noſtri corporis cõſtitutio immutat, propter timoris exceſſum.

XLIIII.

Quamobrem aſini, vt in prouerbio eſt, agiliores in prima aetate eſſe dicuntur?

Vtrum quia eorum natura & cõſtitutione exiſtente melãcholica ab ętate, cõtrariarum qualitatum cõpenſatione, ne

ceſſe eſt temperiẽ prouenire? Melancholica ſiquidem natura frigida eſt & ſicca, pueri autem calida & humida. Hoc etiã in pueris videmus melancholicis, quippe qui in pueritia ingenio maximè pollent, & ante expectatũ ſapientia, & prudentia fulgẽt, vt indiſcriminatim, quicquid lubet, in poſterum de eis ſperare tibi polliceri valeas, quorum tamen ingenia in ætatis progreſſu marceſcunt. Quare quàm ſcite & elegãter elogium illud apud græcos emanauit. Eſto malus, vt viuas, taliũ nanque natura quàm breuiſſima eſt.

XLV.

Cur in Ponto & in Scythia non ſunt aſini?

An quia maximè frigoris impatiens eſt eorum natura, vt Philoſopho placet?

De Natura animaliũ lib. 8. cap. 25. & 3. de Gener. animaliũ c. 6.

XLVI.

Cur clericorum & mulierum auariſſimum genus eſt?

Vtrũ quia virtutis habitus ex frequẽtibus actionibus ꝑficiſcitur? Cum igit clerici filiis vxoreq; careãt, ſuas eroga re

re diuitias nulla neceſſitate cogunt, interea accipere ac congregare aſſueſcũt, ſicque auari euadũt. Nam, vt Philoſophus aſſerit, Quales ſunt actus vniuſcuiuſque, talis tandẽ & ipſe euadit. Mulierũ autẽ natura, vt ſæpe diximus, imperfecta eſt, proinde ſibi ad plenũ ſatisface re impoſſibile eſſe autumant. Quare cõgregant, & retinent, vt ſuæ indigẽtiæ eo modo quo poſſunt occurrant, & quod natura illis nõ tribuit, arte & induſtria aſſequi enituntur. Eadem, vt puto, ratione euenit, vt ſenio cõfecti auaritiæ ſtudeant. Aetatis nanque & naturæ deſtitu ti auxiliis, fortunæ bonis inhiare ꝓponunt, vt per ea defectibus ſubueniant.

XLVII.

Cur in bello potius, quam extra vulnerati minus dolent?

In libro. de Senſu & ſenſibili. 2. de Ani. Vtrum quia virtutes animæ, ad aliã partẽ tendunt? Nam, vt philoſopho videt, ad alia fortiter intẽti, delata ſub oculis nõ videmus. An propter iram, quæ vt ſapientibus videtur, tam interiora, quam

quam exteriora mēbra calefacit? Calore autem anima (vt Ariſtoteles inquit) omnia operatur, quare cōtingit iratum ex illato vulnere tardius refrigeſcere, idemq; euenit, vt minus tardius doleat. *textu. 41. & 130.*

XLVIII.

Quam ob cauſam ſi Solis aut Lunae contingit deliquium, admiratur; cum autem ex ſeminibus plantae aut animalia progignantur minime?

Vtrum quia a rebus conſuetis admiratio cadit, vt ſapientibus videtur, & negligit anima de ipſis inquirere veritatem. Quod autem raro euenit, excitat admirationem, & inducit intellectum ad inquirendum & perſcrutandum cauſas eius. *Auicenna de uiribus cordis, textu. 1. ca. ult. & Boet. 4. De Conſolatione, titu. 5.*

XLIX.

Quam ob cauſam ex ſeminis diuturna retētione capitis graueda, & memoriae hebetudo, & cogitatiuae mala diſpoſitio cōtingit

Vtrum, quia cerebrū ex ſeminis exuberantia grauet & impediat? An quia ſemen diu retentum mala & venenoſa effici-

efficitur qualitate?quo fit, vt vaporatio eius ad caput lædat nimis.

L.

Propter quam cauſam clerici & monachi mortem prae alis aegre ferunt, ac perhorreſcunt?

Vtrum quia natura earũ frigidi cordis extat,& melancholica eſt ? An quia prorſus funditusq́ue ſe interire animaduertunt,quandoquidem nec in propria, nec in poſterorum natura conſiſtũt,ubi ex vita migrauerint.

LI.

Cur,cum plantae nutriantur,& a qualibet digeſtione aliqua ſuperfluitas decidatur, nullũ eſt tamen in eis cernere excrementum?

Vtrum quia terra eis æquè calorẽ perinde acvere vtitur propriis?Nanque radicibus alimentum iam ex terra confectum hauriunt, ideo in ſtirpibus contrahi minimè ſolet.

LII.

Cur plantae quae frondes amiſerint,denuo recipiunt,& animalia pilos:& pennas,quas, ami-

amiſerint, iterum recipiunt, hominibus autem quibus caluitium contigerit, nunquam capilli redeunt?

Vtrum quia anni tempora, illius corporis mutationē afferunt, ita vt primò temporū mutatione viciſſitudo gignendi amittendiq́ue ſequatur? Vt animalia pennas, & pilos, plantæ frondes ſi dimittant, recipiant, hominibus verò caluitium per ætatem euenit. Aetatibus vero reuerſionem natura non tribuit.

LIII.

Cur aeſtas omnes aegritudines terminat?

Vtrum quia, vt Auicennæ videtur, ſi virtus & natura conſtiterit, inueniet aerem ſolutioni & digeſtioni, & expulſioni promptiſſimum, ſi verò proſtrata fuerit, calor cōtinentis magis ipſam proſternet? laxat.n. corpora debilia, quapropter ęgro pernicies adueniet: & interitus.

LIIII.

Quam ob rem aeſtate, ſiquis manus in aquam adiiciat, magis refrigeſcat aqua mota quam quieſcente?

Vtrum quia particulæ aquæ manum contingentes, à calore manus caleſiunt? Siquidem omne agens in materia cum patiente communicans in agendo rurſum patitur: mota autem aqua, neceſſe eſt patefactas particulas ſegregari alias que frigidiores ſuccedere.

LV.

Cur nonnulli malae habitudinis conſtitutionis plerunque diutius viuunt, aliis ſanguineam aut meliorem naturam habentibus?

Vtrum propter regiminis peruerſum ordinem? Aut melius reſpondebo, diſpoſitiones in eis latentes diuerſas eſſe. Infinitus quippe eſt, vt Auerroi videtur, elementorum numerus in naturæ ſuppoſitis, quoniam præter naturæ autorem intellectus non poteſt capere.

LVI.

Cur medicorum ſententia, ſuffocatio matricis quae ex contentione ſeminis contingit, ſaeuior eſt illa, quae ex retentione menſtrui excrementi prouenit?

Vtrum

Vtrum quia quãto aliquo excrementum perfectius eſt dum in ſua naturali diſpoſitione cõſiſtit, tantò cęteris deterius redditur, dum ab eo remouetur & ad contrariam qualitatem permutatur? Quod in aceto etiam eſt cernere: quippe quo melius eſt vinum, quod aceſcit, eo acetum eſt acutius. Eadem ratione euenit, vt qui ſe inuicem nimis amauerint, occurente diſcordia, maiori odio ſe proſequantur.

LVII.

Cur nauigantibus, terra & res quae quieſcunt, mobiles videntur?

Vtrum quia viſionis ſenſorium, mota naui, neceſſe eſt per accidens moueri? Quo fit vt ſenſibilium ſimilitudines recipiantur cum moto.

LVIII.

Quare ſenſus viſus prae caeteris diligim⁹?

An quia, (vt inquit Ariſtoteles) rerũ differentias nobis oſtẽdit? An quia eius cognitio magis quàm cæterorum à materia ſeiuncta eſt? An quia amoris pręci

pua vis,(vt diuinus inquit Plato)in eo conſtituta eſt.

LIX.

Cur cum ſenſu viſus baculus in aqua fractus appareat, non tamen ſic iudicamus?

Vtrum quia viſum errare comprehēdimus ſenſu tactus. An quia non ſecundum eandem potentiam iudicamus, per quam phantaſmata fiunt? Signum autem, quia Sol pedalis videtur: & per digitorum permutationem, vnus duo videtur, attamen non aſſentimur duo eſſe.

LX.

Cur volentes aliquid à remotis intueri, manum ſupra viſionis ſenſorium admouent?

An quia motus nō interpellātur, ſed à longè directi ſenſoriū ſubeūt integri? Eadem ratione, vt Philoſophus ſentit, Animalia quæ prominentibus ſunt oculis, procul cernere nequeunt, quæ contrà, intus, in cauo oculos habent poſitos, longè aſpicere poſſunt: quoniam motus in vaſtis non diſſipatur, ſed recto tramite meat.

LXI.

Quam ob cauſam quidam a remotis vident aliqua obiecta, quae ſi propinqua fuerint, intueri non poſſunt?

Vtrum quia res viſibiles non videntur, niſi mediante aere lucido? Oculi verò imbecilles maiori copia luminis indigēt, quàm oculi bene diſpoſiti. Obiecto autem procul poſito à viſionis ſenſorio, in ipſo interſtitio plus luminis intercipitur Aut quia motus qui a ſenſibili remoto ad ſenſum debilem proficiſcitur debilis eſt, quem ſenſus ſuſtinere poteſt: qui autem de propinquis viſibilibus cauſatur, fortis eſt, quem viſus debilis pati nequit. Quod in decrepitis eſt cernere, quippe qui propter viſus imbecillitatem, à remotis vident, & tenues literas in ſolis lumine legere poſſunt, qui tamē è propinqua diſtātia, in lumine cādelę aut Lunæ legere aut videre nequeunt.

LXXII.

Cur quidam propinqua ſenſibilia vident, remota autem videre nequeunt?

Vtrum propter viſus imbecillitatem, quippe in talibus videndi facultas debilis eſt & nō vnita, quo fit vt indigeat forti motu, vt contingit illis, quorum oculi ſunt valde eminentes: qui, vt dictum eſt, procul cernere nequeunt.

LXIII.

Cur volentes directe ſagittas emittere, comprimunt oculum?

Vtrum quia virtus viſibilis, tunc ex vnione ſpecies magis vnita redditur: quo fit, vt ad ſuas actiones promptior reddatur, atque potentior?

LXIIII.

Quam ob rem qui diu in tenebris verſati ſunt, ſi repentini maximo ſplendori occurrant obcaecantur?

Vtrum quia ſapientium conſenſu natura ſubitaneas mutationes nō tolerat? Aut quia viſibilis ſpiritus in talibus paucus eſt, qui gaudens ſuo ſimili, dum lumini obeat, diſſoluitur? Aut quia iſti ꝓpter luminis deſiderium, quo lōgo tempore caruerant, aſpectum rerum viſibilium

lium & luminis diu proſequũtur? Quo fit, vt virtus proſtrata amplius debilitetur; quod etiam in illis qui famem longo tempore perpeſſi ſunt, euenit: quippe qui cibum magna cum auiditate capiũt, etiam plus cibi aſſumunt, quàm virtus eorum digerere poſſit: quo fit, vt multi hac de cauſa depereant.

LXV.

Quam ob rem obtuse videntes, paruas minutasque literas ſcribere conſueuerũt? Mirum enim eſt, vt qui obtuſi ſunt oculis, rem faciant quam eorum facere intereſt, qui acumine valeant oculorum.

Vtrum quia proximè poſita, magna eſſe videntur, illi autem oculis proximè admotis ſcribere ſolent? An quia cõtractis palpebris ſcribant: Fit enim pro imbecillitate, vt ſi laxatis diductiſq; oculis ſcribãt aſpectus diſtractus paſſusq; hebeſcat, ſi adductis & cõniuẽtibus in vniuerſũ depromptus acutius videat. Quod tamẽ angulum informat exiguum, efficit neceſſariò, vt exiguæ literæ ſcribantur.

LXVI.

Quamobrem ſiquis nocturno tempore prope tranſeat, & oculos admoueat, longius videt, quam ſi manſerit erectus?

Alber. Ma-- nus. 2. de Anima, tra ta. 3. a. 4.

Vtrum quia perſpicuum terminatũ, & ſi minus luminis capiat, non errat, diutius tamen illud retinet, quod per aliquam diſtantiam illuminare poteſt, ſicque viſui confert ad videndum?

Quia lumen, quod ex ſtellis in aere eſt diffuſum, reflectitur a terra reflexione imbecilli, & ſic diſtantiam aeris terram ambientis illuſtrat.

An quia obſcuri vapores, aerem obtenebrãtes, non prope terram, ſed in aere remotiori ſupernatãt, quo fit vt in aere plus viſum impediant, quàm per terrã?

LXVII.

Propter quid, qui malum aliquod operantur, oculis & vultu diſſimulare nequeunt? quod & poeta ſentit

Heu quam difficile eſt, crimen non prodere vultu?

Vtrum quia, vt Palæmoni & Phyſio ni

ni videtur, oculus eſt nuncius cordis, ſicut animæ ſpeculum, in quo omnia refulgent & emicant?

An quia corporis particula infirmiſſima, & laxior, refertaque meatibus eſt? Quo fit, vt omnis alteratio q̃ ex corde exordiũ ſumpſerit: quod, vt Peripateticis videtur, omnis ſenſationis motus atque cogitationis principium eſt, ad oculos illico proficiſcatur. *Quinto de Generat. animalium cap. 2.*

LXVIII.

Quamobrem oſcitantes, aut ſpiritum reddentes accipientesve, minus audiunt?

Vtrum quia extremum ſenſorii auditus ad partem ſpiritalem terminatur? quo fit, vt quatiatur, moueaturq; vnà cũ ſpiritali inſtrumẽto, quoties illud ſpiritum mouet: mouetur enim cùm mouet. An quia multus ſpiritus inter oſcitandũ, aures etiam intrinſecus ſubit, vt motio vel ſenſus percipi poſſit, quum trudit ad aures maximeq; poſt ſummũ? Strepitus autẽ vel aer, vel aeris affectio eſt: igitur cũ interiore remittitur, exteriori illi *Par. 1ũs primo, Proble. 2.*

occurrenti efficitur, vt motus interioris ſtrepitus motũ exterioris retorqueat atque offuſcet.

LXIX.

Cur nihil ſuae generationis & corruptionis, ipſum poteſt eſſe ſui cauſa?

An quia perſiſtere oportet ei quod mouetur, & generãs ei quod generatur: aliquod autem prius ſeipſo eſſe impoſſibile eſt?

LXX.

Cur mulierum corpora laxata ſunt & mollia, piliſque carentia & minora corporibus maritorum?

Vtrũ quia fluxus mẽſtrui excremẽti? Nãq; cũ illo ſuperfluitates ex quibus pili naſcuntur, profluunt, & ex quibus caro & corporis affectus repleri poſſẽt, quare etiam corpora minora obtinẽt. Inde etiam proficiſcitur, vt earum venæ latentiores ſint quam in maribus.

LXXI.

Cur dum aliquid horrẽdum cogitamus, terrore concutimur?

Vtrum

Vtrum quia cogitatio & intelligẽtia rerum, virtutem atque valentiam obtinet? Nam (vt inquit Plato) rationes vtique cum iis rebus quas exprimunt, cogitationem quandam habere videntur. Species ſiquidem calidi aut frigidi, aut rei delectabilis vel contriſtantis, talis exiſtit, qualis natura rerum; ſicut Philoſophi protulit ſententia.

An quia ad compræhenſionem alicuius horrendi, reuocatio caloris ad interiora conſequitur: quo fit, vt partes exteriores frigeſcant, & tremore quatiantur. *In lib. de morib. animalium.*

LXXII.

Cur mares in ſua natiuitate primo caput emittunt, foeminae vero pedes?

Vtrum quia partes in maribus ſuperiores, maiores ſunt: in mulieribus autẽ inferiores? Natura ſiquidem marium calida eſt: calidi verò eſt ſuperiora mouere. Quo fit, vt ſuperiora in maribus maiora ſint. Mulierum verò natura frigida & frigidum ad inferiora tendit. Quo fit

vt

vt inferiora mulierum maiora & grauiora ſint,& ideo grauãtibus magis partibus tendunt ad lucem.

LXXIII.

Cur mulierum multitudo ſub aliquo duce, ſine tumultu duci non poteſt?

An quia natura earum inſtabilis eſt? Eadem ſiquidem ratione Philoſophus aſſeruit paſtores capris non inſtituere ducem: quippe quia earum natura non ſtabilis, ſed lubrica atque mobilis eſt. An quia mulier natura garrula eſt, & maledicentior,& mordacior: querula præterea, anxia, & magis deſperans, quam vir atque imprudentior & mendacior.

5. de natura animal. c. 19. 5. de natura animalium. cap. 2.

LXXXIIII.

Quamobrem raphanus digeſtioni aliarum rerum maxime confert, cum tamen ipſe indigeſtus remaneat?

Vtrum quia ſubſtantia eius,ex diſſorminibus partibus conſtat? Sunt nanque in eo particulæ quædã tenues digerẽdis cibis ſatis acommodatæ, quibus reſolutis

remanent

remanent particulæ denſæ quæ actio-
nem caloris digerentis ſubterfugiunt.

LXXV.

*Quamob cauſam campana ſonante ſi ba-
culo aut clauo quieſcente tangatur, ſaepe
frangitur?*

Vtrum quia tunc quidam tremulus
motus in ea gignitur? quo fit, vt omnes
eius partes extra naturalem poſitionem
cōſtituantur: quem motū momento de-
perdere impoſſibile eſt. Admoto igitur
impedimẽto, particulę extra proprium
ſitum manenti, duorum alterum neceſ-
ſe eſt contingat, vel quod motus momẽ-
to diſpereat, vel quod pars illa cedat per
ſui fracturam. Primum autem fieri non
poteſt, quapropter neceſſario aliud ſe-
quitur.

LXXVI.

*Cur Ciconiae ante cibum ventrem compri-
munt, poſt cibum vero ſoluunt?*

Vtrum quia ſui ſtipatione infirmum
ſtomachi orificium claudunt obturant-
que? Quapropter ante cibum aſſum-
pta,

pta, ventris profluuinm coniungunt ſtringuntque: ſi verò poſt cibum occurrant, partes ſuperiores ventris eadem ſtipatione comprimunt: quo fit, vt partium ſuperiorum comprehenſione totus cibus extrudatur & profluat: idem etiam in conſimilibus fructibus euenit.

LXXVII.

Cur ſcindentes ligna facilius ſcindunt ſecundum ſemitam longitudinis, quam ex tranſuerſo?

An quia in ligno aliquæ particulæ oblongæ intenduntur? quemadmodum villi in animalibus, quæ per directum progrediuntur: quo fit vt in ſciſſione ipſa vna pars aliam ſibi propinquam trahat.

LXXVIII.

Cur haſta percuſſa ex vno extremo facilius peruenit ſonus ad aurem alicuius in alio extremo directe conſtituti, quam ad aurem alterius magis propinqui, hoc percuſſo a latere exiſtentis?

Verum quia, vt dictum eſt, in ligno meatu

meatus quidam oblongi ſunt per dire-ctum extenſi, & aere replentur: illi au-tem ex tranſuerſo, aut a latere non pro-grediuntur? Quapropter percuſſa haſta aut trabe in vno extremo, aer in prædi-ctis meatibus latitans recipit ſonum. Cum autem liberius exire nequeat ſo nus, facilè defertur ad aurem in alio ex tremo conſtitutam è directo: à latere au tem meatus illis nõ progrediuntur: qua re ſonus ille modò percipi nequit ita di ſtinctè.

LXXIX.

Propter quam cauſam tempeſtate noſtra non ſunt viri in vnaquaque facultate cele-berrimi?

An quia, vt ſapientibus videtur natu ra hominum diminuta, & imbecillis eſt, & vt Solino videtur, corrupta ſucceſſi-uè noſtri proles temporis per naſcentiũ detrimenta? An quia à principibus viri virtute prædíti paruipẽduntur: virtutis autem ſublato præmio, nullus eſt qui virtutem amplectatur? An aliter re-

ſpondebo mundum qualibet ætate perfectum eſſe, nullumq; eſſe momentum, quo hic, quæ ad ſui decorem, perfectionem atque integritatem attinét, careat? Non enim totius habitabilis terræ perfectio nobis innoteſcit. An ita natura comparatum eſt, vt ſemper poſterius de ſuo tempore conqueratur.

LXXX.

Propter quid apud principes adulatorũ plurimum valet authoritas?

Vtrũ quia, vt Plutarchus retulit autoritate Platonis, ſeipſos diligũt? Nimius enimuerò & immoderatus ſuiipſius amor adulatores admittit, illiſq; cedere cogitur: An quia, vt noſtra fert ſentẽtia, carent lumine mentis? Nam & involucrum & cœleſtiũ genere animalia ſunt quæ propter ſuæ naturę prauitates, fœtidis gaudent, quorum etiam intuitum dies excæcat, nos illuſtrat.

LXXXI.

Cur philoſophi noſtrae tempeſtatis magna ex parte ſunt deprauatis moribus?

Vtrum

Vtrum quia vilipendio ſunt principibus? Aut, vt ratio videtur, quia propter philoſophiam ipſam falſis criminationibus proſequuntur, credentes ſe talia præmia referre, quia philoſophiæ fuerũt obſequuti: quare à virtute ad vitia deficere cõpelluntur? An fortè quia errore ducti, credunt totam philoſophiæ veſtem ſibi vẽdicaſſe, arreptis quibuſdam ab ea panniculis? quare à nobis rectius ſophiſtæ quam philoſophi nuncupãtur.? Hercules. Philoſophorum intereſt, infracto animo eſſe in vtraq; fortuna. Malè quippe philoſophantur, qui philoſophiæ dediti ſunt, vt à principibus honorentur: & eorum deſiderium non à natura dirigitur, ſed errore & impetu falſæ credulitatis impellitur.

Cur irati in principio expalleſcunt, poſteà vero rubent?

An quia ex appetitu vindictæ propter rem contriſtantem calor & ſanguis ad præcordia reuocantur: quare neceſſe eſt partes exteriores palleſcere? Vbi verò decre-

decreuerunt executioni mandare quod appetunt, calor etiam ſanguinis ad partes exteriores progreditur: quare ab eis tunc maximè timendum atque cauendum eſt.

LXXXIII.

Cur habentes raros dentes & paucos ſunt breuiori vita.

Vtrum quia argumento ſunt generationis primordia fuiſſe debilia? nanque ſi informatiua virtus conſtitiſſet, & materia fuiſſet obediens talis raritas minimè in dentibus appareret. An iudicium eſt hoc, denſum eſſe os capitis, quo cerebrum inualidum eſt: quare minus ſit ſp rationibus opportunum, ita vt celerite putreat, vt quod ſua natura humidu ſit? Nam & cætera, cum non mouentu atque exhalant, facilè corrumpuntu Quo etiam ſit, vt homo capite pilo ſo maximè ſit, & diutius, quàm fo mina viuat; futurarum ſui capitis b neficio. An quia cibum malè cont ſunt? Cibi autem illa minutatim c
ui

uiſio facit, vt calor facilius conficiendo expediat.

LXXXIIII.

Cur ſerpentes ſplene & teſtibus carent?

Vtrum quia cruribus carent, idcirco ſplene carent:teſtibus verò, ob ſui corporis longitudinem?

LXXXV.

Cur ſerpentes prae caeteris eiuſdem generis animantibus, caput vertere aduerſum, reliquo quieſcente corpore, valeńt?

An quia inſectorum modo, ſtructura volubili conſtant,& vertebras chartilaginoſas & flexibiles habent? Euenit igitur ſerpentibus neceſſariò hac de cauſa. Melius verò vt ita vitare poſſint quæ ab aduerſo noceant:cum enim prælongo ſint corpore,& pedibus careant, inepti ſunt ad conuertendum tunc, dum contrà ea quæ à tergo incuruant: nihil enim vtilitatis eſſet, ſi caput erigere quidem poſſent, iram agere nequirent.

LXXXVI.

Cur chamaeleo variis coloribus immutatur,

tatur, & multiformis efficitur?

De par. animalium li. 4. c. 10. Vtrum quia, vt Philoſopho videtur; omnium ouiparorum pedeſtrium tenuiſſimus eſt, quippe qui omnium maximè inopia ſanguinis rigeat? Cauſa ad mores animæ eius referenda eſt: præ nimio nanque metu multiformis efficitur, metus enim eſt, reſtringere per inopiam ſanguinis calorisque.

LXXXVII.

Quamobrem crura femora, ſuraeque hominis carnulenta ſunt, cum caetera animalia non modo viperea, verum etiam quae cruribus conſtant, vacua carne haec habeant?

Neruoſa enim, oſculéta, ſpinoſa, rigida,

Vtrum quia homo ſolus animalium erectus incedit? Vt igitur facile ſuſtinere ſuperiora poſſet natura corpulentiam parti ſuperiori dempſit, inferiori addidit. Itaque nares carnoſas fecit, & femora & ſuras.

LXXXVIII.

Cur animalia multum pinguia, cito ſeneſcunt, citoque intereunt?

Vtrum

Vtrum quia parum ſanguinis habent, cum copia ſunt abſumpta ad pinguedinem? Quæ autem parum ſanguinis habent, hæc ad interitum ſunt opportuniora. Interitus quædam ſanguinis inopia eſt, quodque parum poteſt affici, tamen à frigore quolibet, tum à calore facile poteſt.

LXXXIX.

Cur ſolus animalium homo, erectus incedit?

Vtrum quia natura calidiſſimus eſt? An quia, vt Philoſopho videtur, eius natura atque ſubſtantia diuina eſt? Officium diuini eſt intelligere atque ſapere, quod non facilè eſſet ſi vaſta corporis moles accederet. Pondus enim tardiorẽ reddit & mentẽ & ſenſum communem. *2. a Partibus. comen. 7 lib.4.*

XC.

Cur caro oſſi contigua, ſuauior eſt guſtui?

Vtrum quia per compenſationem contrarii recipit temperiem? Natura ſiquidẽ carnis calida & humida eſt, oſſis *De part animalium. cap.8.*

vero frigida & ſicca eſt. Quare ex extremis coutrariis medium prouenire neceſſe eſt.

XCI.

Cur inter comedendum loqui uetitum eſt?

Vtrum quia ante gulam per quam cibus & potus deuoratur, arteria poſita eſt ad quam ſpiritus ad pulmonem proficiſcitur, hæc autem à cibo vel potu ingrediente infeſtatur? Attamen natura ad hoc mollita eſt minorem linguam ſiue lingulam, quę arteriam operiret: hæc autem aperitur dum loquitur. Quare cibus in eam facile ingredi poteſt: quo fit vt ſtrangulationes, tuſſes, facilè inuitentur. An quia locutio cibi debitam impedit contritionem? Quo fit, vt cibus non congruè digeratur.

De par. anima iū lib. 3. c. 3.

XCII.

Propter quid vinum aqua commiſtum, aliquo modo citius inebriat?

Io 1. Sec. 8. Vtrum quia aqua citius vinum diſcurrere facit? Eadem ſiquidem ratione muſtum, teſte Auicenna, citius inebriat, quàm

quàm vinum: quia pars aquæ ei commi
ſta ipſum penetrare facit.

XCIII.

Quam ob cauſam magnates, & in maximis dignitatibus conſtituti, plerunque podagrae articulorum doloribus infeſtantur? *Auicena Sē in 3. de Remin.*

Vtrum quia diuerſis cibariis ad ſatietatem ventres ingurgitant? Atq; medicorum ſentẽtia, nihil deterius eſt quàm diuerſa cibaria ſimul aſſumere, & poſtea magnam eius, quo comeditur & bibitur, temporis moram in comedendo apponere. Audit enim poſtremo aduenıente cibo primum iam aliquo modo eſſe confectum, quare citius cibationis particulę confirmitates non retinentis, inde crudi & mali humores oriuntur per articulos decernenres. An propter vini puri exuberationem, & ob ocium immoderatum exercitiumq; incongruis temporibus factum? An propter venereũ vſum intenſum, qui virtutem digeſtiuam maximè proſternit? Hercules, his maximè timendũ eſt, vt diuinè Plotinus aſſeruit, *Galen in 1. phorij 28. co*

ne extirpeſcant, vt & nobis videtur, ne etiam bruta fiant, quandoquidem gulæ & ventri pecudum & ſtirpium more, ob noxii deditique ſunt.

XCIIII.

Cur ſubita morte occupatur, qui nimia & immoderata craſſitie ſunt obſiti, & praeſertim in prima aetate?

Vtrum quia venæ eorum ſunt anguſtæ? quare à compreſſione pinguedinis obturantur, vt ſpiritus liberè diſcernere non poſſit: quapropter calor innatus extinguit, cum etiam aeris refrigerationem non capiant. Vnde medicorũ ſentẽtia, maximè illis timendũ eſt, ne venæ rũpãtur, aut calor naturalis ſuffocetur.

XCV.

Cur in corporibus valde pinguibus phlebotomia difficilis atque ſuſpecta eſt?

Vtrum quia venas exiles latentioresq; habent? An quia pingue quodlibet exangue eſt, vt philoſopho videtur?

XCVI.

Cur, ſi Ariſtotelis ſententia, ſenſibi-

les

[margin:] ...n. & ...uicen- ...i Sē. ... tra. ...c. 1. ...alē. 1. ...artic. ...phor. ...men. ... Aui ...n in ...n. 47. ...ac. 4. ...p. 1. ... de na ...rā a- ...na- ...m. ...p. 9.

les virtutes in corde ſunt conſtitutæ, ex cerebri tamen poſterioris læſione, memoriæ:ex anterioris verò,imaginatiuæ: ex mediis autem impoſitio, cogitatiuæ accidit deprauatio?

Vtrum quia cerebrum a natura inſtitutum eſt,vt cordis calorem refrigeret? quo fit,vt diuerſis ſui partibus, diuerſimodè virtutibus, organis in corde exiſtentibus,deſeruiant. Non enim vna & eadem menſura caloris omnis animæ actus profluit.

XCVII.

Cur plerunque contingit, vt filii qui non legitimo thoro concipiuntur, ſolertiores, parentibusque magis ſimiles progenerentur?

Vtrum quia virtutes animæ parentũ ipſo in coitu ſunt vehementer intentæ? Tales enim maximo amore proſequuntur: quare cùm eorum affectus non diſtrahantur, neq; fœtus natura variabit: idque maximè veritatem continet, vbi cum tranquillitate animi copulantur. Nam coeuntibus cum timore & ira ſeu

 triſtitia,

triſtitia, plerunque filii diſſimiles gignuntur.

XCVIII.

..de artibus ani mal. c. 10.

Quamob cauſam, cum mors natura contingat, hominibus quam caeteris animalibus terribilior eſt?

Verum quia natura hominis, vt Philoſophi fert ſententia, non ſolum viuendi, ſed etiam bene viuendi rationem obtinuit? Solum quippe hominum genus, ex animantibus nobis cognitis, diuinitatis eſt particeps: cæteris autem animantibus ſola viſus cura eſt, in quo, vt Plinius inquit, ſponte naturæ benignitas ſufficit, vni quidem vel cunctis præferenda bonis, quod de gloria de pecunia, ambitione, ſuperq; morte non cogitant. Quare cum hominum genus nobiliori vita priuetur, dum occidit, grauis & permoleſta ſibi præ cæteris mors eſt. An quia cætera animantia circa præſentia verſantur, ſolus animalium homo futura proſpicit?

Natural. hiſtoriae. cap. 4.

XCIX.

Cur ſi mors natura euenit, vltimum terribilium eſſe cenſetur?

Vtrum, vt Philoſopho videtur, quia vltimum eſt nec quicquam bonum vel malum præterea mortalibus videtur eſſe. An quia inſequimur naturam, quæ neceſſitatis eſt origo: non autem naturã formæ, & finis, à qua eſt boni ratio, quã cuncta appetunt? An forte illis vltimũ terribilium mors eſt, quia ita viuere inſtituerunt, vt ſe immortales eſſe cogitarent? An illos maximè terrore quatit, qui prauis moribus vitam peregerunt? At qui virtute vixerunt, illis quippe mors moleſta nõ eſt, qđ ét Poeta ſenſit.

La morte è fin d'una pregion oſcura
Agli animi gentil, a gli altri è noia.
C'hanno poſto nel fango ogni lor cura.

An qui violenta & immatura morte occupantur maximè triſtantur? quippe qui ſenio confecti interierunt, ſine dolore ferè & terrore moriuntur. Senũ quippe natura eſt, ſicut lucerna extinctioni

parata.

parata. Et, vt diuinus inquit Plato, inter omnia mortis genera, mors quæ natura prouenit, leuiſſima & cum voluptate potius, quam cum dolore contingit.

C.

Quam ob cām, cum homo ſit naturæ terminus, aliorū cōparatione breui vita a natura donatus eſt? de quo etiam poeta conqueritur?

Viuere cornices multos dicuntur in annos.

Cur nos anguſta conditione ſumus?

Vtrum quia noſtris illis conditoribus de noſtro genere conſultantibus, rerum caducarum perfectio duratione temporis minimè menſuratur? Accidere enim inanimatorum corpora, multo quàm hominū, ratione præſtātiora eſſe. Et vt Philoſopho datur cernere, præſtat breui tēpore lętari vehementer, quam longo leuiter. An quia natura de poſſibilibus facit, quod melius eſt ſemper? Quod fieri autem non potuit, vt humani corporis cōſtitutio, & diuturnitati, & animæ operationibus conueniret. Nam ſapientum

]e par.]nima.]b. 4. c. & li. . de coe]text. . 4.

tũm authoritate; aliud temperamẽtum requiritur, primòvitæ, & aliud primò, vitæ operibus. Vtrum diuturnioris, ſed deterioris: an breuioris quidem vitæ, ſed melioris efficerent, viſum fuit, vt diuinus inquit Plato, vitam breuem melioremque diuturniori & deteriori eſſe omnino anteponendam.

CI.

Quamobrem nudum & inermem hominem natura primo genuit?

An quia natura nihil irrationabiliter neq; fruſtrà fecit? Cum autẽ homo prudentiſſimus ſit rectè plurimis inſtrumentis vti poteſt. Manus autem non eſt vnũ inſtrumentum ſed multa. Quare non bene ſentiunt, vt Philoſophus aſſerit, qui inquiunt hominem nobilem, ſed deterrimè omnium animalium conſtare: nudum enim atq; inermem creatum referunt. Cætera animalia tamen commune auxilium retinent, idque nullo pacto permutare poſſunt: at homo pro ſui arbitrio, arma permutare poteſt. Manus

enim & vngula,& cornu,& haſta,& enſis,& quidnis aliud genus armorum eſt. Cum igitur homo intellectu & manu à natura donatus ſit, de ſua nuditate & conditione conqueri non poteſt. An materiæ nobilitas, ex qua corpus humanũ fuit conſtitutum cornibus aut aliis conſimilibus inſtrumentis nõ erat idonea?

CII.

Quaeſiuit dominatio veſtra, propter quid vinum poſitum in vaſe conſtituto in aqua, ſalenitro commiſta maxime refrigeſcit?

Dixi cum aliis, hoc fieri per antiperiſtaſin, viam, per quam contrarium à contrario intendi ſolet. Verum quia, teſte Philoſopho, veritatis cauſa philoſophorum intereſt, nedum aliorum, verum etiam propria dicta emendare, ſicut mihi datur cernere, iſta ſolutio non ſatisfacit. Nam primo de Genere & corruptione, actio fit merito contrarietatis. Et tertio Phyſicorum, & nono Metaphyſicæ: omne quod agit, agit in quantum eſt in actu, & non in quantum eſt in potentia

Et

Et hoc eſt principium per ſe notum, & ab omnibus conceſſum. Manifeſtum eſt autem, quod ſalenitrum non eſt actu calidum. Nam de ſenſibilibus qualitatibus rectus iudex eſt ſenſus tactus: a potentia autem calida, quomodo antiperiſtaſis prouenire poſſit, non video. Ideo aliter dicendum puto, quòd ſalenitrum eſt actu frigidum, & aqua ibi commiſta, eſt vino frigidior. Magis autem frigidum minus frigidum magis refrigerat. Medici cauſam afferunt, ſalenitrum eſſe potentia calidum. Comparatio eſt humani corporis non abſolutè natura. Reubarbarum bene hominem calefacit, ſed equum frigefacit. Medicina enim eſt de humano corpore, vt de ſubiecto: & ad hoc non aduertebant.

CIII.

Cur pleriſque hominum philoſophia viſa eſt res mirabilis & diuina?

Vtrum quia ſicut corporis medicina, ita vt inquit lucidiſſimus Themiſtius, animæ philoſophia perfectio eſt? An

quia

quia philoſophiæ ſtudium noſtram erga Deum obſeruantiam, pietatemque multum adauget, & tanquam concalefacit? Nam cognitis his perfectè, quæ facit Deus, in admirationem, commendationemque ſui omnium animos atque corda conuertit: hanc autem admirationem propenſa charitas, fides ac ſpes certiſſima conſequuntur. An quia mirabiles quaſdam (vt Philoſophus inquit) voluptates ſui certitudine & ſinceritate parit? An quia nos ſimiles Deo reddit? An quia per eam, (vt Senecæ ſententia tulit) vnus homo contrahitur liber?

CIIII.

Cur tyranni literatos viros odio proſequuntur?

Vtrum propter morum diſparitatē? Enimuerò ita fortuna tulit, vt ſemper ab improbis moribus laceſſita iniuriis ſapientia fuerit. An quia verētur, ne ſeditionem in ciuitatibus ſua doctrina aut authoritate molliantur. An quia literis culti, ſæpe eos ſuggillare, & mores eorū

taxare

taxare conſueuerunt? Nam, vt inquit Plato, poetæ quipppe vim maximam, inter vtranque partem habent, & ad laudandum & vituperādum. Quare vnuſquiſque cui fama curæ eſt, maximè ſibi cauere dicitur, ne poeticum hominem infenſum habeat. Quod maximè Minois exēplō confirmat: quippe qui cùm Homeri & Heſiodi authoritate laudatiſſimus fuerit, cuiuſdam tantum poetæ odio fama apud homines increbuit, ipſum rudem durumque hominem extitiſſe. Et an quia tyranni plus ſe virtute præditos diuitiis ſuperare credūt, quam ipſi ab illis, literis, doctrina, ſæpe ſuperantur? Proinde euenit, vt anima quæ mutuam quandam compenſationem diuitiarum, literarumque paritatem expoſtulat, coniungi ac conciliari non poſſit.

ALE-

ALEXANDRI APHRODISEI

ſuper nonnullis Phyſicis dubitationibus ſolutionum liber, Angelo Politiano interprete.

PRoblematũ alia ſuapte natura credibilia ſunt & nota omniſque ambiguitatis & quæſtionis expertia. Quis enim, quæſo, mentis cõpos dubitet, cur volatilibus pennas natura ſit elargita? Quiuis enim prudens dixerit fomenti gratia, quaſi veſtimentis primò circundata: tum ob ſpeciem, quemadmodum greſſibilibus quoque animantibus dati ſunt villi, ſerpentibus cortices, ſquamæ aquatilibus, aut teſtæ, velut iis quæ teſtacea nuncupantur. Cur præterea aliis quidem cornua, aliis autem aculeos, aliis acutos vngues aut roſtra, aut eiuſcemodi quippiam tribuerit? Hæc enim omnia, velut agna-

tis

Digitized by Google

tis quibuſdam haſtilibus, quo ſeſe ipſa ab iniuria tuerentur, armauit. Cumque omnes natura fructus omniaq; ſemina, tum ad generandum, tum ad genus excipiendum fabricata forent, corticibus ea, aut corporibus quibuſdam mollibus, aut lignum, aut cutem imitantibus, communiuit, & quaſi intra ſcriniolum occuluit: vt rigoris, aut caloris, aut animãtium etiam quorundam iniuriam deuitarent. In pleriſq; autem ne ipſum quidem inuolucrum reliquit inutile, ſed idoneum cibatui parauit. Plantas verò ipſas frondibus cortice, cæteriſq; ſimilibus, pinnarum, villorumq́; vice conueſtiuit: vt quas præuiderat immodico frigore aut æſtu offendi poſſe, & labefactari: quin & earum quaſdam etiam ſpinis quaſi ſpiculis armauit, quibus animantium iniuriam propulſarent. Florumq; varietate partim ad ſpeciem atque ornatum coronauit: partim vti vice præconum inſtãtem fructuum paritudinẽ prę monſtrarent. Igitur qui nota hæc dilucidaq;

cidaq; ſibi poſtulāt explicari, ſunt proculdubio mente capti. Qui autem ambigunt an ſit igni inſitus calor, ii tangendi nō habent ſenſum. Qui dubitant vtrum natura ac prouida ratio conſulat iis rebus quæ oriuntur, & accidunt, quique ordinem, motum, poſitum, ductum, colores, cæteraque his ſimilia nō credūt, ſupplicio digni ſunt. Hæc itaque ſuapte natura nota ſunt Alia rurſus inexplicabilia penitus ſoli cognita Deo, ſcilicet illorum eſſentiæ autori. Nam artifex, qui ſit opus aliquod ſolertius machinatus, omnes illius actus tenet cauſas. Qui verò eius operis ſit imperitus, cauſas quoque ipſas penitus ignorat. Inexplicabiles autē quæſtiones huiuſcemodi ſunt: cur quibus alæ aut plantę, aut latera titillantur, rident, curve nonnullis cum marmora atteruntur, aut ſecantur, cum ſtridet ferrum, aut limatur, ipſo confeſtim auditu dentes obtorpeſcunt.

Cur dētium ſtuporem, qui è frigidis pomis proueniat, Portulaca tamen quæ & ipſa

& ipſa frigida eſt, ſanat? Neq; ſunt contrariorum contraria medicamenta, ſed ſimilia. Aut cur Magnetes lapis ferrum tantùm attrahit, deq; eius ſcobe viuificatur, ſuccinum verò tantum folia arida ac feſtucas aggregat, eiſque adglutinatur? Et Leo ſolum gallinaceum pauet. Villaris autem gallina edito ouo, feſtucis vndequaq; corpus purificat. Coturnices Veratro, quod toxicum homini eſt, veſcuntur: Sturni, Cicuta. Scammonia flauam bilem trahit, Colocyntha verò, & Agaricúm, & album Veratrũ, Euphorbiumque, & cœcus Gnidius pituitam, nigrum autem Veratrum, & Epythymum, nigram bilem. Quibuſdam verò ſedatur venter iis quæ perpurgant, contrà verò iis, quæ ſedant, perpurgantur. Tum alio alius cibatu magis delectatur, eumque facilius concoquit. Quis autem ignorat marinã Torpedinem, vel per ipſam lineam torporem in corpus adigere? Multum autem, ſi manus contineatur, contra torpedinem valere? In-

finita deniq; huiuſcemodi enumerare poſſim, quæ ſola experientia cognoſcuntur. Qua propter & a Medicis proprietates arcanæ appellantur. Quod enim de horum proprietate aſſertur, arcanum propemodum eſt ad cauſam afferendam. Prauè enim quidam ſolutiones horum proponunt quamplurimas, quę inutiles penitus improbabilesque ſunt. Dicunt enim purgatoria, quæ calidiſſima ſunt humores trahere: quod proculdubio falſum eſt. Oportet enim quodcunque eſſe calidum, idem & purgatorium eſſe. Nunc autem Piper cum ſit calidum, non trahit ſed concoquit, ſolidatq;. Eodemq; modo & Maſtiche & Aloe. Dicimus itaq; non reciprocari ſermonem. Nam ſi quocunque aluus ducatur, id habitum quidem calidũ, vim autem vacuefaciendi habet: non continuò tamen quicquid eſt calidum, vim quoq; habet ducendæ alui. Dicunt autem & Strutiochamelum ferrum concoquere: non proprietate quidem aliqua, ſed caliditate:

Digitized by Google

ditate: quod profectò abſurdum. Leo nanq; qui hoc animanti calidior eſt, ferrum tamen non coquit. Neq; verò apud medicos tantùm proprietates quædam ſunt, ſed apud philoſophos item ac grãmaticos: vt ea, quæ pathi, hoc eſt affectus appellantur vſibus adnotata. Quocirca de iis dũtaxat quærendũ, quæ medium quendam locum obtinent: neq; ad cognoſcendum ancipitia ſunt, & ſub explicationem cadere poſſunt. Quæ enim falſa dicũtur, ea ſunt omnibus nota. quę veritatem præ ſe ferunt, horum nota ſunt alia & conſpicua, alia obſcura & inexplicabilia: partim vero mediæ cuiuſdam ſunt naturæ, quorũ nunc expoſitionem aggredimur. Omne autem problema, aut ex habitu ipſo ſoluendum, aut ex coagmentatione, aut ex actione, aut è conſenſu erga aliquód ſimile, aut è colore, aut per ſenſus deceptionem, aut per nominis participatum, aut qua eius rei vires magis minusq; agant, aut qua durius quidq; rariusve ſit: aut maius, aut

minus, aut à tempore & ætate & conſue-tudine, aut eſſentiæ ratione, aut ex accidenti, aut ſimilium rerum conditione, qualia quæ in problematis dicuntur. Inuenies igitur, ſi has tibi proponas formulas, quácunque de te ambigatur, vocare in diſputationem poſſis. Quoniam verò haud iis tantummodò acquieſcendum eſt, quæ ad vniuerſum feruntur, ſed tanquam manu ducendus qui eruditur, age, iam ſolutiones ipſas aggrediamur.

I.

CVr Homerus homines a canicie temporum, Policrotaphus appellauit?

Quoniam vt plurimum inde cani incipiunt, quòd priora capitis humiditatis pituitatisque plus habent, quam poſteriora.

II.

Cur tantum priora capitis calueſcunt?

Quia mollia laxaq; ſunt. Cùm igitur capillus ob naturalem ſiccitatem careat ali-

alimẽtò, facilè iis partibus defluit, haud enim facile hæret velut in occipitio, qp pe quod & ſiccius ſit, & conſpiſſatius.

III.

Caluitium autem à ſiccitate ortũ ha bet. Hinc fit, vt qui criſpo ſunt capillo, quòd ſiccius caput habeant, citius calueſcant, ſerius caneſcant, ſiccitate conſumente excrementa pituitatis. Sunt & vigiles præter cæteros. Somnus enim ex humiditate oritur. Argumento ſunt infantes humidi pariter & ſomniculoſi, atque excrementoſi. Et humidi affe-ctus, & ebrioſi, & qui crebrius lauantur, minus quoque excernunt per meatus, vt per nares, per os, per oculos. Qui vero molliore ſunt capillo, vt quibus eſt humidum caput, eis contrà euenit. Rarius enim aut nunquam calueſcunt. Sed & vitio generis caluitium accidit: & podagra, & alii quidam affectus cognatione generis excipiuntur. Citius autem caneſcunt ſomnolentiq; ſunt atque excrementoſi. Cani autẽ albi: imitantur enim

pituitæ coloré, vnde ipſi ortum habent. Sunt interdum propemodum aureoli, cum vitellina bilis pituitæ ſit immiſta.

IIII.

Cur ſenes excrementoſi & vigiles?

Excrementoſi quidem ſunt, quoni ætate frigidiores imbecilliores q; cum ſint, minus concoquunt, multaque per meatus excrementa contrahunt. Cum verò ſolidis ipſis corporibus ſicci ſint, vigiles quoque ob idipſum ſunt. Infantes enim & foraminum contextu, & ſolidis ipſis corporibus humidi ſunt.

V.

Cur pueri qui & humidi natura ſũt & excrementoſi, canos tamen minime producunt?

Quoniam humidi calidiq; ſunt. Pituita autem humida eſt ac frigida: ſinciput quoq; habét quaſi cuteũ & rarum, quo ſuperflua excernãtur. Id ætate dureſcit, fitq; oſſeum, & déſeſcit. Vnde & futuras ei natura poſtmodũ tribuit, per quas ſuperuacui vapores efflarentur. Solutio ex habitu & coagmentatione corporis.

Cur

Digitized by Google

VI.

Cur fœminæ ac ſpadones ocyus caneſcũt?

Fœminę quidem, quòd & natura ſunt frigidæ & minus exercentur, pluraque ob id excrementa contrahunt, ac tum præcipuè, cum earum iam menſes quieuerint. Spadones verò, quod ſemen iam non edunt, ſed excrementum quo ſemẽ gigni debuit, per vniuerſũ corpus, vna cum ſauguine diffundunt: id autem pituitatis naturam habet.

VII.

Sed cur pilis carent?

Fœminæ quidem, quia frigidæ ſunt, denſosque habent corporis meatus, frigus enim condenſat. Hinc fit, vt quà pili erumpant, via nulla ſit. Spadones autem, quia & humidi ſunt, & ſupra modum excremẽtoſi, hac enim ratione fit, ne locis humidioribus herbæ pullulent: neq; item ſiccis, & lapidoſis, vt quæ caluitium imitentur.

VIII.

Cur ſpadonibꝰ vt plurimũ pedes diſtorquẽt?

Quo-

Quoniam ob eam, de qua diximus, ſuperuacaneā humiditatē, partes corporis viuidas molleſque habent, atque inde imbecilles, quapropter cū totius corporis onus crura non ferant, torquent, vt, ſi pondus a undini iniicias, flectitur. Nam quòd durū ſiccumq; eſt, idem & validū eſt & actioni renititur: quod autem humidū ac molle, id actioni reſiſtere nequit, eſt enim imbecillū. Argumento ſunt & ligna & coria & vimina, atq; itē hoies. Balneis enim & poculis debilitantur, victus norma modicè deſiccant, validioreſq; ad agēdū euadūt. Quo efficit, vt ſpadones muliebres quodamodo ſint atque imbecilli, ſimiliterq; vinolenti, vt quibus pituitatis plurimum inſit. Nam cum frigidi ſint, contrarium inducere affectant. Vinum autem ſuapte natura calidum eſt. Aethiopes verò, vtpote naturæ ſiccioris, capillo ſunt criſpo, macilenti, muſculoſi validi ad opus.

IX.

Sed cur voce acuta ſunt?

Rur-

Ruſus enim humiditatis copia implens aſperã arteriam, eã coarctat, hinc ſpiritus per anguſtum means, vocis acuitatẽ efficit p latum, vt in viris grãditatẽ. Argumẽto eſſe poſſunt foramina tibiarum. Abundare autẽ illos humiditate manifeſtum eſt: ꝙ leues ſunt, quódq; iis in muliebrẽ modũ mãmæ increſcũt, palpebrasq́; habent turgidiores, ſuntq; tenui capillo & incano.

X.

Cur nonnulli ſpadones rem veneream modo aliquo affectant, atque interdum amant?

Quia multi circa pubertatẽ execti teſtes, confractiue fuerant, ſuntque, velut imperfecti ſpadones, quidã verò calidiori ſunt iecore ac ſeminalia vaſa magna habent. Imaginanẽ itaque vſum: quod verò cupiunt, minimè peragunt, verẽda enim ipſa marcẽt. Nã qui ea inflat ſpiritus, perpetuò defecit, is à ſemine ortus, p ſeminales meatus, iis de partibus ferebatur, quæ circa lumbos ſunt, vt in pueris cõcreti ſeminales meatus occæcati ſunt,

Qua-

XI.

Quare cum tres humores ſimplices vniformesq; ſint, non tamen tres vniformes aegritudines ſimplicesque progenerant, ſed plures?

Duplices enim in vnoquoq; accidũt, perpetuę ſcilicet & interciſæ, quia non ex ipſis tantùm humoribus morborum differentia proueniunt, ſed & à locis. Calidus enim & tenuis humor, acutã, breuem, atque ardentem gignit febrim, frigidus autem, & craſſus, obtuſam & longam. Sic & lignorum, quæ quidẽ ſunt calida & aridiſſima, veluti lauri, tedæ, & oliuæ ingentem excitant flammam citiusque exuruntur, viridia vero & humida humilem & fumidum ignem edunt, ſeriusque exurũtur. Rurſus ſi locus quidem ipſe ſpatioſus ſit atque amplus, citius ac maximè accendit humorem, quoniam cum ſimul ſit coaceruatus, vnà omnis penitus putrefactus accenditur. Si verò tenuis ſit & anguſtus cum vniuerſũ minimè capiat humorem, ſed particulatim, quia nõ ſimul omnis ſit, putreſcat,

febrim

Digitized by Google

ſebrim quidē exilem excitabit, ſed quæ diutius ardeat. Admiſce igitur humoris naturam ac locum, omnemque earū febrium differentiam inuenies, quæ ex humorum putrefactione proueniát. Si enim in magnis conceptaculis, vt in venis puta, & in arteriis, flaua bilis putreſcat, cùm calida ſit, ardentiſſimam, acutam & breuem accendet febrim, qualis eſt quæ ardor appellatur. At ſi in paruis venis & arteriis, quæ circa cutem ſunt putreſcat pituita frigida, languidam & diuturnā efficiet febrim, vt quam quotidianā dicunt. Præter extrema quoque ipſa permutatur. Quod ſi in paruis conceptaculis flaua putruerit bilis, febrim facit minorem breuemque, ſed longiorem tamen aliquanto, quam eſt ardor, vt tertianam, aut ſimpliciter acutā. At ſi in magnis cōceptaculis pituita putruerit, breuiorem aliquāto faciet, quàm eſt quotidiana. Similiter & nigra bilis, ſi in magnis putreſcat venis, quonia vno tempore vniuerſa quodammodo exuritur,

tur, breuem faciet febrim per quartos; ſi autem in paruis, diuturniorem quartanã. Concurrunt enim frigidus humor & craſſus, & alteratiõi minimè idoneus, atq; anguſtus locus, q vniuerſam ſimul bilem exuri conſumique non ſinit.

XII.

Cur nonnullis, vbi pudore afficiuntur, ſudant alae?

Quia maximè raris ſunt meatibus. Natura autem auocans ab eo ſeſe, quod ſit honore aut reuerentia dignum, modicè vna cum ſanguine maximas in venas arteriasque fugit, eaque repleta diſtillant. At gaudentibus euenit, quoniam remittitur, rareſcitque corpus, maximè verò alæ.

XIII.

Cur timentes pallent?

Quoniam natura noſtra, eaq; vis cui corpus eſt curæ, nihil ab externis pati vult. Atque vt nos intra domos cõfugimus, ita & ipſa ſecuritatis ſatagẽs in corporis intima, quoad eius fieri põt ſe cõiicit.

cit. Atq; & ſanguinē, quē pro cibo vehiculoq; habet, eum ſcilicet, q optimus ſit, ſecū trahit. Is autē eſt ſanguis, qui roſeo cutem purpureoque colore inficit.

XIIII.

Sed cur iidem tremunt?

Quoniam animalis virtus conſenſu naturæ neruos deſtituit, quos prius ſeruabat, ſi verò corporis partes tremoris expertes fuerunt, hinc fit, vt & vēter iis ſoluatur, & mingāt, de improuiſo. Nam qui maſculi excrementorum meatus obſtruunt, tunc imbecilles facti ſuperuacanea remittunt.

XV.

Cur quos pudet, rubent?

Quia natura ſua ſponte, conſcientia quadā, quod honore ſit dignū reuerita, quaſi nobilis puella, modicè ſeſe in corporis intima cōtrahit. Mouet aūt vnà ſe cū ſanguis ac funditur, vnde etiam cutis ſanguinis colore inficitur. Alii ſanguinē a natura obtendi, quaſi velamē dicunt, quemadmodum & nos à natura velut ad-

admoniti, manuum faciei prętendimus.

XVI.

Cur nonnulli metu extincti?

Quoniam fugiens ſupra modum naturalis virtus, ſeque in corpus intimum vnà cum ſanguine recipiens, inſitum viuificumque calorem eum, qui propter cor gignitur, confeſtim ſuffocat, atque extinguit, quare & corruptionem inducit. Hac enim ipſa ratione & oleum, cùm plurimum ac ſubitò in lucernæ flammã inditur, eam extinguit, habet autẽ ſanguis qui eſt in corde, proportionẽ ad lucernæ flammã. Quoſdã & immodicus dolor ratione eadẽ exanimauit. Reſoluitur enim inſiti caloris internus motus, vt operculo obtectus ignis extinguetur.

XVII.

Cur multos vinolentia exanimiat?

Quia rurſum vini copia naturalẽ viuificamque virtutẽ caliditate ſuffocat. Præcipue verò hoc iis accidit, qui inſitũ calorem exiguum atque imbecillũ poſſident. Quod enim & plurimum eſt, & validum,

validum, reniti magis poteſt, ſpacioque temporis copiã coquit, quemadmodum & flammæ copia maiorem quoque olei infuſionem tolerat.

Cur ſenes tremunt?

XVIII.

Quiã rurſum naturalium virtutum nerui, ac particularũ muſculi, cum ſufficientem motiuam virtutẽ minimè capiant, haud quaquam pariter ad toleran dum corporis onus annituntur. Fit autẽ tremor quoniam corporis pondus parti culam deorſum trahit, animalis autem virtus ſurſum, hoc cùm & fiat ſucceſſione, & continenter, tremorem ciet, hinc etiã cernui ingrediũtur, atque ad humũ vergunt, quorſum eos natura detrudit, hinc & bacillorum adminiculo pro tigillis ſuſtentãtur, obq́ue hanc ipſam virtutum imbecillitatem ſtercus de improuiſo vrinamq́ue deiiciunt.

X I X.

Cur piper & ſinapi ĩtegra ſi deuores, vẽtrẽ minime excalefaciũt, ſi trita excalefaciunt?

Quia quæ virtute tantùm, nó autem & actu ſuas habent qualitates aliquo extrinſecus indigent adiumento, vt virtutem in actum producant. Ipſa igitur tritura attenuata, atq; in intimum corpus per meatus penetrātia, tum à ſua inſita caliditate cómota, agunt hoc pacto. Eademq; ratio eſt & cæterarũ qualitatum. Sunt autem ex iis quæ per qualitatem agunt nõnulla, quæ actu ipſo qualitatẽ habent, vt aqua potabilis, ptiſana, lac. Humida enim & frigida ſunt, neque vllo extrinſecus indigent miniſterio ad refrigerandum atque humectandum: ſed ſtatim proprieq; agunt. Similiter & ſal & terra & eiuſmodi: ſicca enim ſunt natura & virtute, & aſpectu & actu. Mare enim & ſalſugo, & viua aqua humida ſunt, & imaginatione & aſpectu: ſicca autẽ & virtute & actu. Lini verò ſemen, & panis ſicca imaginatione & aſpectu: humida verò ſunt virtute & actu.

X X.

Cur nõnulli noctu nihil vidẽt, die vident?

Quo-

Quoniam videndi ſpiritũ craſſiorem habent,neq; qui aera pertranſire vſque ad viſibile poſſit: noctu vero craſſeſcit, qm̃ ſolis abſentia refrigeratur. Vel (vt alii dicunt)qm̃ interdiu à tenui calidoque aere attenuatur, noctu verò denſat̃. In fele autẽ & hyena & noctua cõtra accidit. Interdiu enim nihil cernũt, noctu exacte cernunt. Habent.n.videndi virtutẽ tenuiſſimã,maximeq; perſpicuã:quæ cum noctu modicè craſſeſcat, ſuſpiciendo obiectui idonea fit,interdiu autẽ atq; in claro lumine vehementer attenuata reſoluitur,atq; diſpergitur. Vnde & leones,qui eiuſmodi ferè ſunt,per ſolem ingredi nequeunt, & ignem interdiu cernẽtes fugiunt. Eſt & eorum videre pupulam vehementer ſplendidam, habentq; humida oculorum maximè perſpicua.

XXI.

Cur repentinum vehemensque gaudium nonnunquum exanimat?

Quia vitalis virtus & inſitus calor cũ immodicè extrinſecus fert̃,egeritur, at-

que reſoluitur, vnde & ſudant & rubent quoniam ſanguis adeſt. Inſitus enim calor atque ipſe ignis, tum caliditate, tum ꝙ loco ſuo demigrat, ſurſum verſus mouetur, rurſum verò pabuli appetitu deorſum. Vtrolibet autem horum motuum pereunte, ipſe corrumpitur.

XXII.

Cur dolentes & amantes & iraſcentes ſuſpirant admodum & frequenter?

Quoniam dolētium anima ad ipſam doloris cauſam conuerſa eſt, cupientiū, ad id quod cupiunt, iraſcentium, ad id quod iram iis concitat. Igitur intenta anima ad id quod mouetur, negligit, & quodāmodo obliuiſcitur motiuam pectoris muſculis virtutem præbere. Cor itaq; ipſum, neque pectoris dilatatione aerem accipiens, ideoq; neque perflatum atq; refrigeratum, neq; item cōtra ctione excernens ſingultifica excrementa, quæ de ſanguinis exuſtione gignuntur, dum ſuffocationem metuit, animam cogit, atq; admonet, vt quam plurimum

muſculis motum præbeat, maioremque inſpirationem atq; expirationē efficiat, maiorē quoq; vim frigidi aeris accipiat, maioremq; vim excrementorū effutiat, vt qđ exiguæ cerebræq; reſpirationes facturæ fuerant, idem maior vna efficiat. Vnde & Græcū nomē ſuſpirio ex anguſtia pectoris priſci dederunt. ſuſpirat autem diutius & frequenter, quoniā in id ſemper quo mouetur, cōuerſa eſt. Natura aūt cogit eam, vt aliquando plus motiuæ virtutis muſculis pectoris per cor immittat: quòd autē in pectore reſpiratio, idem in corpore perſpiratio eſt, quæ per arterias fit. Similis autē eſt inſpirationi dilatatio, expirationi aūt contractio. Sub pulſus verò nomine dilatatio contractioque compræhenditur.

XXIII.

Cur Iſicium difficile concoquitur?

Quoniam leuitate ſua humido pabulo intra aluum innatat, idq; per mediā, neque ſeſe ad eius corpus applicat, qua applicatione cōcoctio fit. Cum circa gu

lam redundat, cuius officium appetitus eſt, non coctio. Extra verò corpus ſi in aquā indatur, innatat, neq; demergitur: quia dum carnes intereuntur, leuē concipit ſpiritū, qui corpus in altum expuit, humidisq; innare cogit. hinc & lentus eſt, quoniam ſpiritus eſt particeps.

XXIIII.

Cur antequam balneum ingrediamur, calidum mingimus, cum diutius in balneo ſuperſedimus, frigidum?

Fit hoc nimirū, quaſi ad alterius cuiuſpiam cōparationem. Emiſſa. n. vrina tepidæ qualitatis eſt, ac modicè calida. Extra igitur balneum, qm̄ frigidum eſt corpus noſtrū, quæ vrina emiſſa eſt, velut ad corporis cōparationē, calida eſt. In calido autem quoniam multò magis corpus quàm vrina calefit, frigida vrina videtur: quamuis aliquo modo calida ſit: verumq; id eſſe vel ex eo apparet. Ei enim qui balneum ingreditur, vt calfiat, ſi calidum ſolium ingreditur, quæ calida eſt aqua, admodum feruida vide-

tur,

tur,ſi autem iam excalfactus ingrediatur,non itidem ei feruida videtur.

XXV.

Cur loca maritima fodientes, dulcem aquam inuenimus?

Nimirum quoniam in mari quæ tenuior ſit aqua, dulcis eſt, quæ craſſior, ſalſa. Tenuis igitur aqua per terræ meatus influens, in ipſa occulitur terra, quã deinde fodientes inuenimus. Dulcis eſt autẽ, qm̃ per brumã in aera tollit. Craſſa verò aqua exiccata emundataq; fit ſal. At in littoribus quæ meatus laxiores habeant, ſalſa inuenitur aqua. Excolatur enim eo etiã craſſior maris aqua.

XXVI.

Cur putealis aqua per brumam calida, per aeſtatem frigida eſt?

Quoniam quidque ſemper contrarium vt inimicũ fugit. Frigidum verò, & contrarium calido eſſe, & ipſum corrumpere, manifeſtò apparet. Igitur quoniam calor per æſtatem aera occuparit, fugit frigus in intimam terram, atq; ob

id aquam frigefacit. Per brumam verò quoniam frigus in aere plus pollet, rurſus calor in intimum defugit, aquamq́; excalfacit. Contraria enim eodem in loco ac tempore ſimul manere contra naturæ legem eſt.

XXVII.

Cur breui ſtatura homines proceris vt plurimum ſunt prudentiores?

Quoniam conſtipata atque cōpacta illis eſt anima in vniuerſo corpore: proceris verò in longitudinem diſtenta reſoluitur. Quapropter Homerus Vlyſſem breuē ac prudentem: Aiacem verò procerum ac ſtolidiorem deſcribit.

XXVIII.

Cur minus prudentes cum ingrediuntur, ſeſe veluti ſuſpendunt?

Quia vt inualidus gubernator haud in rectum nauim agit, ita marcidior anima, corpus.

XXIX.

Cur ſtolidorum quam plurimi, prudentes gignunt liberos, ac robuſtos?

Quia

Quia ſtolidiores in coitu voluptati magnopere ſuccumbentes animã habẽt corpori magnopere immerſam. Quo efficiũt vt eorum ſemen quã plurimæ virtutis tum rationalis, tum naturalis particeps, prudẽtiores qui naſcanĩ efficiat. Prudẽtioribus autẽ atque iis præſertim qui ſunt eruditi, ſecus omnino accidit. Prudentiæ enim vis, aliquid eorũ ſemper, vel in re ipſa venerea reputans, quæ ſunt extrinſecus neceſſaria, ideòque ſuſpenſior, efficit vt quod ſemen defluit, quam plurima careat naturali virtute. Hinc ſoluendum, cur ſtolidi atque ineruditi liberos gignant corpore robuſtos, eruditi contra imbecillos.

XXX.

Cur ferarum ſtercus haud ita male olet?

Quia ſicciori minimèque ſuperuacaneo vtunĩ nutrimẽto, maximèque exercenĩ. Quin & dorcadum & aliorũ quorundã animalium ſtercus velut aromatum quodãmodo imitatur odorem. Hominis igitur ſtercus peſſimè omnium

olet, quòd ii & vario & humido veſcuntur nutrimento, idque etiã ſupra ſatiem & intempeſtiuè, & cùm minimè indigent, tum minus exercentur, minusque quàm cætera animantia caloris habent. Quare cùm neque planè concoquat, neque ob copiam perfletur, ſed veluti commarceat, mali eſt odoris.

XXXI.

Cur ſinapi caeteraque id genus acria, cuti impoſita vlcerant, deglutita vero, aluum iam non vlcerant?

Quia prius demutantur ea, & concoquuntur, quàm agant. Præterea reſoluitur à (credo) nimia corporis humiditate. Item cùm ſuprà cutẽ ponuntur, tẽporis ad agendũ plus habent, quoniam eo conſpiſſatior eſt, eſtque prætereà imbecilla. At quod intimum eſt, & laxiores meatus habet, & validius eſt.

XXXII.

Cur qui dolent, quique gaudent, ridentes lacrymant?

Qui quidẽ dolẽt, meatuũ qui ſunt in oculis

oculis ſpiſſitudine, eorum exprimũt hu miditatem, qui autem gaudent, raritate meatuum humidũ effundũt. Quibuſdã verò in oculis, iis qui anguſtiores meat⁹ habẽt, in neutro lacryma exprimitur.

XXXIII.

Cur hordeacea farina cum ſit frigida, reſoluit pituitates?

Siquidem omne frigidum condenſat, ac reſolutionem impedit. Equidẽ puto non quia refrigeret, ideò reſoluere, ſed quia eiiciat: vim enim eiiciendi, atque humores diuidẽdi poſſidet. Suntq; pluri mæ eiuſmodi ſpecies ſibi ipſis contraria agentes nõ illæ quidem prima ratione, & ex ſeſe ipſis ac præcipuè, ſed ſecunda, & ex accidenti: vt Apium, quod quidem eſt calidum, febrim diminuit, non qua id quidem calidum eſt, ſimile enim ſimi lia auget: ſed qua ex venis eiicit morbi feros humores, vimq; habet prouocãdę vrinæ. Itemq; Iris, & Hyſſopus; lateris morbo, quæ & pleuritis dicĩ, conferunt: quamuis enim calida ſint, tamen eos hu mores

mores incidunt,qui pituitam intra eam membranulam gignunt, qua coſtæ ſub cinguntur. Et aqua calida circunfuſa rigorem ſoluit,qui Tetanus dicitur, quiq; ex lentis frigidiſq; humoribus generatur. Soluit autem non proprie,ſed ex accidenti,per medium aliquod, hoc eſt, ꝑ inſidentẽ caliditatem. Si igitur ſua ſponte nullius medii interuentu agant, propriè dicuntur primaque ratione agere, ſi medii agant interuentu,non aũt ex ſe ipſis,ex accidenti tum agere, perque ſecundam rationem dicuntur.

XXXIIII.

Cur mingẽtibus accidit,vt & flatũ edant?

Quoniã cùm veſica vrinæ plena eſt, turget, premitque,& coarctat directum inteſtinum. Dum itaque exinanit, incluſo inteſtinis ſpiritui exeundi occaſionẽ præbet. Quidam verò conſenſum quendam harum inter ſe particularũ eſſe ad deiectionem arbitrantur.

XXXV.

Cur qui oſcitantẽ videant,& ipſi oſcitant?

Quia natura animantium, maximeq; ratione carentium ſimilitudinem, quendam conſenſum, itemque affectũ habet. Atq; ita fit, vt meiente aſello cæteri itẽ meiant, cum ſint vrina repleti.

XXXVI.

Cur lippus ſanũ lippitudine afficit, ſanus vero lippum haud quaquam ſanitate afficit?

Quia oculi humecti ſunt & molles, atque affectibus expoſiti. Tum quia ſanitas ex habitudine modica, vitium ex immodica accidit. Quòd igitur modicum eſt, facilius ab immodico mutatur ac vertitur quàm contra. Ergò & lippitudo quæ immodica quædam habitudo eſt, facilè ſanitatem, vtpote modicam demutat. Fit autem mutatio, naturali corporum inter ſe conſenſu.

XXXVII.

Cur numiſma & pomum in aqua, maiora quam ſint, videri ſolent?

Quia affuſa iis aqua, cõcolor fit, aſpectumque decipit, quaſi maiora ſint. Tali enim ratione & Sol & Luna, & quæ erraticæ

raticæ ſtellæ dicuntur, cum iuxta ortus aut occaſus limitem ſpectantur, amplio ri corpore videntur. Sua enim qualita- te circunfuſum ſibi aerem afficiunt.

XXXVIII.

Cur triangula procul cernentibus rotunda putantur?

Quia cum aſpectu procul angulos videre nequeat, vtpote acutos, eos ignorat quibus ob aſpectus deceptionem ſubductis rotunda putantur. Idem in remo accidit, qui ſub aqua perfractus apparet.

XXXIX.

Cur ligno procul vapulante, ictum continuo videmus, ſonum ſerius exaudimus, quãuis vna cum ictu & ſonus fiat?

Quoniam viſum ſubtiliorem auditu acutioremque habemus. Ictum igit̃ viſus, vtpote acutior, anticipat. Auditꝰ autem, vt qui craſſior eſt, ſonũ tardius conſequit̃. Hac ipſa ratione ſoluendum eſt, quod in nubiũ inter ſe conflictu brumæ tẽpore, vbi ictus orit̃ eius quẽ tonitrũ dicimus, eiusq; ignitio quẽ fulgetrã vocamus,

mus, vt in iis quæ pyrechola, hoc eſt, igniuoma dicunt prius fulgetram cernimus, atq; ita poſtmodũ tonitrum exaudimus: licet conflictu ipſo prior tonitrus, poſterior fulgetra, aut vnà ſaltẽ ambo oriant: & hic igit viſus, vt pote ſubtilior, auditum præuertit, atque ita fulgetram prius videmus. Tum & auditus tonitrũ ſentit, vt qui craſſior, atque ad conſequendum tardior eſt.

XL.

Qui ſit, vt cum nuda facie reliquo amicto corpore ſimus, in maximo tamen frigore reliquum quidem corporis rigeamus, faciem minime?

Cõſuetudine, aſſueuit enim facies aeri tolerãdo. Maximè verò nos conſuetudo aduerſus omnes affectus communit.

XLI.

Cur flaua bilis quae per vniuerſum vitae tempus ea tunica, quae bilis veſica dicitur, continetur, cuiusque corpus maxime affectibus expoſitum eſt, minime ipſam corrodit, at ſi vel ad exiguum tempo-

ris

ris in dẽtẽ,cuius eſt corpus ad patiẽdũ minime aptũ,ingruerit,ſtatim cũ exeſum reddit?

Quoniã ita eſt à natura inſtitutũ, vt eo tantũ in corpore inhabitet,ideoq; minimè ipſum lædit. Magnũ enim remedium contra dolorẽ naturæ nomen eſt, milleq; alia poſſim tibi exempla afferre. Decẽ in matrice mẽſes infans pmanet, nullũ põderis ſenſum prægnãti præbẽs. Spiritus autẽ leuis in eũ incidens, dolorẽ continuò acutum citat,qui & tentionẽ & intolerabile efficit pondus. Aſpera arteria vnius eſt ſpiritus receptaculum, in eam ſi mica aut potiũcula deerret, ſuffocationẽ aut vehementẽ efficit tuſſim. Id niſi natura præfuiſſet, haud quaquam fieri vel ad minimum poſſet.

XLII.

Cur nonnulli cum balneum ſitientes intrant, abſque ſiti exeunt, nonnullis vero contra accidit?

Sicciores quidẽ balneo vigeſcunt,ſtatimq́; ſed ãt,ſitis enim à ſiccitate prouenit:pręſertim ſi nõ penitus à ſiccitate reſol-

ſoluantur, At qui vuidiores ſunt, minimeque ſitibundi, ſi diutius immorentur ſub calido præſertim aere, atq; intra aridam contignationem, reſoluta per ſudores humiditate, ſitibundi efficiuntur.

XLIII.

Cur radicula comeſa, alii foetidum eructant, alii minime?

Quorum quidē aluus ac ſtomachus ſuperuacaneis malisq; humoribus iisq́; ad pituitatem vergentibus, minimè exuberat, eorum purus eſt ructus, at quibus exuberat, fætidus. Radicula enim calida eſt, humorumque craſſitudinem incidit atq; attenuat. Ex humoribus autē ſpiritus excitat, eosq́; per ructū effutit. Sic & cœnum quieſcens, nihil olet: motū verò & conturbatum grauem halitum efflat. Qui verò radiculam ipſam, grauis naturæ, ac fœtidæ qualitatis eſſe autumant, qm̄ ea, cum extra corpus ſit, diutiusq́ue ſeruetur, grauiter oleat, proculdubio falluntur: omnes enim qui ea veſcerentur grauem ructum edere oporteret.

XLIIII.

Cur in maximis frigoribus digiti, ac ſumma corporis nigreſcunt & decidunt?

Quoniã extremũ frigus abigit, atque retrudit inſitum calorẽ ſub intimũ corpus: atque ita ſumma corporis liueſcunt quidẽ primò, tum nigreſcũt, & quodam modo cadauerantur. Decidunt autem, quoniam natura reliquo intẽta corpori agglutinat ſibi quod ſanũ ineſt: quod verò iam periit, dimittit a ſeſe, atque extrudit. Summa autem pręcipuè afficiuntur, quod neque admodũ carnoſa, & minus calida ſunt. Nam & ſtirpiũ ea præcipuè foliorum defluuium bruma patiuntur, quæ minus calidę natura ſunt atque ob id imbecilliores atque rariores. Qui verò dicunt, ſtatim à principio inſitum calorem, à frigore quaſi ab aduerſario fugientem, in intimum corpus peruadere, tum ſeſe colligentẽ & quaſi inſtaurantem ceu reſumptis viribus, in eas rurſus particulas, magna repentè copia, auxilio accurrere, atque ita, vel quia repentè,

vel quia maxima caloris vi, eodem remigrarit, ſumma corporis exurere, quia in his reſidens magis cõgregetur, ii procul dubio falſum antumant.

XLV.

Cur qui ſumma corporis rigentia igni admouent, vt calfaciant, vehementer dolent?

Repentina videlicet qualitatis mutatione. Plurimum enim frigus in plurimum calorẽ demutãt. Quicquid enim immodicè repenteque fit, mala videlicet habitudine, id natura cruciatum affert. Quicquid autem bona habitudine & modo, & ſecundum naturã repentè immutatur, id naturam magnopere delectat: conſiſtit autem in habitudinis modo humanum corpus, multòque magis, quàm cæterorum animantium.

XLVI.

Cur qui piper aut magnum panem comederunt, ſingultiunt?

Eſt verò proportio & cum iis quæ extrinſecus aut ingrauant, aut dolorem incutiunt: Piper enim flauaque bilis ꝓpor

tionem cum ſpinis habent: pituita autẽ, & panis cum grauiſſimo lapide. Qui aluum minimè excremẽtoſam, ſenſibilẽ, calidamq; ſunt nacti, ij ocyſſimè Piperis acrimonia mordicantur, ſtomachũ excitant ad id quo dolent, excernendum ac perſequendum: atque ita quẽ ſingultum dicimus effutiunt: qui verò frigidiorem nacti ſunt ſtomachũ, maioréq; in eo pituitatis vim habent: minuſque ſentiunt, ii tardius ſingultiunt. Idemque iis accidit, qui magnum repente panem deuorarint: panis enim copia ac magnitudine degrauãtur. Neque enim ſuas partes ceſſare natura patitur, vbi quicquam adſit quod ſe lędat. Piper igitur qualitate acri id efficit, ſecundum proportionem pungentis intrinſecus bilis. Panis autẽ quantitate ponderis, velut & pituitæ copias intrinſecus degrauãs, ſingultum efficit.

XLVII.

Cur qui vnguibus affectus exiſtunt, vehementer cruciant?

Quoniam nerui qui per digitos ten-

duntur, peculiaribus excremẽtis vngues gignũt: quemadmodum & dentes in gingiuis fiunt. Cùm itaque ſenſibilis neruorum virtus in extrema progreditur, inq; iis collecta, veluti in conuallem proflues aqua, congregatur, atque copioſior exiſtit, proculdubio quo magis affectũ ſentit magis etiam cruciatur.

XLVIII.

Cur deuorato repente magno pane, retentio ſpiritus ſingultum reſoluit?

Quoniã ſtomachũ premẽs, atq; in anguſtũ adurgẽs, id agit, vt & qui in eo cibus cõſtipatus ſit, exprimatur inventrẽ, atque ita exoneratus ſingultum ſiſtat.

XLIX.

Cur deuorato pane ſingultientes (vbi quid triſte audiunt) non ſingultiunt?

Quoniam in id animum intendunt, quod triſtitiam afferat: quo efficitur, vt mouendo pectori minus ſit intenta. Rurſum igitur cùm non erũpat ſpiritus, verùm copioſior cogatur, ſingultum ſiſtit, vt & antè didicimus.

L.

Cur imagines prope quidem planos colores, procul autem ſtantibus partim concauos, partim deuexos oſtendunt?

Quoniam uidendi vis in longo interuallo extēditur, atque reſoluitur: quo fit vt intima colorū exactè planèq; non cernat: ſed candidos quidem colores deuexos, nigros autē concauos videat. Candidū enim, cùm ſeſe ſplēdido admouit, extrinſecus ſplendeſcit: nigrū verò vtpote tenebroſum, intrinſecus. Artiū verò alia materiam trāsformat, vt cùm ſtatuarius æneum equum, aut bouem, aut aliud eiuſmodi animal fundens, aut hominem fingit, aut aliud quippiam, mutata ſcilicet de ſpecie in ſpeciē materia æris. Aliæ additione agunt, vt ceræ aut luti fictor. Aliæ dēptione, vt qui ſculpēdo animal fabricantur. Aliæ coagmentatione & inſertione, & glutinatione, vt in domo, vt in nauigio ædificando, in tela, in fabrili opere. Aliæ habitudinis alteratione fiunt, & ꝑ profundum quodāmodo;

quem-

quemadmodum natura è ſemine animã tia procreat. Alię habitudinis ſimul alte ratione & adiectione corporis, quemadmodum natura particulas enutriendo auget. Aliæ vero miſtione colorum & corporum adiectione, vt pictura.

L I.

Cur, quũ ſit frigida aqua neruis inimica, calida amica non eſt, imo vero & ipſa inimica?

Si enim tale quippiam noxium, contrariũ porrò vtile eſt. Contraria enim in idipſum eodẽ modo agere nequeunt. Prima igitur ratione, ac per ſe calidũ, quod eſt calidũ, infeſtũ neruis ſimpliciter non eſt, ſed qua calidum & humidum eſt. Quia autẽ neruos habent læſos, eorum nerui quia plurimũ ſenſus habẽt multæ intẽſionis, multæq; aſtrictionis indigẽt: ſunt enim ſuapte natura ſicci. Humiditas autẽ, vtpote cõtraria, emollit, remittitq; ipſos, ac putrefacit. Calidũ vero ipſum ſuapte natura minimè noxium eſſe patet. Calidi enim olei vtilis hauſtus, quia aſtrictionis quoque vim continet.

L I I.

Cur ſi poma nocent, quoniam frigida ſint atque humida, aqua tamen quae eiuſdem habitudinis eſt, minime nocet?

Quia ſubtilior eſt aqua pomis, citiusq; excernitur: quo fit, vt nõ adeò lędat, imò verò corporis particulas modicẽ intẽdit.

L I I I.

Cur quae difficilem habent concoctionem, craſſoque ſunt humore, multo facilius concoquuntur, & bubulae carnes, quam quae & faciliori ſunt coctione, & minus craſſo humore vt ſaxatiles piſces?

Quidam id conſuetudini tribuunt: nonnulli habitum quẽdam naturalem, atq; arcanum, neq; explicabilem in cauſa eſſe putant. Quidam verò immodica aliis caliditate, quæ concoctibiliora ſint, quam par eſt, vtpote mutabiliora, ſumma incendii vi concremari dicunt, atq; corrumpi: quæ auté cõcoctioni minimè idonea ſint vtpote difficilia mutatu, cũ non admodum mutentur, concoqui tantùm. Sic enim & paleæ, vt quæ ſuſcipien-

dis

dis affectibus aptiores ſũt plurimo igni in cinerem abeunt. At quernis lignis nõ item accidit, vt quæ ritè comburantur.

LIIII.

Cur dolentium ſuperficies palleſcit?

Quia natura (vt diximus) ad intimũ corpus vna cum ſanguine penetrat. Sanguis autem is eſt, qui ipſam calfacere ſuperficientem ac rarefacere ſit ſolitus.

L V.

Cur in Aegypto quae eſt calidiſſima regio, frigidum vinum gignitur?

Eadem ratione. Rurſus enim ad vitium radices defugit frigus, easq; frigefacit. Sunt enim vites multò quàm cæteræ ſtirpes ſuſcipiẽdis affectibus aptiores.

L V I.

Cur calida aqua puteo indita frigidiſſimam reddit aquam?

Quoniam quod in puteo frigus eſt, calidæ repugnat. Cumque eam frigoris abundantia ſuperet, calorem ipſum omni copia proſequitur. Atque ita multa, cum frigiditate per calefacientem

aquam

vquam influit, eamque hoc pacto admo dum refrigerat.

LVII.

Cur vbi exiguum animal in oculos inuolat, ſtatim altero clauſo oculo extruditur?

Quia videndi ſpiritus iam per occluſum oculum exire non poteſt, vt iam di dicimus, ſed collectus in ſeſe, magnaque in apertum oculum copia contendens implet ipſum, & tumefacit, & quaſi extrinſecus promit, atque ita pellitur extruditurque inſectum.

LVIII.

Cur colaphis icti ignem cernunt?

Quia videndi ſpiritus ictu attenuatus magnopere igneſcit: atque in aera egreſſus talis cernitur qualis iam euaſit. Idem euenit cùm duos ſimul lapides, aut cum ferrum ferro atteras. Interceptus enim aer magnopere attenuatur, atque ignis fit. Idē quoque in nubibus accidit.

LIX.

Cur non omnium attritu lapidum ignis excutitur?

Quia

Quia pleriq; cedentes nimium ſunt, nimiumq; leues, & quaſi meatibus ſungoſis. Neque enim pariter percuſſus aer attenuatur, quipppe qui neque vehementer ob leuitatem percutitur, & fugit, receditq; intra meatus. Non ergo pariter totus percutitur, atque igneſcit. Idem & lignorum euenit attritu. At verò à ſole atque aqua ignis creatur, qm̃ infracti ad vitrum Solis radij, velut etiam in ſpeculis euenit, magis igneſcunt, rurſumque ad ſupera reflectuntur.

LX.

Cur prurientes feruida gaudent?

Quoniam pituita, cuius craſſitudine ac frigiditate pruritus oritur, cutis ſenſum obtundit.

LXI.

Cur iidem balneis gaudent?

Quia calor pituitam fundit, eamque vngues reſoluunt.

LXII.

Cur magis humeri pruriunt?

Quoniã anticis partibus frigidiores ſunt,

ſunt,ideoque plus habent pituitæ. Quo fit,vt ſenes,qui frigidiores ſunt, pruritu magis afficiantur.

LXIII.

Cur facilior ſcalarum deſcenſus,quam aſcenſus eſt?

Quoniam in deſcenſu corporis pondus deorſum verſus ſuapte vi fertur, & quodam modo deſcendentem adiuuat. In aſcenſu vero laborat vis corporis pondus ſurſum verſus attollens. Sic enim & lapis facilius deorſum, quàm ſurſum fertur. Quòd enim graue eſt, deorſum fertur.

LXIIII.

Cur infantes vt primum eduntur flent?

Quia ſenſus eorum atque natura veluti peregrinatur. Nam è calido molliq; ipſius matricis corpore in aera frigidum exeunt. Fortaſſe tamen & a lumine exterrentur,non(vt quidam aiunt) quòd anima cæleſtium regionum extorris terrenum corpus inhabitet, atque ideò flere infantes cogantur.

Cur

LXX.

Cur apes, & formicae, & muſcae, omnia que inſecta oleo pereunt?

Quia reſpiracula anguſta habẽt. Oleũ verò, vtpote lentũ, eorũ reſpiracula obſtruit, atq; ob id pereunt. Idẽ & ſerpẽtibus & iis cõtigit, quæ mali odoris ſunt.

LXVI.

Cur flantes calida refrigeramus, frigida calefacimus?

Quoniã reſpiratio calida fit, exiens autẽ ſpiritus eorũ qualitatẽ reſoluit. Calida verò refrigeramus, ꝙ eorũ calidam qualitatem mouemus ac reſoluimus.

LXVII.

Cur quae carnes noctu ſub plenilunio fuerint putreſcunt?

Quoniam tũc aer calidus ab eo atq; humidus fit: quæ habitudo ad putrefaciendum maximè facit: unde efficitur, vt ſi modicus ſit calor atque humor, concoctio fiat, ſi immodicus extinctio: ſi calor præualuerit, exuſtio. Luna quoque quatuor nacta habitus videtur. Media

enim

enim, humida & calida quodammodo eſt. Plena, calida quodammodo & ſicca. Quo tempore deſinit, ſicca & frigida. Cùm luminis omnino eſt expers, frigida eſt & ſicca. Eſt enim & Solis expers radiorum, quia tunc calidi ſunt.

LXVIII.

Cur dolore affecti pallent?

Quia rurſum natura eius, quod ſeſe angit, reminiſcens, paulatim ad intima deſugit vnà cum ſanguine eo qui cutem depingat: minus tamen in iis, quàm in metuentibus euenit.

LXIX.

Cur gaudentes rubent?

Quia natura ſponte ſua delectanti ſeſe occurrit, qui extrinſecus ſit, vt nos amico liberisque ſolemus. Eam verò, & ſanguis affectatur, is qui (vt ſupra diximus) cutem ſuo colore roſeam reddit. Pallor autem à cõtrario accidit.

LXX.

Cur in ſopore nocturno cum ſubito oculos aperimus, lucem videmus?

Quia

Quia videndi ſpiritus collectus inter dormiẽdum atque adauctus, repẽtinus plurimusq; ꝑ tenebras erumpit, cumq; ipſe ſit lucidus, inſtar luminis cernit.

LXXI.

Cur verentes oculos deiiciunt?

Quia animi ſpeculũ ſunt oculi. Nam & animi affectus per oculos cernimus, vt dolorẽ, irã, pudorẽ. quoniã verò nõ ſuſtinet animus contra id quod ſit honore dignũ, intueri conſcientia quadam, ideo aliquandiu oculorum muſculos demitti cogit, idq; velut ſeſe operiens efficit.

LXXII.

Cur auris omne humidum tolerat, excepta aqua?

Quoniam cùm frigida ſit, ad audiẽdi neruum continuò fertur. Frigidum verò omne neruis inſenſum. Rurſum Cur antequã vehemẽs excitetur ventus quædam veluti ſtellæ excurrentes eum præmonſtrant, aut quaſi fulgetrę, maximèq; per ſudum? Nimirũ quia cœperat quidem prius moueri: nobis autem, qui & craſſa,

craſſa, & duri ſenſus corpora nacti ſumus, nondū manifeſtus apparet. Supernum igitur aera, vtpote magis tenuem magisq; ethereum perflans in ignem cō uertit, atque ita eius partes ſcintillantes videmus: vehementior autem deinceps virtus craſſiorem hunc aera, qui ſit circa terram, mouet, atque ita ſentitur.

LXXIII.

Cur qui ventus anguſta loca inflat, vehementior eſt, quam qui laxa?

Quia colligens ſeſe vnum in locum, intenditur in ſeipſo, fitque maior, increſcitq; & vehemētior euadit. In locis aūt latioribus explicatur, atque diſpergitur, fitque lāguidior imbecilliorq;. Hoc idē in calore accidit ī qualitatib9, & in aqs.

LXXIIII.

Cur aliqui longinqua, quamlibet magna minime videntes, propinqua tamen quamlibet minutiſſima cernunt, quos & myopas, hoc eſt luſcinos, vocāt: quia cōniuētes videāt?

Et quidem arbitror videndi ſpiritum tenuem iis eſſe ac purū: qui cùm procul

abeat

abeat reſoluatur, neque obiecta attingere poſſit. Vix autem propinqua cernit, propter tenuitatem ac puritatẽ. Sunt & qui minutiſſima procul cernũt, vt ſenes quidam. Hi igitur contra, quia videndi ſpiritum craſſum, eundemque multum nacti ſunt, neceſſe habent, vt is per longiuſculam quodammodo viam moueatur, eoque pacto attenuetur, atque ad viſibilia ſuſcipienda idoneus fiat. Sic ergo duo inter ſe oppoſita ſoluuntur.

LXXV.

Cur praeter omnia animantia ſoli canes poſt coitum vinciuntur?

Quia anguſtos habet meatus collum matricis, coles autem in re venerea inflatur, neq; ſtatim exit tum, quia ſemen glutinoſum eſt. vtraque enim iis nimia ſiccitate accidunt. Siccum enim cogit coarctatque particulas, atque humida condenſat.

LXXVI.

Cur ſoli canes per aeſtatẽ rabie laborant?

Propter ſiccæ habitudinis præceptio-

nem, natura enim ſicci ſunt, magisque in æſtibus. Excalfactæ igitur eorum humiditates, atque exſiccatæ inflammantur, tum vniuerſa eorum habitudo: eoq; pacto inſaniunt velut phrenetici: vnde & eorũ ſaliua veneni eſt inſtar, atq; ſicciſſima. Inflammàri autẽ conſtat, vel frequẽti anhelitu, vel igneis oculis, vel oris hiatu, quẽ ad protrahendũ aera apertũ ſemper habent, vel ꝙ eorũ cauda ob ſiccitatem incuruatur, atq; macreſcit. Rabidi verò fiunt præcipuè qui ſicciſſimi ſunt. Sunt & qui Caniculæ ſidus influxu quodam ſuo rabiem iis afferre dicãt.

LXXVII.

Cur qui repente, atque inuiti excaecantur minus cruciantur, quam qui per electionem excaecantur?

Quoniam qui de improuiſo, ii aliò conuerſum habent animum ſenſusque omnes inæqualiter ſuſcipientem. Atqui per electionem, ii cùm ſciant quid paſſuri ſint, animum ſemper in ipſum quo inciditur corpus intentum habent: qua

re cum ſenſum æqualiter ſuſcipiant, ma gis in ipſa ſectione cruciantur. Solutio quæſtionis,à conſẽſu qua magis.

LXXVIII.

Cur qui onera baiulant, cantantes ambulant, eodemque modo qui trahunt?

Quia modulatione rationalis anima oblectatur: quo fit vt in eam cõuerſa, minus ipſum ſenſum ſuſcipiat: vnde efficitur, vt nõ tantopere opus ipſum ſentiat. Hac ratione ſolue, cur in funeribus tibię ac tympana adhibentur, cur ad dolẽtes, aut lugentes, aut ægrotantes mos obtinuit, vt hominum conueniat multitudo diuerſoſque inſerant ſermones: vergens enim ad verba animus, calamitates minus ſentit. Qua propter & ſcenica oblectamẽta variaq; eius genera ab antiquis excogitata ſunt, vt animi diſtraherẽtur.

LXXIX.

Cur Aethiopes febricitantes vt plurimum extinguuntur, & lippientes vlcerantur?

Calidiſſimi ſunt atque ſicciſſimi, & quaſi elementorum quædam iis reſolu-

tio accidit: & quod humidi exiguum iis ineſt conſumptum atque corruptum, effi cit, vt & cætera elementa reſoluantur, Fugit enim calor cibi penuria. Exurgit frigus caloris abſentia. Regnat ſiccitas humiditatis interitu. Atque ob id ipſum cadauera frigida ſiccaque ſunt. Vnde & diuinus Homerus haud ignarus duo quidem elemēta effugere, vtpote tenuia & leuiſſima, duo verò in extinctis corporibus permanere, ait, Sed vos ò cuncti tellus fiatis & vnda: ſiccitatem ille nimi rum ac frigiditatē intelligit. Vlcerantur autem in lippitudinibus eorum oculi, quoniam ſanguis ex inflammatione fit biliosus multaque acredine oculos per fluctum corrodit.

LXXX.

Cur in conuiuiis contra rationem poculis vtuntur?

Incipientes enim exiguis, expleti ma gnis poculis bibunt. Videtur id procul-dubio ridiculū, ſed neq; præter rationē tamen fit. Vt enim frequētius ad mēſam

poſſint perpetuòque bibere, incipiunt quidem à paruis poculis, deſinunt autem à maioribus. Parua enim pocula non tam queũt exſatiare, quàm abundantior potius. Si igitur maioribus incipiant, frequenter idfacere, vt in iis delitiis aſſolet, non poſſunt. Natura prætere rea ipſa immenſis illis, capaciſſimisque poculis, veluti re quapiam peregrinatur, ſeque ab his auertit. Paruis autem paulatim aſſueſcens, copiam quoque ipſam poſtmodum feret.

LXXXI.

Cur qui aqua intercute laborant, cum pleni aqua ſint, ſitiunt ſemper?

Quoniam & ipſum humidũ ſalſum ſit: quippe ꝙ minimè permeet, ſed putreſcat, atque os alui excitet. Quin & febriculas tenues habent. Præter hæc autem quãtò venter tumidior fit, tantò reliquũ corpus, quũ minimè ſua ratione nutriatur, ſiccius euadit, vnde etiam matreſcit. Plurimum enim nutrimentum in aquam abit, ipſumq; adauget morbum.

LXXXII.

Cur in conuiuiis priuſquam cibum capiamus aut repleamur, anguſte accumbimus poſt repletionem vero, atque ante conuiuii finem laxamur, neque iam vrgemur?

Quoniam cùm a principio vehementem ciborum appetitum accumbentes habeant, in ea quæ intus, hoc eſt quæ in mēſa ſunt, cōcurrunt ſimul vniuerſi atque repentè. Poſt cibi verò ſatietatem alius deorſum vergit, alius in obliquū, alius item modo quouis alio ſedet, neq; ſupra modum in ea, quæ intus ſunt, vergunt. Atque hoc pacto, vbi expleti cibo ſumus, relaxamur. Præter hoc autem & quia omnes à principio, cùm comedunt in pectus, atq; in latitudinem corporis cubant, euenit, vt anguſtè accumbamus.

LXXXIII.

Cur quocunque loco pilos habemus, cani gignuntur, praeterquam in axillis?

Quia is locus calidus eſt: arteriis enim ſcatet & venis: tum rarus atq; ob id pitui-

tatis

tatis excremẽta perpetuò excernẽs: hinc fit vt perpetuò ſudet.

LXXXIIII.

Cur ſi pituita frigida eſt & craſſa & lenta, ſimiliterque nigra bilis frigida & craſſa, ſed multo quam pituita minor, quartana tã men diuturnior eſt, quam quotidiana?

Quia pituita tametſi frigida copioſior eſt, humida tamẽ eſt: humidũ verò facillime alteratur atq; immutatur. Nigra verò bilis, frigida & ſicca: quo efficitur, vt difficillimè alteretur aut immutetur. Decipiũt itaq; in ipſa ſimilitudine frigiditatis, & bilis redundantia: reliqua verò contrariã qualitatẽ occultant. Pręter hec, pituita magis naturę cõſentanea eſt, quã nigra. Vnde & cùm q̃s ſanus fame extinguitur natura pituitã ipſam in nutrimẽtũ vertit. In febri igitur quotidiana quicquid vtilis pituitæ offendit id omne in nutrimentum conſumit. Quod autem inutile eſt, putreſcens febrim accendit.

LXXXV.

Quare cum quatuor ſint humores, qui inter

dum putreſcunt tres tantum febres, non autem quatuor exiſtunt?

Quia ſanguis ſecundum naturam eſt & nutrimentum corporis: is exuberans repletionem tantùm facit: corruptus autem, non iam ſanguis remanet: mutatur enim excalfactus in flauam bilem. Reliqui igitur humores exundantes quidem morbos pariunt, maximeque circa cutem, vt ſerpentia vlcera, & cancros, duplexque genus vitiliginis, alphos videlicet, & leucas: putrefacti autem, febres.

LXXXVI.

Cur ſi in duobus aduerſis parietibus geminae ſint e regione feneſtrae, quas vehementior perflet ventus, altera tantum clauſa iam per alteram non intrat vehemens ille & plurimus ventus, qui ſpiret, velut vtraque aperta accidebat?

Quia aer qui mouetur, hoc eſt vẽtus, corpus eſt: altera igitur clauſa qui per alteram intrarat aer, locum domus replet. Cumque corpus ſit, non iam reliquum aera, qui corpus quoque ſit, ingredi ſinit.

At

At ſi feneſtra reſeretur, qui locum occu parat, exitum nactus, locum ingredien- di & alteri dat, idemque rurſus per obie ctam feneſtram erumpens alium altera ingredi ſinit, idque continenter fit: clauſa verò aduerſa feneſtra, non iam amplius accidit.

LXXXVII.

Cur amantium extremae partes modo frigidae ſunt, modo calidae?

Quoniam vbi dolore affecti ſunt erga amicam, eaque ſe deſperant potituros, inſitus calor vnà cum natura in intima penetrat, quò fit vt extremæ partes frigeſcant, obque idipſum & pallent, & triſtes euadunt. Cōtra verò cùm aut bona ſpe ab amica ſunt affecti, aut cùm vehemēter iraſcuntur, tū innatus calor ad cutē vergit vnà cum natura, fiuntque calidiores & rubicundiores. Obq; hanc ipſam cauſam pictores Amorem nunc triſtem pingūt, & quieſcentem: nūc volētem, & ridentem: puerum verò notabilem, quia cupido vehemens quidem eſt, non

non tamen diuturna & perpetua. Diſpoſitio enim perpetua eſt, vt in legitimis amicis,aut in patre erga filiũ, aut in vxore erga virum. Amor autem non perpetuus eſt. Vt plurimũ enim circa ignotos accidit. Diſpoſitio quoque modica ſtabiliſque eſt. Amor autem vehemens eſt, inſanienti ſimilis. Facem verò habere fingunt,atq; eſſe pinnatum,quia amantium animi ſuſpenſi tolluntur, ſuntque mutabiles ceu volucres. Tum cordi inſitus calor ſemper iis exardeſcit inceſſabili videlicet, vehementique cura erga id quod cupiunt. Tenet autem dextra gladium,ſiniſtra autem pharetrã, & quàm plurimas ſagittas:quoniam à principio quidem ex vno oculorũ radio amor oritur:vnà enim & videt & cupit: vt verò primum capit,ꝑpetuos emittit amans radios in id quòd a ſe cupitur. Is autem radius ſagittæ ſimilitudinem habet,ꝙeum amans in corpus iaculatur. Sunt vero intra pharetram ſagittæ quoniã occultos emittant radios qui amant. Vt autẽ

euentus

euentus ignem,ſic conſuetudo amorem accendit. nõ enim propriè ex ipſa amor oritur. Si enim hoc eſſet, proculdubio oporteret ex cõſuetudine ſemper amorẽ gigni. Amoris autẽ ortus repẽtinus eſt. Eſt verò nudus,quia abſq; medio deſide rium in manifeſtoq; euenit. Neq; enim per alterũ quippiam amat quiſquã, ſed neq; clàm neq; quam ignorat. Quapro pter & ſtatuarii honoris gratia nudos interdũ deos regesq; effingũt, vt qui indicare velint adapertũ illud virtutis eorũ ac mentis extra omne clancularĩũ vitium exiſtere. Nõ eſt vnus amor,ſed plu res:ſeu quia diuerſi rerũ ſunt amatores: aliter enim atque aliter amant,quemad modum & diuinus Plato ait, Amorem multorum capitum belluã eſſe: ſeu quia ſub multos,vt idem ait,amores idem cadit. Matrem verò habet Venerem, hoc eſt cupiditatem. Veneris enim ſimulacro cupiditatem effingũt. Fertur autem amor Erinnyn furiam amaſſe, videlicet, quia multi iniquè amarunt, impiisque

ſunt

ſunt cupiditatibus affecti, quemadmodum & à me ipſò in ſecundo Allegoriarum libro oſtenſum eſt, quem in confictas de Diis hiſtoria compoſui,

LXXXVIII.

Cur in peſtilentia alii pereunt, alii minime?

Hoc nimirũ ex habitudinis cõuenientia accidit: Nam ſiqui malis humoribus plenum corpus ſit nactus, ei profectò inſpirans is aer, qui ſit putredinis effector, & quod exiguum vtilis humoris inſit, facilè corrũpit. Quo ſit vt corrupto iis humore vniuerſo, & inſanabiles affectus, & quàm plurimi exoriantur, eoq; pacto occidant. Quòd ſi neq; multa quis habeat excrementa, & bonis abundet humoribus, is aut nihil, aut parum, omnino a peſtilenti aere offenditur. Attrahi verò ab ea, quam diximus, cõuenientia, id quod agẽdi ſit cauſa vel externæ materies oſtendunt. Quercus enim haud quaquã affectibus idoneæ, neque eiuſmodi ſunt, quæ facilè ignem comprehendant. Mul-

rò autem magis idoneę arundines ſunt, magiſque igni excipiendo expoſitæ: ſed & ſtuppa multò iis magis. At ſiqui madidã capiat ſtuppam, viridesque arundines, quercum verò aridiſſimam eligat, vel eam ſulphure ſpargat, quod minimè idoneum erat cõprehendẽdis ignibus id maximè idoneũ reddiderit, ſi igni admoueat. Hoc item exemplo & quæſtionem aliam ſoluere potes, qua ratione eueniat, vt laſſitudo diurnam potius febrim gignat, quàm aut eam quæ ex putredine fit, aut eam quæ habitualis dicitur. Dicimus enim euenire id ex diſpoſitionis præceptione. Habebat enim naturales ſpiritus, humoresque minimè ſuperuacuos. Solida verò omnia ſucciſſima ſunt, & cauſa in ea incurrit. Et cur Solis ardor aliis ſomnum excitat, aliis non item. Quoniam cui multa in capite pituita inerat, ea effuſa caput humeſcit, atque inde ſopitur. Qui autem ſicco ſit capite, cum magis id magiſque exſiccetur, peruigilio afficitur.

LXXXIX.

Cur Sol nigrum quidem hominem, linum vero candidum reddit, ceramque mollit, limum durat?

Propter diſpoſitioné rurſum patiétis materiæ. Humores enim omnes, excepta pituita, cùm ſunt pręter modũ excal facti, circa ipſam cutem nigri apparent. Linum verò aut nitro, aut ſalſugine infectũ, cùm Sol eius ſordes abſumat, albeſcit. Rurſum verò cum ex eadé cera humiditaté eliciat, quæ in eius intimo ſit, euenit, vt emolliat. At verò in limo om nem Sol humiditatem, quæ & plurima ſit & in ipſa ſuperficie redundet, depaſcitur, atque ita eũ deſiccat, durumque efficit. Sic ergo circa id quod patitur, & agẽs vertitur, magno nobis vſui eſſe põt. Si enim pietate animum armemus, corpus ciborum modeſtia exornemus: vita autem non poſſidente, ſed iis contenta quæ ſunt victui opportuna, noſmetipſos ſtabiliamus, tum omnes vitæ moleſtias, quoad fieri poſſit euitabimus, neq; nos agenti

agenti mala idoneos præbebimus, vt id quod patitur agat quicquam: ſiquis videlicet eſt, aut dæmon, aut ſtella, aut alia quæpiam extrinſecus cauſa.

X C.

Cur icterici difficile deiiciunt, & deiectionis alba eſt?

Quia flaua bilis toto eorum corpore diffuſa eſt, qđ & oculi indicant, & cutis color, neque ad inteſtina iam confluit, vt prima naturæ lex exigit, atq; ita ſtercus nō colorat, neque ſua atredine deiectiuā inteſtinorum virtutē irritat ad euacuandum ſtercus, propterq; idipſum medicina, quę vt artes cæteræ, naturā imitatur, vbi in ægritudinis periculo corpus verſatur, ægrotanti virtuti auxiliatrix adeſt. Nā q̃a ſtercus deiicitur, bile irritāte, atq; eius expulſionē inteſtina prouocante, & muſculos, ipſum verò ſtercus molle lubricumque eſt ob lentos illos mores, qui in inteſtinis ſunt, eique adiacent: merito etiam clyſter pro bile mel habet, quod eiiciendi vim habet: item

nitrum,

nitrum, quod & vim habet eiiciendi, & inteſtina ac muſculos ad expulſionẽ citat: hydrolæum verò, hoc eſt oleũ aqua dilutum, ad humectandũ molliendũ que ſtercus, qđ ſit à febri deſiccatum. Scire autem oportet nunc ſua ſponte naturam, ac ſine medici ope agere, vt in ægritudinum iudiciis, vt in concoctionibus. Eſt enim tunc medicus velut ſpectator quidam & arbiter, & iudex duorum aduerſariorum morbi & naturæ. Nunc verò per ſolum agit medicum, vt in articulorum iniectione: Nunc verò per medicũ ſimul agitur & naturam, vt ſordidis concauisq; vlceribus. Medicus enim ſordibus vlcus perpurgat, iis quæ ad eiuſcemodi purgationem pertinent: tũ cæcis illis mentibus relaxationem præbet: reſecat enim quicquid iis eſt ꝑ operculo, vt ſic dixerim, eoſque obſtruit; vt purum ſanguinem acquirãt. Natura verò per vlceris meatus purum ſanguinem ſuggerit, qui à nutrimentis ſit creatus, eumq; ad carnis generationem tranfert. Is rur-
ſum

ſum à deſiccantibus venenis condenſatus, idonea caro fit.

XCI.

Cur ii qui febri continua laborarunt, poſt iudicii tempus, quam criſim vocant, nigerrimam aliquandiu cutem habuerunt?

Quoniã ex flaua bili continua accidit, quæ in ipſo ægritudinis rigore peruſta, in nigram demutata eſt Atq; ita in ea quam diximus criſi, à natura ipſa ad cutem repulſa tinxit ipſam: quemadmodum in vitiliginibus alba quoque eſt cutis, eius autem humoris craſſitudine difficile eiuſmodi color reſoluitur.

XCII.

Cur nigra bilis ad mãmam aut ad crus accedens, corroſionem operatur: in his vero qui melancholici vocantur, cum in ipſum confluat cerebrum, id tamen non agit?

Quia in mamma quidem multæ magnæque inſunt venæ, propter lactis generationem, atque ob id bilis copia eò confluit: Similiter & in crus multa bilis deducitur, quippe quæ ad inferna feratur.

At verò in cerebrum, tum quia ſupernè eſt, tum qa minutas habet venulas exigua quędã bilis aſcendit, quæque pungendi tantùm, non autem corrodendi vim habeat. Frigidum prætерea atq; humidũ eſt: quo efficiṫ, vt modo aliquo nigra bilis habitudini aduerſetur, ipſamq; emolliat. Quæ igitur propriè nigra bilis eſt, ea corrodẽtem in mamma cancrum gignit, in crure verò chironium vlcus, & quod nomades à depaſcendo vocant, in cerebro autem ferinam melancholiam. Quæ verò non propriè nigra bilis ſit, ſed melancholicus humor, & feculẽtus, fluxionem tantùm, & tumorem, qui cancrũ imitetur; ſed minimè corrodat, placidamque melancholiam gignit.

XCIII.

Cur in iis qui inteſtinorum difficultatibus laborant papyrum conglobant, eaque in anum iniecta proſunt?

Quia cõcurrẽtibus muſculis ſedis humectata papyrus muſculos ſua relaxatiõe excitat. Idemq; ĩ hypophoris agit.

q̄ invlcerib⁹ cõcurrũt. Relaxatis igit̃ muſculis, ſtercus velut deſtitutum deiicit̃.

XCIIII.

Cur quae vaſa a Graecis baucalia dicuntur, cum aqua replentur, ſonum quendam ſibi proprium edunt, a quo & nomen vaſis eſt factum, velut alia ſunt apud Graecos nomina ſonorum fictitia, vt in aqua phloesbos, & in aluo borborygmos & caetera?

Quia cũ vas eiuſmodi inane eſt aquę, aere iplet̃, corpore videlicet tenuiſſimo. Cum ergo indit̃ repentè in ipſum aqua, ſua grauitate aerẽ perſequit̃, vtpote tenuem, atq; excludit. Simul. n. manere in caucalio, quoaduſque repleat̃, nequeũt. Eſt. n. à philoſophis demonſtratũ nõ poſſe duo corpora eundẽ locũ tenere eodem tempore. Cum ergo aer repentè ſurſum per anguſtias extruditur, ſonus neceſſariò exoritur, neque is vnus, ſed plures, quædã. n. veluti pugna inter ambos incidit. Aqua. n. deorſum aerẽ premit, aer verò ſurſum aquã. hoc cum ſucceſſione fiat, accidit, vt frequenter ſonus fiat.

XCV.

Cur in vaſis, quae a Graecis harpagia quaſi raptoria dñr, digitus eorum ori iniectus non ſinit aquã fundo effluere, eleuatus aũt ſinit?

Quia cùm ex ore digitus eleuat̃ aer ingrediens trudit aquam deorſum, quo ſuapte natura fertur, atque ita per foramina fundi exit. Propter hoc ipſum omnia mechanica inſtrumenta per aerẽ & aquã conficiunt, vt horonomia, clepſydræ, vocumque imagines, quæ de ſtatuis reſultant, atque alia iis ſimilia.

XCVI.

Cur & vinum & aqua alieno tempore febricitantibus data, phrenitem efficiunt? hoc eſt duo inter ſe contraria: frigida enim eſt aqua, calidum vero vinum.

Dico igitur vinum ipſum cùm ſuapte natura ſurſum feratur, exurere cerebrũ vna cum febri. Perturbatur itaque vehementer à principio animę inſtrumentum, æthereus quodãmodo ſpiritus eſt, vimque ipſam prudentiæ idẽ agere cõpellit. Inde verò hõc patet, multi quippe

etiam ſani plurimo perpetuoque meri potu vtẽtes, mẽtis impotes fiunt. Aqua verò ipſa velut obſtruens corporis meatus, per quos videlicet reſoluũtur ii ſpiritus, qui à putrefactis humoribus oriũtur, eosque craſſiores reddens id agit, vt plus ob id ipſum putredinis febrisque reſultet. Sæpe verò & aqua ab immodica febri deuicta, eius pabulum fit. Quemadmodũ in furnis vſu venire videmus: qui enim ignem accendere volunt, exigua quadam aquula ignem irrorant.

XCVII.

Cur mulieres acutæ ſunt voce, itemque & ſpadones, & pueri?

Quia humiditatis abundãtia, arteria eis in amplum minimè protenditur. Caliditatis enim officiũ eſt meatus in amplũ relaxare. Vt ergo anguſta tibia acutum edit ſonum, ſic & aſpera arteria. Dicunt autem nonnulli mulieres acuta eſſe voce quia conferat in paritudine clamare ad pariendi facilitatem, quod prò culdubio falſum eſt.

XCVIII.

Cur infantes aeſtate ſiderantur?

Quod vulgus æſtu laborare eos dicit. Febricitant enim tenui quadam profun daque febricula, iisque oculi excauant, fiuntque vigiles, & imbecilles. Nõnulli verò & fluxu vẽtris laborant, quia infan tes paſſibiles ſunt, magnamque vim pi- tuitæ in capite habent vt dictum eſt. igi tur in æſtibus pituita ſupra modũ excal facta ac putrefacta febrim accẽdit: vnde & chartilagines cerebri igneſcunt, atque ob id vigiles ſunt. Ignitio autem per ar- terias ad cor deſcendens, & viuificũ ſpi- ritũ reddens ignitũ, febrim ſine putredi- ne accendit. Cũ verò ex febri multa bilis procreetur, euenit ea ratione quã ſupe- rius explicauimus, ut bile aluũ atq; in- teſtina mordicãte: vẽtris reſultet fluxus. Eſſe autem eius cauſam, radicemq; affe- ctus in cerebro patet, qm̃ capiti refrige- rantia admouẽtur, eaq; ut pote ignitio- nem extinguẽtia proſunt. Laborant tñ hoc ipſo etiã adulti: quibus ſcilicet in ca- pite

pite pituita aut exiguum flauæ bilis coaceruatum ſit,& putreſcat. Per ipſam igitur inſpirationem, perq; ignitum quodammodo aerem ſpiritus igneſcunt.

XCIX.

Cur rotunda vlcera difficile curantur?

Quia ex bile acri,queq; vim corrodẽdi habeat, oriũtur. Nam quia guttatim confluat & corrodat,rotũdũ vlcus facit, propterq; idipſum exurẽdo, deſiccãdoq; idonea reddunt medicamẽta. Atq; hoc quidẽ pacto medici. Naturales autem & philoſophi euenire id dicunt q̃a nullum ſit principium,vnde vomica incipiat. In circulo enim neq; principium,neq; finẽ accipere eſt, atq; ob id dicunt, cum eius figuræ vlcera ferro à medicis incidantur,in figuram aliam demutari.

C.

Cur aliquem ad locum vel neceſſario proficiſcentes,cum tamen eo peruenerimus, vlterius aliquando progrediamur?

Quia animũ ſæpe in rem quampiam habemus intentum,eoq; inclinatum, &

conuerſum neq; penitus ſenſibus īminē tem,vt quæ iis propria ſunt cognoſcat. Velut igitur locum videntes,nō vident. Neq;.n.p̄ſto is eſt,q̄ ſenſibilia iudicet.

CI.

Cur mel omnibus dulce, ictericis tamen guſtantibus amarum videtur?

Quia bilē amarā habēt,q̄ per totū corpus,per'q; ipſam linguā redūdet. Mel igitur cùm comedunt,fit, vt quieſcens humor cōmoueatur. Guſtus deinde ipſe,cū iam bilis amaritudinem ſenſit, imaginationem parit,vt mel amarum putetur.

CII.

Cur vehementer iraſcentibus oculi ignei fiunt?

Quia ita feruor eſt eius ſanguinis,qui ſit circa cor, calidiq; ſpiritus. Hic igiť, vtpote ſubtilior,ſupernè fertur, perque oculos,qui perſpicui ſunt,tranſparet, habentque vapores ſanguineos aſcendentes. Vnde & facies rubra iis apparet. Huius rei non ignarus Homerus,inquit,

Inſtar erant ardentis lumina flammæ.

CIII.

Cur infuſa ſerpentibus aqua eos expellit?

Quia natura frigidi ſũt & ſicci,& neruoſi,&exigui ſanguinis,fugiuntque immodicam frigiditatem. Eſſe autem illos huiuſcemodi habitudine vel hinc colligitur. Latebras enim hyeme quærunt, terræq; intima,vtpote calidiora. Occidente autem ſole, vt plurimum rurſus aera, vt frigidum fugiunt, rurſumque æſtate, quoniam terræ intima frigida ſunt,inde fugiunt,inque locos calidos demigrant.

CIIII.

Cur ouum ſi aſſetur,rumpitur,ſi in aqua bulliat,minime?

Quia cum igni eius humiditas appropinquat,immodicè calefit, & exuritur, pluresque ob id ſpiritus gignit, qui cum ob loci anguſtiam exitum quęrãt,rupto putamine diffugiunt. Idem quoq; agũt in doliis & in fictilibus nouis, cũ muſtũ efferuet.Multa præterea flãma oui putamẽ aſſatione diſrumpit. Id quod & fictilibus vaſis ſupra modũ aduſtis accidit.

Vnde naturaliter vulgò ouũ,cum aſſandũ eſt,aqua præmadidãt:aqua enim calida ſuapte mollitie humiditates paulatim effundit,ac per raritudinẽ reſoluit.

C V.

Cur in coitus voluptate homines quodammodo oculis conniuent, atque huic aliquid ſimile & in caeteris ſenſibus patiuntur?

Quia deuicti ab affectu voluptatis, magis eã quodãmodo cõniuentibus oculis compræhendunt.Non enim eleuantur, ipſumq; extrinſecus ãnimũ vnà cũ ſenſibus ad aera protrahũt, quo efficiat, vt corporeos illos affectus minus ſẽtiãt.

CVI.

Cur nonnulla licet vniformia medicamenta vim tamen contrariam habent, quemadmodum experientia ipſa indicat?

Maſtiche enim eiicit,reſoluit,& intẽdit,acetum autem & calfacit, & refrigerat. Quia inſunt iis indiuidua, minimaque corpuſcula per interpoſitionẽ, non confuſionem. Vt arena humectata conglobatur, vnumque corpus effici videtur,

re uera autem multa ſunt minutiſſima in arena corpuſcula. Quòd ſi hoc verũ eſt, haud eſt abſurdum in aliis, aliiſque maſtiches particulis contrarias virtutes & qualitates occultari, neque inter ſe cõfundi, quia natura eis tantum corporibus legem illam inſeruit.

CVII.

Cur cum pedis digitum offendimus, inguen tumeſcit?

Quia ſemper natura, quæ ad corpus pertinebant prouidẽs, ſolet accurrere velut auxilio his partibus, quæ dolore laborent: quoniam verò vtiliſſimum omnium humorum, & nutrientem, & cognatum, ipſum videlicet ſanguinem pro vehiculo habet, neceſſarium eſt, vt cum ea ad pedis digitum vnà cum ſanguine deſcendat, impleantur eæ venæ, quæ maxime cũ inguine ſunt, eæq; partes quæ circũ vaſa ipſa ſint, atque adenes a Græcis appellentur: quippe quæ rotũda ſunt corpora. Immodica igitur conſtipatio inflammationem eleuationemque efficit

appel-

appellaturque id inguē,ex ipſo loco denominationem mutuatum.

CVIII.

Cur natura auibus neque veſicam vrinae receptaculum,neque renes elargita eſt?

Quia multa indigebant humiditate, vt oriri pennæ atque increſcere poſſent. Eamq; ipſa volandi exercitatione conſumunt.Neque omnino quidem mingũt. Cùm verò bibunt,ſtercus immodicè humidum deiiciunt.

CIX.

Cur pueris in veſica calculi gignuntur, ſenibus vero intra renes?

Quia anguſtos in renibus meatus pueri habēt.Terrenus verò humor & craſſus violētia anguſtiarum ab vrina extrudit tum à renibus ipſis, tum ex cōceptaculis,quę Lunæ formã habent, in ipſam vrinæ veſicã. Ea cùm latos habeat meatus,exeundi locum vrinæ præbet,humori verò ipſi,vnde calculi gignunt, inſidēdi,ſuoq; more cōſpiſſandi.At verò in ſenibus cōtra euenit.Laxos enim renium

mea-

meatus hńt, quo fit, vt vrina exire, & terrenus humor inſidere cōgelariq; poſſit.

Color autem calculi humorem quoq; oſtēdit, à quo ortum habeat. Solutio ex compoſitione ſituque membrorum.

CX.

Cur ſi caliditate calculus congelaſcit (calidi enim ſunt pueri) ſimilique ratione ſit in ſenibus, neque enim tanta concedenda eſt frigiditas, quanta in glacie niueque ſit, extremo enim frigore renes demorerentur, non contrariis tamen ad frigiditatis ſolutionem, verum ſimilibus vtimur, hoc eſt calidis, vt petroſelino, foeniculo, & eiuſmodi?

Dico igitur accidere, vt exuſtione, torrefactioneq; nimia calculus in arenulas exteratur. Quēadmodum in teſtis, in fictilibusq; vaſis, cùm ſupra modum torrefacta fuerint, arenæ proueniunt. Fitq; hoc pacto, vt exigui lapilli vnà cum arenulis facilè inter meiendum effluāt. Euenit quoq; nonnunquā, vt frigida epota, facilè calculus extrudat, renibus videlicet protētis, ipſum fluxu nimio per ex-

cer-

cernendi virtutem deiiciẽtibus. Euenitque præter hoc, vt immodicus renium ardor, cuius cauſa calculi congelaſcunt, a frigida extinguatur.

CXI.

Cur in renibus, inque vrinae veſica eſt vlcerum difficilis curatio?

Quia vrina, cùm ſit acris, exulcerat cicatricem, quam opportuna medicamẽta obducunt. Magis autem in veſica intra inſanabilia ſunt, quòd intra eã permanet vrina, in renibus autem defluit.

CXII.

Cur in ſoliis calida aqua cõmota, calidior nobis, noſtrũque fere adurẽs corpus videtur?

Quia deſcendentibus nobis appellẽs aqua, & ipſa patitur, hoc eſt, cùm noſtrũ ipſa excalfaciat corpus, & ipſa à nobis quoddãmodo refrigeratur. Didicimus enim, quæcunq; in generatione corruptioneq; agãt, ea quoq; ipſa ꝓculdubio pati. Quoniã igitur aliquo refrigerata pacto, nõ iam ſimiliter excalfacit, manifeſtum eſt aſſueſſe iam nos, neque ipſam

iam

iam caliditatem ſentire, quemadmódũ à principio, quoniam immodica eius caliditas à nobis diminuatur. Si ergo calidam mouentes, eamq; quæ cuti adhæſerat, tranſmittamus: aliaque calida aqua ſyncerior accedat, nondũ videlicet, aut agens, aut à cute ipſa patiens: ſuamq; caliditatem immodicam ſeruans, meritò nobis calida, exurensque videtur, quatenus & ipſa agens patiatur, ſuamque remittat caliditatem, quemadmodum ille prior. Atque hoc per ſucceſſionem fieri poteſt, quandiu enim calidam mouemus, tandiu ſemper ad nos accedens re vera ipſa calida videtur: quamobrem id vulgus naturali motu, cùm vult in ſolio corpus magis excalfieri, mouet continẽter aquam, quoad vult.

CXIII.

Qua ratione ſi quicquid mouetur, ſeſe ipſo calidius fit, maximeque in calido aere & loco, aer tamen cum verberatur atque mouetur, frigidior nobis tactu videtur, idque vel maxime per aeſtatem, quo tempore Solis

calor

calor multo ardentior eſt?

Hoc videtur contrariū ſuperiori eſſe. Calida enim aqua calidior nobis ſolicitata videbatur. Hoc autem loco frigidior calidus videtur aer, cùm & mouetur & ſollicitat̃. Dico igit̃ vſu hoc venire, vt quod in re quapiā plus eſt, aut qualitate, aut virtute vincat quidē id & vertat quod minus eſt: modicè verò & ipſū quod fortius eſt contra patiatur. Calida igitur aqua, cùm calida vehementer eſt caleſcenti adhærens corpori, & ipſa contra refrigeratur, neque iam eandē qualitatē ſeruat. Qui nos igit̃ circundat aer, æſtate modica, cùm ſit calidus, ad aquæ calidæ ſimilitudinē, ingruens in corpora, à nobis ardētibus ob calidū anni tempus calfit quodāmodo, atque ipſe nos cōtrà calfacit. Quod & lineæ agunt veſtes q̃ cùm frigidæ prius eſſent, mox à nobis calfactæ noſipſos poſtmodū calfaciunt. Cùm igit̃ aerem ſolicitamus tranſmittitur è corpore, qui à nobis præcalfactus aer fuerat, alter autem nondum excalfa-

ctus

ctus accedit, qui nobis frigidus videtur. Idque per ſucceſſionem fit.

CXIIII.

Cur quae in pupula oculi vlcera fiunt cum exoleuere, alba videntur, quae vero extra pupulam in nigro oculi, non item?

Quia per ſolam pupulam videndi ſpiritus exit, qui & ꝑſpicuus eſt & lucidus. In albedinibus igitur illis, quæ leucomata dicũt, cum cicatrix meatus conſpiſſet eius tunicæ, quæ cornea ſpecie eſt, iam non videndi ſpiritus exit: quo fit, vt magna deinceps copia contractam cicatricẽ illuſtret, eamq; calidã oſtẽdat. Quoniam verò ex viſus condenſatione ſpiritus non exit, euenit, vt non videant.

CXV.

Cur paleae & calidam aquam & frigidã niuem, hoc eſt aduerſas inter ſe qualitates conſeruant?

Quia palearũ natura manifeſta qualitate caret, vnde & à nonnullis ἄποια, hoc eſt qualitatis expertes appellantur, Cum igitur facilè ſuapte natura confun

di,commiſceriq; poſſint, ocyſſimè quibus adhæſerint conferunt, eorumque ipſæ confuſionem ſuſcipiunt. Collato enim ſibi calido calfiunt,idque ipſę contra recalfaciunt,atque conſeruant,ſimiliterque frigefactæ a niue,eáque ipſæ refrigerantes,frigiditatē eius conſeruant, queādmodum & cera & oleum quæ facilè confundi poſſunt,ſuntq; itē qualitatis expertia,conferunt eorum qualitati, quæ cū ipſis admiſcent,quippe q̄ eorum fuſionē accipiant. CXVI.

Cur bruma ꝑ ſudum clariora vident̄ ſydera?

Quia & à ventris & ab imbribus vel qui nos circundet aer, vel qui altior ſit motu ipſo extenuat̄,& quodammodo expurgatus puriorem ſydereorum corporum conceptionem,multoque faciliorē, vlterioremq; progreſſum viſui præbet. Quod & in puris perſpicuisque fluuiorū aquis manifeſtò apparet. Multò enim puriora clarioraque vident̄ quæ in iis corpora inſunt. At in craſſis & cœnoſis aut nullo modo,aut confuſa tranſparēt.

Cur

CXVII.

Cur ſaepe inter meiendum horremus?

Quia acris bilis defluẽs atque vrinæ veſica mordicans, vniuerſum quoque irritat corpus, atque excitat ad eius particulæ cõſenſũ, vt deiiciendi vim modicè offerat. Atq; ita ꝗ horror dr̃, effici ſolet. Hoc verò pueris maxime accidit, multò enim plura ob nimiã ſaturitatem excrementa ſunt nacti.

CXVIII.

Cur noctu dolores magis intenduntur?

Quia anima ſecum ipſa otioſa nõ iã aut viſui, aut auditui, aut aliis huiuſcemodi ſenſibus intendit, neq; quicquam agit, neque ad externas actiones ꝓuocatur: quo efficit, vt multò plus corporearũ perturbationũ tangendi ſenſu ſuſcipiat. Paucæ etenim ꝑ noctem animales operationes exiſtũt, quales ſunt reſpiratio & cogitatio. Animũ verò, cum ad externa per ſuas operationes protrahatur, corporeas perturbationes minus experiri manifeſtò apparet, quãdo in luctibus, ĩ aduerſis valetudinibus, inq; cæteris hu

iuſcemodi accidentibus amicorum congreſſiones ac narratiũculæ eorũ qui ſint affecti perturbationes alleuant atq; ſolantur. Animaduertere autem naturam quidam in ſuis operationibus minus interdiu agere, vt in ciborum concoctionibus, in humorũ permutationibus, in ſanguinis euocatione, in pullulandi, nutriendi, concreſcẽdi, ſimilitudinis, aliorumq; his ſimilium operatione: Animam verò magis agere in ſuis actionibus: vt ĩ quinque ſenſibus, in motibus particularum corporis, in imaginatione, in cogitatione & memoria. Contra vero noctu: magis enim agit natura, minus anima.

CXIX.

Cur vitrum per brumam, cum quid vehementer calidum infunditur, rumpi cõtingit?

Quia plurima frigiditate ex circumeunte aere totoſuo corpore affectum eſt, Cum igitur repentè calidam non precalfacto vitro indimus, tum caliditas contrariam ſibi frigiditatem proculdubio perſequitur. Illa autem vna cum ſpiri-

tu ipſo repente ſugiens confractionem eorũ corporum efficit quæ intra vitrum ſunt. Dãdum enim eſt ineſſe & in vitro exiguos meatus, qui ſubtiliorẽ aera contineant, quos tametſi oculis ſenſuq; non aſſequimur, natura tamen ipſa, req; vera ineſſe non diffiteamur. Alii vero dicũt, quod vehementer ſit frigidũ, id are facere atque exaſperare vitri corpus: vnde efficiatͬ, vt quæ ſubtilior in eo pars ſit, ſiue is humor, ſiue aer ſit, extrudatur, & velut igneſcat: vnde etiã confractioni corruptioniq́ue idoneũ euadat, quẽad modum & aridiſſima ligna. Sic enim & Hyppocrates aiebat venas à frigido rũpi. Quod igitur vehementer eſt calidũ, id eiuſmodi vitri corpus inueniens, multòque id magis areſaciens, ruptionem eius efficit per fractionem. Si ergo præ mollitum fuerit, tum, modicè præcalfactum nequaquam lædetur, quemadmodũ & athletæ cum ſunt luctaturi, oleo, & magiſtris, quos pædotribas vocant, præmolliunt: & qui vocem exercent,

vt reſpirationis partes molliant, pę-aniſſant. Etenim cum frigiditas in paten tes illos meatus incidit, facile vna cum ſpiritu profugit, & vitri mollities calidi tati cedens haud facile per fractionem ſubit. Eſſe autem in vitro meatus, uel è vaſis teſtaceis patet, in quæ ſi aquam in-das, atque hos pice linas, exudet tamen humor. Videre eſt autem & fumum de vitri corpore per brumam erumpentē, cum in ipſum aquam infuderis, & vi-trum confractum, extrinſecusq; appli-catum ei liquori, qui ſit intus, qualitatē ſuam præbere.

CXX.

Cur pueri, maximeque infantes haud ita facile luxantur vt viri?

Quia ex mollitudine corporis ſolo terræ cedentes, reſoluunt eius tenſionē ac duritiē, vt vlterius agere nō poſſit. Vi ri igitur cū duro ſint corpore, quod aut terræ duritati aut lapidi reſiſtunt, inten ſionē percuſſionis adaugent, lapidemq; ipſum cogūt i ſeſe, vtpote duriores, age-

re.

re. Hac eadem ratione & ſpongia cedẽs nõ frangitur, vitrum verò, aut teſta, aut quod aliud eiuſcemodi durũ corpus caſu confringitur. Hinc progrediens è ſimilitudine dicere poſſis, cur venti motus vehementior quercũ quidẽ deiicit, arundinem non deiicit? Quoniam quercus, vtpote dura robuſtaque, & ingens, vẽto reſiſtens eius vim intendit, arundo verò, vt quæ mollis leuisq; ſit, & exigua, cum venti flatibus huc atque illuc cedat, eius vim reſoluit. Eodemq; pacto luctator aduerſario renitẽs, vim eius adauget, cedens verò aliquando, cumq; eo ſe vna circum agens huc atque illuc, citius eius tenſionem ſoluit.

CXXI.

Cur infantes nutricis canticum audientes vagitum ſiſtunt, mox vero etiam dormiunt?

Quia ſubſtantia muſicæ, quemadmodum & ſcientiæ, artesque cæteræ, animo ſit inſita, quemadmodum & igni calor eſt inſitus quomodo & Plato ait, Reminiſci animum noſtrum ſcientias, non

diſcere. Audiens igitur animus huiuſcemodi canticum, qua quidem reminiſcitur, quieſcere infantes cogit, qua vero oblectatur, in ſomnum allicit. Nã cùm labe corporis minimè ſit infectus, ſcientias quaſi perſpicuas habet, coinquinatus vero in corpore in illarũ modicam obliuionem delabitur.

CXXII.

Cur nutrices, cum ſomnum infantibus alliciunt eos mouent?

Vt humores motu fuſi cerebrũ moueãt. Idem tolerare tamen nõ poſſunt adulti.

CXXIII.

Cur nonnulli ebrii gemina vident?

Quia oculorũ muſculi plus minusve repleti, atque eo ipſo languidi oculos, alterum ſurſum, alterũ deorſum torquẽt, fit, vt oculorum radii eodem pariter nõ tendant, ſed in diuerſa loca atque corpora, atque ita alteruter oculorũ priuato cernẽdi vtens officio, duplicem efficiat viſum. Id eſſe verum vel inde apparet, qui enim digito alterũ oculũ terunt, ſen

ſimque

ſimque ſurſum trudunt, gemina videre coguntur.

CXXIIII.

Cur qui natura ſtrabones ſunt, gemina non cernunt?

Quia oculorum peruerſionē non illi quidem ſurſum deorſumve, ſed dextrorſum ſiniſtrorſumque habēt, qui cum eū poſitum ſortiti ſint, qui in rectam lineam moueatur, duos radios in idem corpus concurrentes habent, qui & vnū colorem, qualitatemque ad oculos referunt, quem & ei ſuſcipiant.

CXXV.

Cur pubeſcentes pueri hirquiunt circa annum quartumdecimum?

Quia tunc quæ per humana corpora natura meat plurimā ac repentinā ætatis mutationē efficit. Cuius rei fidē operatio facit. Videre eſt enim fœminarum quidem augeri mām̄as propter lactis collectionē tum ea loca, quæ circa coxam ſunt intra quæ permanere fœtus poſſit. Virorum vero pectus atq; humeros, qui

bus

bus impoſita grauia corpora ſuſtineantur. Teſticulos præterea, intra quos & gigni & permanere ſemẽ poſſit. Membrũ quoque genitale, vt exire ſemen facilius poſſit. Vniuerſum p̃terea dilatatᷣ corpus, quod & mẽbrorũ mutationes indicant, & quæ ſolutiones circa annũ quartũdecimum fiunt & vocis aſperitas, quæ branchus, hoc eſt raucitas appellatᷣ, ſumpta videlicet tralatione ex hircorũ voce, in eũ modum clamantium. Nam cum aſpera arteria à principio dilatetur, accidit, vt qua magis, quà minus dilatetur: ſitq; intus eius corporis ſuperficies velut inæqualis, vſque ad ipſum guttur. ſpiritus itaque per parteis illas exiens, ac veluti offendens propter viæ inæqualitatem, vocem quoque inæqualem, efficit & aſperam, & quodammodo raucam. Idem & iis accidit, quibus in aſperam arteriam diſtillationes defluunt. Fit enim defluente humiditate, vt leuis intrinſecus membrana inæqualitate repleta, inæqualem ſpiritus exitum efficiat. Talem vero ſci-

to eſſe & hircorum aſperam arteriam ac guttur, humiditatis videlicet abundantia, itemque eorum qui plurimo olei potu vtantur. Atque illi quidem frequentibus intenſisq; clamoribus, atque arteriæ aſperitate vocẽ quoque inæqualem habere putantur. Gruibus verò, atque iis omnibus volucribus, quibus aſpera vox fit, arteriæ à natura totæ aſperæ datæ ſunt. Poſt vero pubertatis annum hirquire pueri deſinunt, quia aſpera arteria tota planeque dilatatur; ac naturalem æqualitatem accipit.

CXXVI.

Cur epotum oleum ciet vomitum, maximeque flauae bilis?

Quia cum leue ſit, quodq; ad ſupera feratur, nutrimenta ad ſtomachũ prouocat, eaque eleuat, atque ſuſpẽdit. Atque ita ingrauatus ſtomachus eiectiuam virtutem ad vomitũ citat, atque in primis flauam bilem, quippe quæ & leuis & ſubtiliũ ſit partiũ, atque ita facilius ſurſum feratur. Ferri vero oleum ſurſum re ipſa

patet,

patet. Cum enim humido cuipiam admiſcetur, ſuperiorem in locū excurrit.

CXXVII.

Cur ſolum oleum minime humidis admiſcetur?

Quia cum lentū ſit atq; in ſemetipſo cōſtipatum ſecari in partes indiuiduas, atq; eo pacto reliquis humidis admiſceri non poteſt: quamobrem, neq; cum in humidum funditur, citò eam ſubit.

CXXVIII.

Cur oleum quidem atque aqua frigore conſtringitur, vinum vero, acetum & garus minime?

Quia cum oleū qualitatis ſit expers, confuſioniq; idoneum, citò friget, atque ita vehementer, vt extrema quoque frigiditate frigeat. Aqua vera ſua ſponte frigida facile cum ſemetipſa frigidior ſit congelaſcit. Garus autem, vtpote ſubtilium partium & calidus haud citò friget Eodemque modo & vinum. At acetum, vtpote ſubtiliſſimarum partium, congelationem non tolerat.

Cur

CXXIX.

Cur contraria qualitatibus idē efficiunt?

A frigido.n.pariter atq; à calido humidum conſtringitur,nix.n & ius frigiditate congelaſcunt, cataplaſmata vero & veſicæ calculi caliditate. Fit quidem id,ſed diuerſa actione. Calidū enim depáſcitur,conſumitq; humiditatis copiā. Frigidū verò denſitate nimia obturans ſordidā humiditatem exprimit, quemadmodum & ſpongia manu preſſa, quā intra meatus aquam habet, abiicit.

CXXX.

Cur ſaepe horror ceſſauit cum quid formidoloſum incidit, vt fragor, quem is audierit qui laborat, vt cum repētina aqua deiicitur?

Quoniā ſæpenumero humoribus tēpore digeſtis,atque attenuatis naturalis omnis calor vehemēter ſimul, ac repēte acutè in corporis intima fugiens,morbificum humorē cōſumens reſoluit. Idem & theriaca facit, eorumq; quàmplurima,quæ calida ſiccaq; ſunt ſpecie, cum poſt concoctionem ſumuntur.

CXXXI.

Cur qui ſe circumagunt, neque id agere tamen conſueuerunt, vt plurimum decidere ſolent?

Quia animalem ſpiritũ, qui ſit in cerebro, cõturbari cogũt, cumq; humiditatibus vnà cõuolui. Is deinde cum minus idoneus ad animalem vim ſuſcipiendã, ſenſitiuã videlicet atque motiuã efficiatur, nõ ſinit actionẽ in muſculos neruosque permanare. Quo fit, vt corporis põdus, vt quod neque vehat̃, neque ſuſtẽtetur ab aĩa ferat̃ ad terrã, ad quã vergit: propterque idipſum & tenebras vident, qm̃ vidẽdi ſpiritus conturbatus ſit, neq; pariter atque ſenſus reliqui operetur. At his qui ſenſim circumagi conſuerũt, rarò id accidit. Facit.n.conſuetudo, ne quaſi peregrinę inter ſe ſint aĩa atque natura, ſed tempore quodãmodo cõciliẽtur: quod.n.paulatim cõtinenterque fit, ſenſum latet: atque vbi plurimum euaſit, iam nõ, vt peregrinum, in ea incidit, quæ eum ſuſcipere conſuerunt.

CXXXII.

Cur vitrea ſpecula valde ſplendent?

Q̃m albo plũbo intrinſecus liniuntur cuius natura lucida eſt, quæ cùm vitro, quod & ipſum ſplẽdidũ eſt, admiſceatur, multo magis lucet, ſuosque radios p̃ vitri meatus tranſmittẽs, duplicat quod in ſuperficie, atque extra vitri corpus eſt, atque inde magnopere fit lucidum.

CXXXIII.

Cur in ſpeculis, inque perſpicuis aquis noſipſos videmus?

Q̃m qualitas aſpectus ad ſplendida corpora migrans ex reflexione rurſus per oculorũ radios ad ſui ipſius ſpectaculum remigrat. Migrare autẽ qualitates & facie, neq; eſſe id abſurdum, & ii oſtẽdunt qui iuxta arbores manent, ꝙ viridi aſpectu eſſe cõſuerunt. Viridis.n. qualitas, viridium foliorũ ad ipſam faciem demigrat. Similiter & in aquã fluentem migrãs, eam quoq; viridem oſtendit.

CXXXIIII.

Cur puræ ſpeluncæ, & altiſſima loca atque

pura

pura vocis imaginem gignunt ac remittunt?

Quia & hęc quoq; loca ex reflexione ictum remittẽtia ſoni imaginem edunt. Verberat.n.vox aerem, aer verò locum, qui quo magis verberatur,eo magis ver berat, eoque vehementioreͣ vocis efficit ſonum.Humida verò loca,& veluti mol liora,ictui cedẽtia,eũq; reſoluẽtia, imaginem minimè edunt,pro qulitate autẽ & quantitate ictus ac vocis redditur qua litas, quantitasque eius imaginis, quæ Echo appellatͣ. Hanc prauè nõnulli deã quãdã eſſe fabulantur , alii Pana dicunt eius amore captum, quod proculdubio falſum eſt. Vir enim quidã ſapiens fuit, ꝗ primus &cupiuit,& perueſtigauit eius cauſam vocis ĩtelligere:atque vt ꝗ amãt neque potiunͣ,iniquo aĩo ferunt,eodem & ille pacto,donec eius ſolutioneͣ cauſæ inuenit, ægre habebat. Quẽadmodũ & Endymiõ ꝗ primus Lunę curſum inuenit,vigilãs noctes eiusq; cursũ animaduertẽs,&motũ inꝗrens interdiu dormie bat,Fabulanͣ igitur amatũ eſſe à Luna,

eam-

eamque ad ipſam dormientem acceſſiſſe, quia ſuipſius cauſæ ſolutioné philoſopho quaſi tradidit. Quin & paſtoré fuiſſe tradunt, ꝙ in deſertis puris, atq; altis locis eius motum ſuſpiciebat. Et ei cópactam fiſtulam tribuunt, quod loca edita vt plurimum perflãtur, vel quod figurarum conſonantiã inquirebat. Similiterq; Prometheus cum ſapiés eſſet, ſyde reęq; aquilæ cauſam perueſtigaret, naturamque eius ac ſitum, cumque diſcendi cupiditate veluti exederetur, tum demum quieuit, cum ei Hercules dubitationem omnem ſua ſapientia ſoluit.

CXXXV.

Cur aqua ſtans, quae in ſuperficie, non autem in profundo terrae ſit, lapide per eam iacto, multos circulos efficit?

Quia iactus eius intentione à quauis ſui corporis parte procul aquam lapis perſequitur, atq; ita circulus fit, quouſq; videlicet pertinet iactus deſcéſio. Quod ſi immodica ſit intentio, & circulus maior fit, deſcendens auté vſque ad terrã la

pis,ipſamq; deinceps aquam corpore tra bens,multos meritò circulos efficit.Primò enim ſuperficiem aquæ mouēs didu cit,tum per ipſam perpetuo deſcendens ad profundum,rurſus diuidens aquā & alium efficit circulū. Atq; hoc per ſucceſſionē fit donec lapis cōſtiterit, ac requieuerit.Quoniā verò lapidis intēſio eo deſcendente paulatim remittitur, neceſſe eſt poſteriorem quemq; circulum priori contractiorem eſſe,quoniam &a lapide ſimiliter ictu ipſo aqua diuiditur.

CXXXVI.

Cur riſum multi e liene oriri putant, aſſerentes non ſimiliter riſu videri affectos quibus lien vitiatus, vt quibus integer ſit, imò vero illos magnopere triſtes eſſe?

Equidem ex accidenti arbitror non propriè riſus cauſam in liene conſiſtere. Nam ſi valeat,trahit ex iecore fæcoſum omnem & melancholicū humorē: quo fit, vt cum purus defæcatusque ſanguis cum per vniuerſum corpus, tum in cerebrum permeet, naturam ſimul animamq;

mamque oblectet, atque inſtar vini eas exhilaret, & in tranquillitatem ducat, atque ita riſus ab ea moueatur.

CXXXVII.

Cur mulae non pariunt?

Quia diuerſa animantium ſpecie conſtant, tum differentium qualitate & natura ſeminum immiſtio aliud quiddam gignens, pręter id quod eſt prius, & eorum quæ genuerit naturam abolet. Quemadmodum & candidi nigrique admiſtio extremorum colorem abolens colorem alium, qui eſt fuſcus, generat, qui nihil extremorum omnino eſt. Generatrix igitur qualitas abolita eſt, & formarum aptitudo.

CXXXVIII.

Cur qui natura ſurdi, iidem & muti?

Quoniam quæ nō audierunt, dicere exprimereque non poſſunt. Quidā verò medicorū dicunt vnam eſſe neruorū cōiugationē, quæ ad linguā quæque ad aures pertineat: quo fit, vt affectuū quoq; cōſenſus iis accidat: Qui autē ex acciden

ti ſunt muti,ſurdi omnino non ſunt: localis enim oritur neruorum paſſio.

CXXXIX.

Cur qui ieiuni diutius fuere,ſumpto mox cibo rigent?

Quia cibi ſumendi interuallo,bile redundant, atque ita acidum humorem coaceruant.Poſt cibum igitur particulæ illæ corporis refotæ bilem ab ſe in cutem abigunt,atque ita rigor oritur, bile videlicet particulas ipſas mordicante,atque ad ſe perſequendum excitante.

CXL.

Cur ſues ſurſum ſpectantes, ſilent cum baiulantur?

Quia ſupra cætera bruta ad humum ſemper vergunt. Fœtore enim delectantur,eumque requirunt. Ergo in repentina illa aſpectus mutatione veluti peregrinæ ſunt atque hoſpites, plurimoque lumine attonitę ſilentium perferunt. Quidam dicunt aſperam arteriam quæ anguſto meatu ſit, reſupina ipſa figura coire.

CXLI.

Cur ſues fimo delectantur?

Medicorum quidem ſententia eo naturaliter delectantur: habent enim maximum iecur, in quo & cupiditas ineſt. Ariſtoteles autem roſtri amplitudinem in cauſa eſſe putat: habet enim reſoluentem ſeſe olfactum, & cum fœdere veluti confligentem.

CXLII.

Cur conualeſcentibus vlceribus, & pituitate ceſſante pruritus oriuntur?

Quia ſanata & conſolidata pars reliquias perſequitur humoris, qui contra naturam ineſt, quique vlcus effecerat; atque ita per cutem exiens, ſeſeque reſoluens pruritum efficit.

CXLIII.

Cur qui affectus alterum tantum oculum infeſtant, grauiores diuturnioresque ſunt?

Duabus cauſis, quoniã fluxio ad vnũ oculum tantum coaceruatur: quicquid enim in plura diducitur, fit ſeipſo imbecillius minusque agit, quòque id magis

fit,eò inefficacius euadit. Vel quia cum ſeſe ſanus oculus in ſuis actionibus mouet, & ægrotum oculum toties moueri cogit. ſcimus autem maximum cuiuſuis ægrotę partis medicamentum in quiete ipſa conſiſtere.

CXLIIII.

Cur homo magis frequentiusque & vehementius, quam bruta ſternuit?

Quia copioſiori magisq; vario alimẽto, potuq; idq; vltra ſatiem vtitur: quod cum minimè concoquat, vt par eſt, multùm congregat ſpiritum, ob multam humiditatem: is ergo vtpote ſubtilis, ad cerebrũ aſcendens, cogit frequẽter ad excretionẽ excitari, ſternutamentumque efficit. Sonus igitur fit, quia per narium anguſtias vehemẽs spiritus meat, vt per ſedẽ ventris crepitus, per ſtomachum ructus, per guttur vox, per aures ſonitus, ſimiliterq; per inteſtina immurmuratio illa, quæ borborygmos appellatur.

CXLV.

Cur mortuorum capilli vnguesq; ad tem-

pus aliquod augetur?

Quia marcente carne,quæ partes circa eorũ radices occuluntur, nunc apparẽt,atque decipiũt, imaginationemque afferũt quaſi creuerint. Alii revera dicũt augeri,quia hęc ab excrementis ortũ habere ſoleant. Cadauera aütẽ in excremẽta quam plurima a principio propter accedentem putredinem ſoluuntur: hæc autem & per meatus & per corporis extrema vnà cum corpore ipſo exeuntia ſupradictorum ortum adaugent.

CXLVI.

Cur in digitis manuum potius quam in pedibus vitiliginum ſpecies eas quas leucas vocant oriuntur, pueriſque magis quam perfectis?

Quia ortum ex pituitæ excremento habent. Pituita aũt pueri, vtpote edaces ac pigriores, magis abundant. Pedũ verò vngues motu deambulationeque magis exercentur,excrementaque reſoluunt.

CXLVII.

Cur pili in pedibus haud cito caneſcunt?

Eadem ratione. Pedes enim frequenti intenſaque ambulatione quod in ſe decurrerit pituitatis excrementum reſoluunt: id autem canos gignit. Pubes autem & ipſa ſero caneſcit, quia natura calida eſt, atq; in coitu pituitam reſoluit.

CXLVIII.

Cur quamplurima animantia caudat motant, cum notos agnoſcunt, leo vero etiam latus verberat, cum iraſcitur, eodemque modo taurus?

Quia tergi medullam ad caudã vſq; pertinentem habent, quę in ſe motiuam animalem vim continet. Anima igitur quod ſibi notum eſt agnoſcẽs, veluti manu aliqua, vt in hominibus euenit, caudam motare cogit, quę manifeſto oſtendat eius intra ſe vim occultã ineſſe, quæ quod oportet agnoſcat. In leonum vero ac taurorum excandeſcentia conſentit natura animæ, eamque vehemẽtius moueri cogit, quemadmodum & homines manus ipſi ſuas, aliamve corporis partẽ ſæpe irati verberãt. Cum enim nequeat

anima quod ſe lædat vlciſci, ſtatim alio ſibi modo ſolatium excogitat, ſuumque affectum ictu percuſſioneque curat.

CXLIX.

Cur ſi exuſta & ſicca hordea vlceribus equorum imponantur, non iam albus cicatricibus pilus, ſed reliquo concolor innaſcitur?

Quia eiiciendi vim habent, abſterguntque & reſoluunt inſidens pituitatis excrementum, atque inutilem omnẽ operationem, quæ propter vlceris cruditatem, propterque eius partis imbecillitatem coacta fuerit.

CL.

Cur in hominum vlceribus pilus haudquaquam innaſcitur?

Quia hominum cutis ſpiſſa eſt, argumentum pilorum tenuitas ac mollities. Cum vero cicatrix cute ipſa ſit cõſpiſſatior, meatus occæcat. Equis autem quod ad comparationem pertineat, rarior eſt argumẽto craſſior pilus, quapropter minime iis meatus totus in cicatricem occluditur. Subſidentia verò & congrega-

ta excrementa, cũ per tenues illos meatus, qui ſuperſunt, erumpant, concreſcunt,& pilum gignunt.

CLI.

Cur quos dipſas momorderit, ſitique ſiti intolerabili affecti, eis epota theriaca (quae ſicca calidaque eſt) ſitim ſedat, non autem magis incendit?

Dico igitur, non qualitatis ratione ſitim ſedare, ſed mutuo quodam conſenſu ac ratione naturali. Id eſt huiuſmodi antidotus quæ plurimis ex herbis cõponitur, quæ conſenſum aliquem cũ ſingulis corporis partibus habent, velut dictamnum proprietatem quandam aduerſus cor habet, ipſumque confirmat, & ſeruat: eupatorium vero cum iecore, ſcolopendrium cum liene, petroſelinum cum ventris orificio, hyſſopus vero cum ſepto & cum pulmone, helenium verò cũ renibus, ruta cum collo, gentiana cum cerebro, ſeſeli autem cum veſica vrinæ. Vnumquodq; igitur horum mellis dulcedine allectũ trahit quod ſibi propriũ

ad tutelam eſt. Inter quæ omnia ſunt & viperarum immiſtæ carnes, quæ naturalem quendam mutuum affectum habent, quam antipathiam dicunt, aduerſus quoduis venenoſum animal, corruptibilemque virtutem. In ſingulas igitur partes diſtributa affectū illum qui corruptionem minetur, agere non ſinunt. Repugnant enim, ceu legitimi quidam milites, qui pro ſua ipſorum patria arma ceperint.

ADDIDIMVS HVC EX *Plutarchi Problematis ſelectiora quaedam: ſimul vt haec noſtra vndiquaque copioſiora eſſent: ſimul ne tot paginae nobis vacarent.*

QVid eſt, quod Luperci canem immolant?

Luperci autem ſunt, qui Lupercalibus per laſciuiã diſcurrentes pellibus obuios cædunt. An quòd genus quoddam luſtrandæ ciuitatis eſt, & quo menſe illa fiunt, Februarius dicitur, & diem quo pellibus occurrentes verberant, Februarum & Februarium vocant, quo verbo purgatio ſignificatur? Cane ante omnino, vt ita dicam, Græci vtebantur: & multi etiam nunc in purgationibus canem ingulant. Proſerpinæ quoque catulos cum cæteris purgamentis efferunt, & eos qui expiandi ſunt catulis expurgant,

gāt. hoc piaculi genus περισκυλακισμοῦ, id eſt circuncatulationem appellantes. An quod lycos, lupus Latinè dicitur? λυκαῖα verò lupercalia, & lupo canis eſt hoſtis, & ideirco Lupercalibus cæditur? An quod Lupercis canes oblatrātes moleſti ſunt? An quia Pani ſacrificium facit: Pani autem propter greges amicus eſt canis?

Quid eſt quod Septimontio vehiculis iunctis vti cauebant, & nunc etiam qui vetera non contemnunt cauent?

Septimontium vero diem feſtū agunt Romani, ꝙ cùm ſeptimus collis vrbi attributus eſt, ſepticollis Roma facta eſt: An, vt quidam Latini accipiunt, quòd vrbs nondum ſuis partibus penitus coniuncta erat? An hoc quidē ad Dionyſiū eſt? Magna verò re effecta, conſtituta ciuitate, quòd vrbem iam augeri, & quaſi vlterius progredi deſiiſſe exiſtimarent, cum ſeipſos, tum verò iumenta, quibus fuerant vſi, quiete affecerunt, & communi feſti otio frui voluerunt? An quòd

cum

cũm omnes dies feſtos ciuium pręſentia ornari ac celebrari ſemper voluerunt, tũ illum præcipue, qui propter ciuitatis habitationẽ ageretur? Qua propter ne vrbem, cuius dies feſtus ageretur, relinquerent, eo die vehiculis vti permiſſum non eſt.

Cur in furto, aut eiuſmodi aliquo flagitio deprælienſos, furciferos appellant?

An hoc quoque maiorum noſtrorum diligentię certiſſimum ſignum eſt? Nam qui ſeruum alicuius ſceleris aut improbitatis cõuiciſſet, duplex lignum, quod currui ſubiicitur, attollere iubebat, & vt conſpiceretur viciniam obire, vt fidem in poſterũ ei non haberent, & ab eo cauerent. Hoc lignum Græci σταυρὸν, Latini furcam nominant à qua furcifer denominatus eſt.

Quid eſt, quod boui qui cornu petat, foenum in cornu apponunt, vt occurrentes caueant?

An quia propter repletionem ac ſatietatem, inſoleſcuut & boues, & equi, & aſini,

aſini, & homines, vt ait Sophocles? Tu verò ferues, quaſi pullus cibi copia: ventér etenim tuus & malè inſoleſcit. Ex quo Romani M. Craſſū fœnū in cornu habere dictitauèrunt, & qui cæteros in Republica lacerabant hūc tanquam munitum ac prouidum, & iniuriarum perſequentiſſimum fugiebant, quanquam poſtea rurſus dictum eſt, Cæſarem Craſſo fœnum detraxiſſe. Primus enim illi in Republica reſtitit Cæſar, & eum contempſit.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

REGISTRVM

ABCDEFGHIKLMNOP

QRSTVXY.

Omnes ſunt Quaterniones.

BIBLIOTECA N. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS

Apud Ioannem Variſcum, & Socios. MDLXIX.

Digitized by Google